

EIROPAS SAVIENĪBAS UN LATVIJAS TIESĪBU AKTU PRASĪBU UN TO IEVIEŠANAS IZVĒRTĒJUMS PAPES EZERA KONTEKSTĀ

LIFE GoodWater IP C12 aktivitāte "Dažādu ES politikas dokumentu prasību novērtējums attiecībā uz ūdenstilpēm un rekomendāciju izstrāde to sekmīgākai integrācijai upju baseinu apsaimniekošanas plānos"

Rīga, 2022

Eiropas Savienības un Latvijas tiesību aktu prasību un to ieviešanas izvērtējums Papes ezera kontekstā

Autors: Ģirts Baranovskis

Pasūtītājs: Pasaules Dabas fonds

© Foto: Ģirts Baranovskis

Citēšanas paraugs: Ģ. Baranovskis. 2022. Eiropas Savienības un Latvijas tiesību aktu prasību un to ieviešanas izvērtējums Papes ezera kontekstā. LIFE GoodWater IP, Rīga, 84 lpp.

Materiāls tapis integrētā projektā “Latvijas upju baseinu apsaimniekošanas plānu ieviešana laba virszemes ūdens stāvokļa sasniegšanai” (LIFE GOODWATER IP, LIFE18 IPE/LV/000014), kas ir saņēmis finansējumu no Eiropas Savienības LIFE Programmas un Valsts reģionālās attīstības aģentūras.

Informācija atspoguļo tikai LIFE GOODWATER IP īstenotāju redzējumu, un Eiropas Klimata, infrastruktūras un vides izpildaģentūra neatbild par to, kā tiek izmantota šeit paustā informācija.

© LIFE GoodWater IP, 2022

Dokumenta izstrādes lapa	
Dokumenta versijas numurs	v 1.1
Dokumenta plānotais izstrādes datums	02.2022
Dokumenta faktiskais izstrādes datums	02.2022
Dokumenta aktuālās versijas izstrādes datums	01.2023
Projekta aktivitātes/apakšaktivitātes numurs	C12

SUMMARY

Lake Pape plays an important role in the protection of habitats of EU importance, birds and bats. It is an increasingly popular tourist destination and potential source of local government income. At the same time, the neighbourhood is threatened by problems caused by floods, drainage and the presence of fertilization.

The example of Lake Pape reflects which EU legislation applies to its management, how these requirements are transposed in Latvian legislation, and how they are further applied regarding the use of the resources of Lake Pape.

This study examines the main mechanisms of the EU directives, through which the set goals are expected to be achieved, their coherence in the context of Lake Pape is analysed, evaluating whether they are mutually coordinated and in practice able to achieve the set goals. It should also be checked not only whether the EU directives have been properly transposed in Latvian legislation, but also how the requirements included in the legal acts are further transferred into the administrative acts, when deciding on the acceptance of certain activities, as well as whether the measures included in the various programs are implemented in practice.

The study provides a basis for the following conclusions and proposals:

1. The main problem of Lake Pape is the overgrowth of the lake as a result of eutrophication due to the entry and accumulation of excessive nutrients in the lake.
2. The most important causes of risk are point pollution, runoff of nutrients from agricultural lands and historical pollution.
3. The main considered approaches for improving lake water quality are: achieving a more natural lake flow and water circulation; reduction of nutrients in water flowing into the lake; ensuring a dynamic exchange of sea and lake water.
4. In order to reduce the negative impact of agricultural practices on biodiversity, restrictions on the use of fertilizers on agricultural lands are often included in the individual protection and use regulations of the protected areas.
5. Preservation of the flood regime is the main task for areas subject to flooding, as it often ensures the special condition and natural value of the territory. Therefore, the positive and negative effects of possible floods should be clearly indicated in nature protection plans or individual protection and use regulations in order to make the most appropriate decision.
6. The local municipality (Rucava county) plans to increase the number of visitors to the "Pape" nature park sixfold from 2012 to 2038, considering natural values as a resource for increasing the number of tourists and developing the local economy. However, the development plans of the

municipality are not focused on investments in the preservation and increase of natural values and capital, but on efforts to use existing natural resources as much as possible to achieve economic goals.

7. It is necessary to specify whether the Rucava county's wastewater inflow into Lake Pape is still a relevant problem.
8. The information about the operation of the Līgupe-Paurupe canal should be clarified in the 3rd Venta River Basin Management Plan in order it is line with real conditions in nature.
9. The Water Framework Directive and the Floods Directive require to take into account the objectives of protected areas (including Natura 2000 sites). The Water Framework Directive provides that where more than one of the objectives relates to a given body of water, the most stringent shall apply. It is not always possible to determine which is the stringent objective in the situation. In the context of the Habitats Directive and Birds Directive the problem is that the conservation objectives of the site have not been properly defined in Latvia. Until this is done, it is difficult for the competent authorities working with the Water Framework Directive and the Floods Directive to take these objectives into account if they are not sufficiently clearly defined.
10. Nature Park "Pape" has Individual Regulations on Protection and Use. It is a legislative act with significant impact on the adoption of administrative acts related to the use of the lake resources. Legal act is respected by local government when deciding on spatial planning issues and by other institutions when issuing administrative acts. Therefore, it is essential to address critical issues for the protection of Pape Lake directly through Individual Regulations on Protection and Use, incorporating the necessary improvements.
11. It is necessary to clarify the content of the water body operations (management) regulations of Lake Pape, specifying exactly which measures are duties of the operator and which measures are rights of the operator.
12. The eutrophication of the lake is intensified by the activity of the Pape polder. The 3rd Venta River Basin Management Plan indicates that the agricultural load in Lake Pape due to nutrient runoff from agricultural lands has been assessed as significant and it is necessary to rapidly reduce the biogenic load.
13. It is necessary to carry out a more detailed study on the mutual coherence of the amelioration and nature conservation legal framework, paying special attention to loads whose source is outside the borders of specially protected areas.
14. Both in Evaluation of the Hydrological Regime Lake Pape and in the Nature Protection (Management) Plan, it is indicated that it is necessary to remove the Southern Mole (old harbour dam), as it interferes with the inflow of sea water into the lake. However, the mole was extended contrary to the plans indicated in the planning documents. A more detailed evaluation of such situations is necessary in order to identify gaps in administrative procedures and to make the observance of nature protection interests more effective.

Satura rādītājs

SUMMARY	3
Ievads	8
IESKATS PAPES EZERA PROBLEMĀTIKĀ	10
Papes ezera raksturojums	10
Papes ezera un jūras savienojums, kanāls, slūžas	11
Papes polderis	13
Līgupes–Paurupes kanāls	14
Nidas purvs	15
BŪTISKĀKĀS PROBLĒMAS SAISTĪBĀ AR PAPES EZERU UN TO CĒĻŅI	17
Ezera aizaugšana	17
Ezera ierobežotā caurtece	18
Citi ietekmes avoti	19
PAPES EZERS EIROPAS SAVIENĪBAS TIESĪBU KONTEKSTĀ	21
ŪDENS STRUKTŪRDIREKTĪVA	22
Mērķi	22
Atkāpes	26
Upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns	29
Pasākumu programmas	30
Monitoringa programmas	34
Ūdens struktūrdirektīvas prasības LR normatīvajos aktos	35
PLŪDU DIREKTĪVA	37
DABAS DIREKTĪVAS	42
NITRĀTU DIREKTĪVA	52
NOTEKŪDEŅU DIREKTĪVA	55
JŪRAS STRATĒGIJAS PAMATDIREKTĪVA	58
PELDVIETU DIREKTĪVA	59
PAPES EZERS TERITORIJAS PLĀNOŠANAS KONTEKSTĀ	62
PAPES EZERA EKSPLOATĀCIJAS (APSAIMNIEKOŠANAS) NOTEIKUMI	66
PAPES KANĀLA UN MOLA ATJAUNOŠANA	71
KOPSAVILKUMS. SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI	73
IZMANTOTIE AVOTI	78
1.pielikums. Normatīvais ietvars saistībā ar Papes ezera izmantošanu.	86

Lietotie saīsinājumi

Ūdens struktūrdirektīva (ŪSD)	Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2000/60/EK (2000. gada 23. oktobris), ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai ūdens resursu politikas jomā
Plūdu direktīva	Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2007/60/EK (2007. gada 23. oktobris) par plūdu riska novērtējumu un pārvaldību
Biotopu direktīva	Padomes Direktīva 92/43/EEK (1992. gada 21. maijs) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību
Putnu direktīva	Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību
Nitrātu direktīva	Padomes Direktīva 91/676/EEK attiecībā uz ūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu, ko rada lauksaimnieciskās izcelsmes nitrāti
Notekūdeņu direktīva	Padomes Direktīva 91/271/EEK (1991. gada 21. maijs) par komunālo notekūdeņu attīrīšanu
Jūras stratēģijas pamatdirektīva	Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/56/EK (2008. gada 17. jūnijs), ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai jūras vides politikas jomā
Peldvietu direktīva	Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2006/7/EK (2006. gada 15. februāris) par peldvietu ūdens kvalitātes pārvaldību un Direktīvas 76/160/EEK atcelšanu
Direktīva 79/409/EEK	Padomes direktīva (1979. gada 2. aprīlis) par savvaļas putnu aizsardzību. Atcelta, pieņemot Putnu direktīvu
Direktīva 2001/42/EK	Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2001/42/EK (2001. gada 27. jūnijs) par noteiktu plānu un programmu ietekmes uz vidi novērtējumu
Vides kvalitātes standartu direktīva	Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 16. decembra Direktīvas 2008/105/EK par vides kvalitātes standartiem ūdens resursu politikas jomā, un ar ko groza un sekojoši atceļ Padomes Direktīvas 82/176/EEK, 83/513/EEK, 84/156/EEK, 84/491/EEK, 86/280/EEK, un ar ko groza Direktīvu 2000/60/EK
Gruntsūdeņu direktīva	Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 12. decembra Direktīvas 2006/118/EK par gruntsūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu un pasliktināšanos
Ramsāres konvencija	Konvencija par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā par ūdensputnu dzīves vidi
Dabas direktīvas	Biotopu direktīva un Putnu direktīva kopā sauktas
ES direktīvas	Ūdens struktūrdirektīva, Biotopu direktīva, Putnu direktīva, Plūdu direktīva, Nitrātu direktīva, Notekūdeņu direktīva, Peldvietu direktīva un Jūras stratēģijas pamatdirektīva kopā sauktas
ŪAL	Ūdens apsaimniekošanas likums
SBAL	Sugu un biotopu aizsardzības likums
LĪADT	Likums "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām"
APL	Administratīvā procesa likums
ES	Eiropas Savienība
Komisija	Eiropas Komisija
LESD	Līgums par Eiropas Savienības darbību

EST	Eiropas Savienības tiesa
LVGMC	VSIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs"
VVD	Valsts vides dienests
RVP	Attiecīgā Valsts vides dienesta reģionālā vides pārvalde
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
VPVB	Vides pārraudzības valsts birojs
ZMNĪ	VSIA „Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi”
BIOR	Valsts zinātniskais institūts "Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskais institūts"
DAP	Dabas aizsardzības pārvalde
Dabas aizsardzības plāns	Dabas parka "Pape" dabas aizsardzības plāns 2007.–2018. g. (2023. g.)
Ventas UBA 2. plāns	Ventas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns 2016.–2021. gadam
Ventas UBA 3. plāns	Ventas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns un plūdu riska pārvaldības plāns 2022.–2027. gadam
Natura 2000 programma	Natura 2000 teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma 2018–2030

Ievads

Eiropas Savienība pēdējās desmitgadēs ir veicinājusi arvien integrētāku pieeju dažādu globāla un reģionāla līmeņa izaicinājumu risināšanā. Vides aizsardzība vairs netiek uzskatīta kā šaura, atsevišķa interešu nozare, bet ar “Eiropas zaļā kursa” nosprašanu tiek piesaukta jau kā jaunais ES ekonomikas transformācijas dzinējspēks.

Rūpes par vides jautājumiem ES dienaskārtībā bijušas jau krietni sen. Putnu direktīva tika pieņemta jau 1979. gadā, kam 1992. gadā sekoja Biotopu direktīva, pakāpeniski izveidojot pasaulē lielāko sistēmiski pārvaldīto aizsargājamo dabas teritoriju tīklu. Gadu tūkstošu mijā ES spēra ambiciozu soli ūdens resursu aizsardzībā, pieņemot Ūdens struktūrdirektīvu. Tā tiek uzteikta par integrēto pieeju ūdens resursu pārvaldībā, koordinējot direktīvas darbību ar citu nozaru tiesību aktiem (it īpaši Nitrātu un Notekūdeņu direktīvām).

Katrs nākamais ES tiesību akts iespēju robežās ir centies veidot sinerģiju ar iepriekšējiem. Vienlaikus šāds normatīvā regulējuma apjoma pieaugums ir radījis situāciju, ka vienu jautājumu regulē neskaitāmi ES un nacionāla līmeņa normatīvie akti. Tas rada problēmas normatīvo aktu piemērošanā, liekot uzdot jautājumu, kuras direktīvas prasības attiecīgajā situācijā ir uzskatāmas par prioritārām.

Šajā pētījumā aplūkots Papes ezera piemērs, atspoguļojot, kādi ES tiesību akti attiecas uz tā apsaimniekošanu, kā šīs prasības pārņemtas LR tiesību aktos, un kā tās tālāk piemērotas saistībā ar Papes ezera resursu izmantošanu.

Papes ezers spēlē būtisku lomu ES nozīmes biotopu, putnu un sīkspārņu aizsardzībā. Vienlaikus Eiropā arvien vairāk aktualizējušās plūdu izraisītas problēmas, kas skar arī Papes ezera apkaimi. Paralēli tam arvien vairāk cilvēku vēlas laiku pavadīt dabā, un līdz ar to dabas teritorijas kļūst par magnētu tūrisma pakalpojumu attīstībai. Jūras piekrastē un arī citās vērtīgās dabas teritorijās vietējās pašvaldības saskata potenciālu pašvaldības ekonomiskās izaugsmes veicināšanai. Arvien intensīvāka zemes izmantošana lauksaimniecības un mežsaimniecības vajadzībām, kā arī ar to saistītā meliorācija un mēslošanas līdzekļu izmantošana rada slodzi uz Papes ezera apkārtnes teritorijām, kas var nebūt saskanīga ar citiem teritorijas izmantošanas mērķiem.

Katru no minētajiem jautājumiem skart dažādi ES tiesību akti un LR normatīvie akti, nosakot dažādus mērķus, kas jāsasniedz, rūpējoties par Papes ezera stāvokli.

Šajā pētījumā aplūkoti ES direktīvu galvenie mehānismi, ar kuru starpniecību paredzēts sasniegt izvirzītos mērķus, tiek analizēta to saskaņotība Papes ezera kontekstā, vērtējot, vai tie ir savstarpēji saskaņoti un praksē spēj sasniegt izvirzītos mērķus.

ES direktīvu mērķu nesasniegšana automātiski nenozīmē, ka tiesiskais regulējums ir nepareizs. Komisija 2019. gadā veica Ūdens struktūrdirektīvas un Plūdu direktīvas ieviešanas izvērtējumu¹, norādot, ka direktīvas labi kalpo mērķiem, kuru dēļ tās tika radītas. Vienlaikus tiek uzsvērts, ka to mērķi netiek

¹ *Fitness Check of the Water Framework Directive and the Floods Directive. European Commission. 2019.*
[https://ec.europa.eu/environment/water/fitness_check_of_the_eu_water_legislation/documents/Water%20Fitness%20Check%20-%20SWD\(2019\)439%20-%20web.pdf](https://ec.europa.eu/environment/water/fitness_check_of_the_eu_water_legislation/documents/Water%20Fitness%20Check%20-%20SWD(2019)439%20-%20web.pdf)

pilnvērtīgi sasniegti nepietiekami atvēlētā finansējuma dēļ un tāpēc, ka direktīvu mērķi netiek pienācīgi integrēti citu nozaru politikās. Tiek norādīts, ka problēma nav tiesiskajā regulējumā, bet tā īstenošanā.

Līdz ar to nepietiek tikai pārbaudīt, vai ES direktīvas ir pienācīgi pārņemtas LR tiesību aktos, bet jāpārbauda, kā normatīvajos aktos ietvertais regulējums tālāk tiek pārņemts administratīvajos aktos, lemjot par noteiktu darbību akceptēšanu, kā arī, vai dažādās programmās ietvertie pasākumi tiek īstenoti dzīvē.

IESKATS PAPES EZERA PROBLEMĀTIKĀ

Papes ezera raksturojums

Papes ezers atrodas Rucavas un Nīcas pagastā, Dienvidkurzemes novadā². Saskaņā ar Dabas aizsardzības plānā³ norādīto informāciju Papes ezera garums ir 8,3 km, ezera vidējais platums 2,8 km, krasta līnijas garums 40,4 km. Kopējais ezera aizaugums tiek vērtēts ap 90% (pamatā niedres). Ezera vidējais dziļums 0,5 m, lielākais dziļums ap 2 m (citur⁴⁵ minēts 1,1 m un 1,6 m). Papes ezers ir sekls lagūnas tipa ezers.⁶

Papes ezers ir iekļauts Civillikuma I pielikumā⁷ kā publiskais ezers.

Ezers atrodas īpaši aizsargājamā dabas teritorijā – dabas parkā “Pape”. Dabas parks izveidots, lai aizsargātu starptautiskas nozīmes mitrāju kompleksu, ligzdojošos un caurceļojošos putnus, vienlaikus nodrošinot teritorijas ilgtspējīgu attīstību, kā arī apvidus dabas un kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanu sabiedrības atpūtai un izglītošanai.⁸

Dabas parkā reģistrētas 277 putnu, 11 abinieku un rāpuļu, 34 zīdītāju, 632 augu un 135 sūnaugu sugas. Kopumā konstatētas 1 298 tauriņu sugas, kas ir 52 % no visas Latvijas tauriņu faunas. Dabas parkā konstatētas teju visas Latvijai raksturīgās putnu (277) un sīkspārņu (16) sugas.⁹

Papei nozīmīga loma putnu un sīkspārņu migrācijas procesā, jo starp Papes ezeru un jūras piekrasti veidojas t.s. “pudeles kakla” efekts – migrējošie dzīvnieki, virzoties gar jūras piekrasti uz dienvidiem, koncentrējas šaurajā sauszemes joslā, izvairoties no atklāto ūdeņu pārlidošanas.¹⁰ Pape ir arī nozīmīga putnu un sīkspārņu pētniecības teritorija. Kopš 1966. gada darbojas Papes Ornitoloģiskā stacija.¹¹ Pape ir starptautiskas nozīmes mitrājs (Ramsāres teritoriju sarakstā).¹²

Natura 2000 programmā¹³ norādīts, ka dabas parka nozīmīgākie biotopi ir pelēkās kāpas, kaļķaini zāļu purvi, dabiskie zālāji, embrionālās kāpas, aktīvi augstie purvi, pārejas purvi un slīkšņas, boreālie un purvainie meži. Papes ezers ir viena no lielākajām dižās aslapes *Cladium mariscus* atradnēm Latvijā.

² Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums. <https://likumi.lv/ta/id/315654-administrativo-teritoriju-un-apdzivoto-vietu-likums>

³ Dabas parka “Pape” dabas aizsardzības plāns 2007.–2018. g. SIA “Grupa 93”. 2007. <https://www.daba.gov.lv/lv/pape>

⁴ Papes ezers. <https://www.ezeri.lv/database/>

⁵ Ūdens objekta ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumi. Papes ezers. 2019. VSIA “Meliorprojekts”.

⁶ *Natura 2000* teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma 2018–2030. Dabas aizsardzības pārvalde. 2017. 655. lpp. <https://www.daba.gov.lv/lv/media/1641/download>

⁷ Civillikums. I pielikums. Publisko ezeru un upju saraksts. <https://likumi.lv/ta/id/90219-civillikums-pielikumi>

⁸ MK 20.09.2011. noteikumi Nr. 706 “Dabas parka “Pape” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”. <https://likumi.lv/ta/id/236676-dabas-parka-pape-individualie-aizsardzibas-un-izmantosanas-noteikumi>

⁹ Pape – teritorija. <https://www.daba.gov.lv/lv/pape-teritorija>

¹⁰ Pape – putnu paradīze. <https://www.pdf-pape.lv/lv/dabas-parks/par-dabas-parku/pape-putnu-paradize/>

¹¹ Baumanis J. Pape 1966–1986. Putni dabā 80 (2017/4). <https://putnidaba.lob.lv/wp-content/uploads/2019/12/Putni-daba-80-2017-4-8-lpp26-30.pdf>

¹² Konvencija par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā par ūdensputnu dzīves vidi. <https://likumi.lv/doc.php?id=34521>

¹³ *Natura 2000* teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma 2018–2030. Dabas aizsardzības pārvalde. 2017. 655. lpp. <https://www.daba.gov.lv/lv/media/1641/download>

Jūras piekraste, tajā skaitā dabas parka teritorija, tiek uzlūkota kā nozīmīgs tūrismu veicinošs resurss vietējā pašvaldībā.¹⁴

Papes ezers un ar to problēmu cēloņi ir saistīti arī ar ezera apkaimes apsaimniekošanas jautājumiem, tādēļ Papes ezera problemātiku nevar skatīt, tikai raugoties uz pašu ezeru. Līdz ar to turpinājumā iezīmēti daži būtiski elementi, ar kuriem saistītie procesi var būtiski ietekmēt Papes ezera stāvokli.

Papes ezera un jūras savienojums, kanāls, slūžas

Papes ezera DR ir izteka (kanāls), kas savieno ezeru ar jūru. Šī iztekas vieta jau gandrīz 200 gadus cilvēku ieskatā bijusi vieta, kur veidojamas ūdens līmeni regulējošas ietaises, lai pasargātu apkārtnes zemes no pārplūšanas.

Papes slūžu nepieciešamības un tapšanas vēsture plaši aprakstīta laikrakstā “Economists” 1926. gadā. Laikrakstā rakstīts, ka: “.. faktiski [ezera] izteka aizsēr jau pavasarī – pēc plūdu ūdeņu notecēšanas. Pēc ezera iztekas aiznešanas smiltīm ezers ir izolēts no jūras, un ūdenslīmenis viņā paliek atkarīgs no pietekošiem ūdeņiem. Vienīgi izņēmuma gadījumos, lielākās vasaras vētrās, iz jūras pāri krastu valnim, viļņi tā sakot iepumpē ezerā jūras ūdeni. Strauji mainās apstākļi augusta otrā pusē, kas izskaidrojas 1) ar notekas daudzuma palielināšanos sakarā ar nokrišņu daudzuma pieaugšanu; 2) izgarošanas daudzuma samazināšanos un 3) vētrainām dienām. (..) Zem šo apstākļu iespaida ūdens līmenis ezerā parasti, sākot ar augusta II. pusi, pakāpeniski ceļas (..) **pārplūdinot piekrastu pļavas un bojājot savākto sienu.** Tādā veidā caurmērā gadā bojājas ap 1.000.000 kg siena. Bez kārtējiem rudens plūdiem zināmos apstākļos pļavas pārplūst arī vasarā. **Tagadējā režīma trūkumi tie, ka ezerā ietecējušie pieteku ūdeņi, nespēdami novirzīties caur vienīgu izteku jūrā, pakāpeniski sakrājas ezerā, saceļot viņa līmeni un pārplūdinot piekrastu pļavas.** No otras puses, sākot ar septembra-oktobra mēnešiem, novērojama arī jūras ūdeņu ieplūšana ezerā ar viļņiem, kuri skalo pāri jūras krasta valnim. Vienīgi pavasarī (apm. aprīlī), kad ūdens līmenis ezerā saceļas tik augsti, ka spēj tecēt jūrā pāri kāpu valnim, pretim ezera iztekai, notiek intensīva ūdens iztecēšana. Vietējie iedzīvotāji, uzskatot par vislielāko ļaunumu jūras ūdeņu ieplūšanu, mēģina aizsargāt savas pļavas, uzceļot iztekai pretim aizsprostojumu. Ierīko 3–4 pītu žogu rindas, kuru starpas aizliek ar balto sūnu un aizber smiltīm. Aizsprostojums aizsargā pļavas no jūras ūdeņiem, bet tā ļaunā pusē ir, ka viņš galīgi pārtrauc ezera ūdeņa iztecēšanu, kamdēļ arī bieži vasarā pēc pērkona lietus vai ilgāka vienmērīga lietus iz notekas baseina satek ezerā un sakrājas tur tik lielas ūdens masas, ka tās pārplūšina piekrastu pļavas, bojājot ražu pirms viņas novākšanas. **Šis ļaunums novēršams, uzceļot tādu būvi, kura 1) aizsargātu ezeru un piekrastu pļavas no jūras ūdeņiem un 2) dotu iespēju nolaist iz ezera tanī sakrājušos ūdeņus pakāpeniski. Ezera iztekā tā tad būtu ierīkojams aizsprostojums ar slūžām, kuru vārti vai aizbīdņi atverami, ja līmenis ezerā stāv augstāki par jūras līmeni, un aizslēdzami, ja ūdens līmenis jūrā stāv augstāki par līmeni ezerā.**”¹⁵

¹⁴ Rucavas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013–2038.

[http://www.rucava.lv/mda/fmg/Att%C4%ABst%C4%ABbas%20programma/Rucavas%20novada%20ilgtsp%C4%93j%C4%ABgas%20att%C4%ABst%C4%ABbas%20strat%C4%93%C4%A3ija%202013.-2038.gadam%20\(piln%C4%81%20versija\).pdf](http://www.rucava.lv/mda/fmg/Att%C4%ABst%C4%ABbas%20programma/Rucavas%20novada%20ilgtsp%C4%93j%C4%ABgas%20att%C4%ABst%C4%ABbas%20strat%C4%93%C4%A3ija%202013.-2038.gadam%20(piln%C4%81%20versija).pdf)

¹⁵ Vegners M. Meliorācija Papē. Economists, Nr. 13–14 (01.07.1926). periodika.lv

Laikrakstā norādīts uz daudzkārtējiem centieniem veikt Papes ezera iztekas regulēšanu: “.. uz vietējo iedzīvotāju lūguma jau 1834. gadā valdība uzcēlusi ezera iztekā aizsargu dambi (iz pītiem žogiem un smilts uzbēruma) ar koka slūžām, kuras deva iespēju regulēt pēc vajadzības ūdens līmeni ezerā. Bet jau 1835. g. ārkārtīgos pavasara plūdus dambis izskalots. (..) 1839. g. 7. sept. bij. Krievijas satiksmes ministrija apstiprināja II. Papes slūžu projektu. Par šo II. projektu archivos uzglabājies jau vairāk datu. Jau 1840.–1841. gadā arī II. slūžas bijušas iznīcinātas.”

Tālāk pieminēti vēl vairāki slūžu pārbūves projekti, līdz 1923. gadā veikti aprēķini jaunām slūžām: “.. darbus uzsāka 1924. gada maija sākumā un pēc līguma būve bija nododama tā paša gada 15. septembrī. (..) Kaut arī meliorācija Papē nav uzskatāma par pilnīgu, jo caur slūžu ierīkošanu nebūs iespējams pārvērst ezera pļavas par kultūras pļavām, tomēr ar izvesto parciālo meliorāciju vismaz aizsargās no bojāšanas siena ražu Papes ezera apkārtnē.”¹⁶

Dabas aizsardzības plānā norādīts, ka slūžas atjaunotas 1948., 1953. un 1967. gadā. 1969. gadā slūžas daļēji iznestas. 1997. gadā veikta slūžu rekonstrukcija, bet jau 1998. gadā tās atkal sabojātas.

VSIA “Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi” (ZMNĪ) 2020. gadā īstenojusi Papes kanāla atjaunošanas darbus, norādot, ka “.. 1997. gadā izbūvētā dzelzsbetona novadbūve bija avārijas stāvoklī. Vēju uzplūdu laikā no Baltijas jūras ūdens ieplūda kanālā un tā gultnē veidoja smilšu sanesumus, kas traucēja ūdens plūsmu. 2017. gada ilgstošu lietavu un to izraisīto plūdu dēļ situācija Papes kanālā kļuva kritiska un tika pieņemts lēmums to atjaunot. Papes kanāls atjaunots 1014 m garumā. Atjaunots mols pie kanāla ietekas jūrā, veikti kanāla apauguma novākšanas, gultnes tīrīšanas un krasta stiprināšanas darbi, atjaunota un **izbūvēta akmeņu apbēruma pārgāzne ar zivju ceļu**. Veicot būvdarbus, ievērotas Dabas aizsardzības pārvaldes izvirzītās prasības Papes kanāla atjaunošanai. Projekta īstenošanā izmantots ES fondu finansējums. Kopējās Papes kanāla atjaunošanas izmaksas ir 0,525 miljoni eiro.”¹⁷ Atjaunošana veikta, izmantojot pabalstu no Eiropas Savienības Solidaritātes fonda.¹⁸

Līdz ar to Papes ezera savienojumu ar jūru šobrīd neierobežo slūžas, bet ūdens līmeņa mērenu regulāciju nodrošina akmeņu pārgāznes risinājums. Tā efektivitāti pāragri vērtēt, bet, kā liecina sociālajos tīklos publicētā informācija¹⁹, jūras vēji pa Papes kanālu pāri pārgāznei 2021. gada augustā Papes ezerā dzina iekšā jūras ūdeni, nodrošinot tik nepieciešamo jūras un ezera ūdens, zivju un citu organismu apriti.

Nemot vērā vēsturiski īstenoto kanāla regulēšanas pasākumu efektivitātes īslaicīgumu, nepieciešams nodrošināt Izveidotā pārgāznes risinājuma efektivitātes (ezera un jūras ūdens apmaiņas, ūdens svārstību) ilgtermiņa monitoringu.

Vienlaikus jāatzīmē, ka gan Papes ezera hidroloģiskā režīma izvērtējumā²⁰, gan Dabas aizsardzības plānā²¹ norādīts, ka nepieciešams veikt Dienvidu mola (pie kanāla ietekas jūrā) nojaukšanu,

¹⁶ Vegners M. Meliorācija Papē. Ekonomists, Nr. 13–14 (01.07.1926). periodika.lv

¹⁷ Atjaunots Papes kanāls Rucavas pagastā. <https://www.zm.gov.lv/presei/atjaunots-papes-kanals-rucavas-pagasta?id=11403>

¹⁸ ESSF projekti 2018–2020. <https://www.zmni.lv/essf-projekti-2018-2020/>

¹⁹ Ivo Dinsberga @orkaans 18.08.2021. ieraksts Twitter. <https://twitter.com/orkaans/status/1427901804063379457?s=19>

²⁰ Vlasakker, J.W.G. van de (2006), Evaluation of the Hydrological Regime Lake Pape, FNC report 2006. 001, Flaxfield Nature Consultancy, the Netherlands.

²¹ Dabas parka “Pape” dabas aizsardzības plāns. <https://www.daba.gov.lv/lv/media/1059/download>

jo tas traucē jūras ūdens ieplūšanu ezerā un arī kavē ezera ūdens izteci, jo bieži vien tā izteka tiek aizskalota ar jūras smiltīm. 2020. gadā, īstenojot Papes kanāla atjaunošanas darbus, mols ne vien nav nojaukts, bet ticis pat pagarināts (skatīt nodaļu “Papes kanāla atjaunošana”).

Papes polderis

Papes ezera Ziemeļu daļā atrodas Papes polderis. Tas izbūvēts 1969. gadā ar nolūku nosusināt apkārtnes zemes, lai tās padarītu piemērotas lauksaimniecības vajadzībām.

Poldera uzturēšanai 1970. gadā izveidota sūkņu stacija. Tā *ar sūkņu palīdzību regulē augsnes mitrumu: pavasaros un rudenos pa meliorācijas sistēmām ūdeni iepludina novadgrāvjos, tālāk tas nonāk maģistrālajā grāvī, no kura to pārsūknē apvedgrāvī, kas savienots ar Papes ezeru.*²²

Laikrakstā “Komunists” 1959. gadā rakstīts: “.. pašreiz kopsaimniecībā nav stabilas lopbarības bāzes. Ganības mums ir mazauglīgas. Tanī pat laikā labākā kopsaimniecības zeme ir pārpurvota. Izbūvējot Papes ezera polderi, sausi kļūtu vairāki simti hektāru zāļu purvu. Tos varētu nodrenēt un ierīkot lieliskas kultivētās ganības un pļavas. Būtu iespējams apgūt arī vēl 500 hektāru pagaidām brīvo valsts fonda zemju. Līdz ar to mēs varētu divkārtot govju skaitu un ātri celt piena izslaukumus.”²³

Dabas aizsardzības plānā norādīts, ka 20. gadsimta 60. gadu otrā pusē uz ziemeļiem no ezera tika izprojektēts un izbūvēts Papes polderis ar platību 500 ha, no kura ar sūkņu stacijas palīdzību ezerā tika paredzēts ievadīt ap 3,5 milj. m³ ūdeņu gadā. Savukārt vasaras mazūdens periodā bija paredzēts sūknēt no ezera ūdeni atpakaļ uz lauksaimniecības platībām mitruma režīma izlīdzināšanai (ūdens atpakaļsūknēšana no ezera praksē ne reizi nav izmantota).

Tabula Nr. 1. Papes polderis.²⁴

Sūkņu stacija	Sūkņu stacijas izbūves gads	Projektētā poldera baseina platība, ha	Aizsargdambju garums, km	Sūkņu stacijas ražīgums, m ³ /s	Sūkņu skaits, gab.
Papes poldera sūkņu stacija, Nīcas pag.	1970; 2005	432	1,6	1,0	2

2015. gadā ar Eiropas lauksaimniecības fonda lauku attīstībai Latvijas Lauku attīstības programmas 2007.–2013. gadam pasākuma “Infrastruktūra, kas attiecas uz lauksaimniecības un mežsaimniecības attīstību un pielāgošanu” aktivitātes lauksaimniecības zemēs “Meliorācijas sistēmu

²² Polderu pļavas. <https://www.pdf-pape.lv/lv/apskates-objekti/0-/50-polderu-plavas?route=45>

²³ Sūnāklis E. Lai straujāk attīstītu kolhoza saimniecību. Komunists, Nr. 59a (25.12.1959). periodika.lv

²⁴ Sūkņu stacijas. <http://www.zmni.lv/polderu-stacijas/>

būvniecība, rekonstrukcija un renovācija” līdzfinansējumu veikta valsts nozīmes ūdensnotekas Papes poldera maģistrālkanāla renovācija. Publiskais finansējums: 42 986,48 eiro.²⁵

ZMNI mājaslapā 2021.–2027. gada ES plānošanas periodā atjaunojamo valsts un valsts nozīmes meliorācijas sistēmu saraksta sadaļā “Aizsargdambju pārbūve vai atjaunošana” iekļauts “Papes poldera aizsargdambis D-1, Papes poldera aizsargdambis D-2 Nīcas novadā.”²⁶

Papes polderis nav iekļauts MK noteikumu Nr. 291²⁷ pielikumā kā nacionālas nozīmes lauksaimniecības teritorija.

Līgupes–Paurupes kanāls

Papes ezera DR atrodas Līgupes–Paurupes kanāls.

Ventas UBA 3. plānā norādīts, ka no 1967. gada ezera pieteku Līgupes un Paurupes palu ūdeņi uz jūru tiek novadīti pa apvadkanālu, neskarot ezeru.²⁸

Dabas aizsardzības plānā norādīts, ka līdz 1966. gadam Līgupe, Vidusupe un Paurupe – Papes ezera sateces baseina upes ietecēja ezerā. Lai izvairītos no straujām ezera ūdens līmeņu svārstībām galvenokārt pavasaros, 20. gadsimta 60. gadu vidū tika pieņemts lēmums par šo upju noteču regulēšanu un 1966. gadā institūtā „Meliorprojekts” tika izstrādāts tehniskais projekts, kurā bija paredzēts izrakt apvadkanālu, novirzot Līgupi (apmēram 1 km pirms ietekas Papes ezerā) gar ezera dienvidaustrumu malu. Pa ceļam kanālā tika paredzēts pārtvert arī Paurupes ūdeņus un visus ūdeņus novadīt no Papes ezera iztekošajā kanālā lejpus slūžām. Mērķis – pavasara palos novadīt palu ūdeņus pa apvadkanālu, neskarot ezeru, savukārt mazūdens periodā Līgupes ūdeņus virzīt caur ezeru. Pēc projekta uz Līgupes ietekas Papes ezerā 1966. gadā uzbūvēja regulējamu hidrotehnisko būvi – slūžas, kuru uzdevums bija aizsargāt Papes ezeru no straujām ūdens līmeņa svārstībām un apvadīt pavasara palu ūdeņus apkārt ezeram pa apvadkanālu. Ar Paurupes–Līgupes apvadkanāla izveidošanu tika mērķīgi samazināta notece caur ezeru un līdz ar to ūdens apmaiņa ezerā. Ar šo regulējumu ir stipri paātrinājies ezera eutrofikācijas process, veicinot ezera aizaugšanu un atklātās ūdens virsmas samazināšanos.²⁹

DAP mājaslapā norādīts, ka savulaik ezerā ietecēja Līgupe, Vidupe un Paurupe, novēršot ezera aizaugšanu, taču kopš 20. gadsimta 60. gadu vidus šo upju plūdums mainīts, izveidojot pa Paurupes–Līgupes apvadkanālu, kas upju ūdeņus ievada Papes kanālā lejpus Papes ezeram. Kopš tā laika Papes ezers aizaug intensīvāk.³⁰

Papes dabas parka mājaslapā norādīts, ka pēdējo kilometru pirms ietekas ezerā Līgupe plūst pa kanālu, kura krastos aug alkšņu mežs. Līgupe ir nozīmīga migrējošām zivju sugām (lašiem, forelēm), kas

²⁵ ELFLA projekti 2007–2013. <https://www.zmni.lv/elfla-projekti-2007-2013/>

²⁶ 2021.–2027. gada ES plānošanas periods. <https://www.zmni.lv/2020/12/28/2021-2027-gada-es-planosanas-periods/>

²⁷ MK 28.05.2013. noteikumi Nr. 291 “Noteikumi par nacionālas nozīmes lauksaimniecības teritorijām”.

<https://likumi.lv/ta/id/257136-noteikumi-par-nacionalas-nozimes-lauksaimniecibas-teritorijam>

²⁸ Ventas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns un plūdu riska pārvaldības plāns 2022.–2027. gadam. 416 lpp. Rīga, Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs (2021).

²⁹ Dabas parka “Pape” dabas aizsardzības plāns. <https://www.daba.gov.lv/lv/media/1059/download>

³⁰ Pape – teritorija. <https://www.daba.gov.lv/lv/pape-teritorija>

nārsto upes augštecē. Līgupes ieteka ezerā ir barošanās vieta kaijām un zīriņiem. Upes gultne ir vairākkārt pārveidota. Pirmoreiz Līgupi iztaisnoja 1929. gadā, kanālu izrokot ar rokām. No 1969. gada Līgupes ieteku ezerā nosprostoja slūžas, lai daļu ūdeņu novadītu pa kanālu uz Paurupi. 1996. gadā atvēra slūžu vārtus, lai upes ūdeņi atkal ieplūstu ezerā.³¹

Līdz ar to dažādos avotos norādīta pretrunīga informācija par to, vai Līgupes un Paurupes ūdeņi pa kanālu tiek novadīti jūrā, apejot ezeru. Aplūkojot situāciju dabā 2021. gada vasarā, pētījuma autors pārliecinājās, ka Līgupe ietek Papes ezerā, savukārt Līgupes–Paurupes kanāls vecajā Līgupes ieplūdes vietā ir aizbērts. Arī Paurupe ietek ezerā, bet kanālu sāk piepildīt, tikai sasniedzot noteiktu ūdens līmeni, vai arī gadījumā, ja mākslīgi tiek nobloķēta Paurupes ietece ezerā. Līgupes–Paurupes kanālu galvenokārt piepilda noteces ūdeņi, kas nāk no Dienvidiem – Nidas purva puses, nevis Līgupes un Paurupes. Līdz ar to Ventas UBA 3. plānā būtu precizējama informācija par Līgupes–Paurupes kanāla darbību.

Ventas UBA 3. plānā izdalīts jauns ūdensobjekts *Līgupes–Paurupes kanāls (V081SP)*. Tas atdalīts no ūdensobjekta *Papes ezers (E002)*. Skaidrots, ka jaunā ūdensobjekta *augštecē apkārtne lauksaimnieciskas, pārpurvotas teritorijas. Lejtece izstrādāts kūdras purvs. Informācija par ūdensobjektu ir nepietiekama. Sarežģīta lejteces hidroloģija, izrakts kanāls. Slodzes: hidromorfoloģiskie pārveidojumi (rakts kanāls, regulēta). Būtu jāveic pētniecības monitorings attiecībā uz hidromorfoloģiskām slodzēm. Provizorisks ekoloģiskais potenciāls ir slikts.³²*

Nidas purvs

Nidas purvs atrodas Papes ezera Dienvidos. Vēsturiski Nidas purva ūdens aprīte bijusi saistīta ar Papes ezeru³³, bet šobrīd to Z daļā norobežo Līgupes–Paurupes kanāls, kas ūdeni novada pa tiešo jūrā, tādējādi samazinot potenciālo Papes ezera caurteci.³⁴

DAP mājaslapā norādīts, ka Nidas purvs ir vistuvāk Baltijas jūrai esošais purvs. Šobrīd tas aizņem 2433 ha. Viena trešdaļa Nidas purva tiek izmantota kūdras ieguvei. Neskartā stāvoklī ir saglabāta purva daļa 1885 ha platībā. Nidas purva vidējais kūdras slāņa dziļums ir 1,4 m, maksimālais – ap 5 m. Ik gadu tas palielinās par 1 mm. Esošie purvu pētījumi Latvijā liecina, ka Nidas purvs ir viens no vērtīgākajiem purviem Latvijā, jo ietver gan zāļu, gan pārejas, gan arī augstā purva augāju, tostarp te sastopamas retas un aizsargājamas purva augu sugas un ar tiem saistītās kukaiņu, īpaši tauriņu sugas.³⁵

Dabas aizsardzības plānā norādīts, ka *Nidas purvu negatīvi ietekmē nosusināšana, kā arī joprojām notiekošā kūdras ieguve purva Z daļā. Vienā no izstrādātajiem purviem (Papes tīrelī) notiek lielogu dzērveņu audzēšana pēc integrētās metodes, kuras precizēta ietekme uz purva ekosistēmu turpmāk vēl ir skaidrojama. Šī metode pieļauj arī minerālmēslojuma un pesticīdu lietošanu, kam*

³¹ Līgupe. <https://www.pdf-pape.lv/lv/apskates-objekti/4-dabas-un-kulturvestures-objekti/46-ligupe?ref=37>

³² Ventas UBA 3. plāna 2.4.1.c. pielikums.

³³ Skatīt, piemēram, 1820. g. kartē. <https://vesture.dodies.lv/#m=11/56.12259/21.00105&l=O/X>

³⁴ Vlasakker, J.W.G. van de (2006), *Evaluation of the Hydrological Regime Lake Pape, FNC report 2006. 001, Flaxfield Nature Consultancy, the Netherlands.*

³⁵ Pape – teritorija. <https://www.daba.gov.lv/lv/pape-teritorija>

gadījumā, ja netiek izstrādātas un lietotas optimālas minerālmēslojuma devas vai arī lietotas ķīmikālijas slimību apkarošanai var būt negatīva ietekme.³⁶

Natura 2000 programmā³⁷ saistībā ar sugu un biotopu apdraudējumiem norādīts, ka *Nidas purva dabas vērtības apdraud gan apkārt purvam, gan tā teritorijā esošo meliorācijas grāvju radītā nosusināšana, kā arī purva ziemeļu daļā notiekošā kūdras ieguve, kas ietekmē hidroloģisko režīmu un veicina purva aizaugšanu ar kokiem.*

³⁶ Dabas parka "Pape" dabas aizsardzības plāns 2007.–2018.g. 2007. SIA "Grupa 93". 61. lpp.

<https://www.daba.gov.lv/lv/pape>

³⁷ Natura 2000 teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma 2018–2030. Dabas aizsardzības pārvalde. 2017. 655. lpp. <https://www.daba.gov.lv/lv/media/1641/download>

BŪTISKĀKĀS PROBLĒMAS SAISTĪBĀ AR PAPES EZERU UN TO CĒLOŅI

Ezera aizaugšana

Vairumā no aplūkotojiem informācijas avotiem kā galvenā problēma saistībā ar Papes ezeru tiek minēta tā straujā aizaugšana.^{38, 39, 40, 41}

Šī problēma avotos minēta jau pirms gandrīz simts gadiem. Laikrakstā “Economists” 1926. gadā rakstīts: “.. ezerā izceļas atsevišķas nelielas salas, apaugušas niedrām, un vispār lielākā daļa ezera aizaugusi ūdenszālēm, niedrām.”⁴² Ezera aizaugšana laika gaitā ievērojami turpinājusies (sk. attēlu Nr.1).

Dažādos avotos ezera aizaugums vērtēts robežās no 75–90%. Aizaugumu sastāda galvenokārt niedres, meldri, grīši, lēpes, glīvenes.⁴³

Ezera aizaugšana ir cieši saistīta ar eutrofikācijas procesu. Eutrofikācija jau ilgstoši tiek uzskatīta par vienu no būtiskākajām ar ūdens kvalitāti saistītajām problēmām ES.⁴⁴

“Eutrofikācija” ir ūdens bagātināšanās ar organiskajām barības vielām, it īpaši slāpekļa un/vai fosfora savienojumiem, veicinot paātrinātu aļģu un citu augu valsts augstāko formu augšanu, radot nevēlamu traucējumu ūdenī esošo organismu līdzsvaram un šī ūdens kvalitātei.⁴⁵

Monogrāfijā “Latvija. Zeme, Daba, Tauta, Valsts”⁴⁶ skaidrots, ka eutrofikācija pamatvilcienos ir dabisks process, kura noslēgumā ūdenstilpe aizaug. Norādīts, ka *ūdeņu antropogēnais piesārņojums ievērojami var paātrināt šo procesu. Galvenie biogēno elementu – slāpekļa un fosfora savienojumu – avoti ir pilsētu un apdzīvoto vietu notekūdeņi (punktveida piesārņojuma avoti) un notece no lauksaimniecības zemēm (izklidētais piesārņojums).*

Kā galvenie eutrofikācijas cēloņi Papes ezera gadījumā tiek minēti: lauksaimniecības ūdeņu (Papes poldera ietekme) ieplūde ezerā; Rucavas notekūdeņi no Paurupes; ierobežotā ezera caurplūde.

³⁸ Dabas parka “Pape” dabas aizsardzības plāns 2007.–2018.g. 2007. SIA “Grupa 93”. 46. lpp.

<https://www.daba.gov.lv/lv/pape>

³⁹ Vlasakker, J.W.G. van de (2006), *Evaluation of the Hydrological Regime Lake Pape, FNC report 2006. 001, Flaxfield Nature Consultancy, the Netherlands.*

⁴⁰ Vadlīnijās lielā dumpja *Botaurus stellaris* sugas aizsardzības plānam Latvijā.

https://ldf.lv/sites/default/files/faili/projekti/COASTLAKE/dumpja_sugas_plana_vadlinijas.pdf

⁴¹ *Natura 2000* teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma 2018–2030. Dabas aizsardzības pārvalde. 2017. 655. lpp. <https://www.daba.gov.lv/lv/media/1641/download>

⁴² Vegners M. Meliorācija Papē. *Economists*, Nr. 13-14 (01.07.1926). periodika.lv

⁴³ Dabas parka “Pape” dabas aizsardzības plāns 2007.–2018. g. 2007. SIA “Grupa 93”. 35. lpp.

<https://www.daba.gov.lv/lv/pape>

⁴⁴ *Common Implementation Strategy for the Water Framework Directive (2000/60/EC). Guidance Document No. 23. Guidance Document on Eutrophication Assessment in the Context of European Water Policies. European Commission. 2009.*

https://circabc.europa.eu/sd/a/9060bdb4-8b66-439e-a9b0-a5cfd8db2217/Guidance_document_23_Eutrophication.pdf

⁴⁵ Notekūdeņu direktīvas 2. panta 11. punkts.

⁴⁶ Kļaviņš M. Ūdens vides kvalitāte un to ietekmējošie faktori. LATVIJA. ZEME, DABA, TAUTA, VALSTS. Nikodemus O., Kļaviņš M., Krišjāne Z., Zelčs V. (zin.red.). Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2018, 316. lpp.

*Natura 2000 programmā⁴⁷ saistībā ar sugu un biotopu apdraudējumiem norādīts, ka Papes ezera aizaugšana pastiprinātas sekundārās eitrofikācijas dēļ, t. i., ūdensaugu attīstība, atmiršana un atmirušās augu masas uzkrāšanās seklūdens ezerā veicina eitrofikāciju un aizaugšanu. Tas pasliktina ūdensputnu, īpaši lielā dumpja, ligzdošanas un barošanās apstākļus. Apdraudēti ir aizsargājамie biotopi – mieturālgu un dižās aslapes audzes. **Eitrofikāciju pastiprinošie apstākļi ir Papes poldera darbība un Rucavas notekūdeņi no Paurupes. Ezera degradāciju veicina Līgupes–Paurupes kanāla darbība, Līgupes ūdeņus novadot nevis Papes ezerā, bet pa apvadkanālu tieši jūrā. Tas samazina ūdens daudzumu un tā cirkulāciju ezerā, un veicina straujāku ezera aizaugšanu un degradāciju.** (..) Papes polderī par LAD finansējumu veikta maģistrālo poldera grāvju tīrīšana, kas palielina tiešu lauksaimniecībā izmantojamās zemes noteces ūdeņu ievadīšanu Papes ezerā caur Papes poldera sūkņu staciju un Tuklera kanālu. Tas veicina ezera eitrofikāciju.*

Attēls Nr. 1. Ūdens virsmas platības salīdzinājums 1927. un 2003. gadā⁴⁹.

Ezera ierobežotā caurtece

Laikrakstā "Ekonomists" 1926. gadā rakstīts: *".. ezerā ietek no ziemeļiem, austrumiem un dienvidiem 4 nelielas upītes, kuras ceļas iz apkārtējiem mežiem un purviem. Sakrājušais ezera ūdens spēj notecēt jūrā caur vienīgo ezera izteku, kura, kā minēts agrāk, atrodas ezera dienvidrietumu daļā."*

⁴⁸ Atjaunots Papes kanāls Rucavas pagastā. <https://www.zm.gov.lv/presei/atjaunots-papes-kanals-rucavas-pagasta?id=11403>

⁴⁹ Vlasakker, J.W.G. van de (2006), Evaluation of the Hydrological Regime Lake Pape, FNC report 2006. 001, Flaxfield Nature Consultancy, the Netherlands.

Virknē avotu norādīts, ka dabiskās ezera caurteces ierobežošana ir cēlonis straujajai ezera aizaugšanai. Negatīvi tiek vērtēta Līgupes un Paurupes ieteces traucējumi, kā arī savienojumu trūkums ar ūdeņiem no Nidas purva puses ezera Dienvidos.

Papes ezera ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumos⁵⁰ norādīts, ka uzdevums ir *atjaunot ātri aizaugošās ūdenstilpes caurteci – pēdējos gados ezers ir tik ļoti aizaudzis, ka tajā samazinās gan ūdensputnu, gan zivju, gan abinieku populācijas. Šajā gadījumā būtiska ir caurteces uzturēšana starp ezera niedrāju dīķiem, tos regulāri tīrot (atrokot un padziļinot) un izplaujot.*

Papes ezera hidroloģiskā režīma izvērtējumā⁵¹, kas veikts 2006. gadā, norādīts, ka galvenie dabas vērtību apdraudējumi saistīti ar mākslīgajiem pārveidojumiem dabiskajā ūdens rites režīmā. Tiek norādīts uz Līgupes un Paurupes dabiskā tecējuma pārveidojumu (ievadi kanālā), kā arī uzsvēta Nidas purva noteces ūdeņu nenonākšana Papes ezerā, bet aizvadīšana jūrā pa Līgupes–Paurupes kanālu. Tādējādi ir izjaukts dabiskais Papes ezera caurteces režīms. Līdz ar to būtiski samazināts ūdens apjoms, kas ietek Papes ezerā. Kopsakarībā ar lauksaimniecības zemju ūdeņu, kas bagāti ar barības vielām, nonākšanu Papes ezerā (piemēram, sakarā ar Papes poldera darbību), strauji norit ezera aizaugšana (īpaši ar niedrēm), eutrofikācijas process. Tas rada negatīvu iespaidu uz putnu ligzdošanas vietām, gan migrējošo putnu barošanās vietām, gan kaitē zivju migrācijai un vairošanās apstākļiem. Niedru savairošanās un pakāpeniska atmiršana veicina ezera aizaugšanu ar krūmiem un kokiem, veicina skābekļa līmeņa samazināšanos ezera ūdenī. Tiek prognozēts, ka ezera atklātā ūdens virsma var izzust jau dažu desmitgažu laikā, ja netiks veikti nepieciešamie apsaimniekošanas un aizsardzības pasākumi.

Citi ietekmes avoti

Aplūkotajos avotos^{52, 53, 54} saistībā ar Papes ezera stāvokli tiek minēti vēl citi būtiski ietekmes avoti, tajā skaitā:

- dabas parka “Pape” pārvaldības modeļa nepilnības;
- mākslīgas ezera ūdenslīmeņa izmaiņas;
- patvaļīga apbūve nepiemērotās vietās ezera un jūras krastā;
- normatīvo aktu prasību neievērošana attiecībā uz zveju, makšķerēšanu un medībām;
- rekreācija jūras piekrastē;
- vāja vides aizsardzības likumdošanas ievērošana un kontrole;
- Nidas purvā jūtama iepriekšējo gadu meliorācijas un kūdras ieguves negatīvā ietekme, kā rezultātā augstais purvs aizaug ar purva bērzu, priedēm un kārkliem;
- vāja vides aizsardzības normatīvo aktu ievērošanas kontrole;
- meliorācijas un kūdras ieguves negatīvā ietekme;

⁵⁰ Ūdens objekta ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumi. Papes ezers. 2019. VSIA “Meliorprojekts”.

⁵¹ Vlasakker, J.W.G. van de (2006), *Evaluation of the Hydrological Regime Lake Pape, FNC report 2006. 001, Flaxfield Nature Consultancy, the Netherlands.*

⁵² Dabas parka “Pape” dabas aizsardzības plāns 2007.–2018. g. 2007. SIA “Grupa 93”. <https://www.daba.gov.lv/lv/pape>

⁵³ Rucavas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013–2038.

[http://www.rucava.lv/mda/fmg/Att%C4%ABst%C4%ABbas%20programma/Rucavas%20novada%20ilgtsp%C4%93j%C4%ABgas%20att%C4%ABst%C4%ABbas%20strat%C4%93%C4%A3ija%202013.-2038.gadam%20\(piln%C4%81%20versija\).pdf](http://www.rucava.lv/mda/fmg/Att%C4%ABst%C4%ABbas%20programma/Rucavas%20novada%20ilgtsp%C4%93j%C4%ABgas%20att%C4%ABst%C4%ABbas%20strat%C4%93%C4%A3ija%202013.-2038.gadam%20(piln%C4%81%20versija).pdf)

⁵⁴ Natura 2000 teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma 2018–2030. Dabas aizsardzības pārvalde. 2017. 655. lpp. <https://www.daba.gov.lv/lv/media/1641/download>

- nepilnīgs dabas parka zonējums;
- mežistrāde apkārtnes mežos;
- invazīvo un eksplazīvo augu sugu izplatīšanās;
- trūkumi zālāju apsaimniekošanā;
- u. c.

Papes ezera hidroloģiskā režīma izvērtējumā⁵⁵ ieteikts veikt šādus galvenos pasākumus, kas saistīti ar hidroloģiskā režīma pilnveidi:

- 1) Nodrošināt pastāvīgu Papes ezera ūdens līmeņa monitoringu, izveidojot mērījumu punktus vairākās ezera vietās.
- 2) Nodrošināt jūras un ezera ūdens dinamisku apmaiņu, likvidējot šķēršļus starp Papes ezeru un jūru (slūžas), veicinot ūdens organismu savstarpēju migrāciju. Ieteikts veikt Dienvidu mola nojaukšanu, kas kavē jūras straumju kustību un aizskalo Papes kanālu ieteku jūrā, tādējādi traucējot ezera un jūras ūdeņu apmaiņu.
- 3) Atjaunot upju ieteci Papes ezerā, tajā skaitā Nidas un Papes purvu noteci uz ezeru. Tas saistīts ar Līgupes–Paurupes kanāla darbības limitēšanu/pārtraukšanu.
- 4) Samazināt eutrofikācijas cēloņus, ierobežojot mēslošanas līdzekļu lietošanu visā Papes ezera baseinā.
- 5) Nodrošināt Rucavas notekūdeņu pienācīgu attīrīšanu, lai tie nenonāktu Papes ezerā.

Apkopojot iepriekš minēto, secināms, ka Papes ezera aktuālākā problēma ir ezera aizaugšana eutrofikācijas procesa rezultātā. Lai to mazinātu, tiek uzsvērti šādi nepieciešamie risinājumu virzieni:

- a) veicināt ezera caurteci, pēc iespējas atjaunojot upju, strautu ieteci ezerā, kā arī ūdens apriti starp dažādām ezera daļām;
- b) panākt, ka ezerā ietekošie ūdeņi nav pārāk bagāti ar barības vielām;
- c) nodrošināt jūras un ezera ūdens dinamisku apmaiņu.

⁵⁵ Vlasakker, J.W.G. van de (2006), *Evaluation of the Hydrological Regime Lake Pape, FNC report 2006. 001, Flaxfield Nature Consultancy, the Netherlands.*

PAPES EZERS EIROPAS SAVIENĪBAS TIESĪBU KONTEKSTĀ

Papes ezera un tā apkārtnes izmantošana saistīta ar dažādu interešu konkurenci un saskaņošanu. Vienlaikus tā ir gan izcila dabas vērtību teritorija, gan nozīmīgs pašvaldības tūrisma attīstības resurss, gan teritorija dažādu ekonomisko interešu realizācijai (lauksaimniecība, mežsaimniecība, kūdras ieguve, niedru vākšana u. c.).

Dažādas ES direktīvas Latvijai uzliek pienākumus sasniegt noteiktus mērķus saistībā ar Papes ezera stāvokli. Ūdens struktūrdirektīva pieprasa nodrošināt labu virszemes ūdeņu stāvokli. Dabas direktīvas prasa nodrošināt dabisko dzīvotņu un sugu labvēlīgu aizsardzības statusu. Plūdu direktīva pieprasa samazināt ar plūdiem saistītu nelabvēlīgo ietekmi uz cilvēku veselību, vidi, kultūras mantojumu un saimniecisko darbību. Nitrātu direktīva prasa samazināt ūdens piesārņojumu, ko izraisa lauksaimnieciskās izcelsmes nitrāti. Notekūdeņu direktīva prasa aizsargāt vidi no notekūdeņu novadīšanas kaitīgas ietekmes. Jūras stratēģijas pamatdirektīva vērsta uz to, lai jūras vidē sasniegtu vai saglabātu labu vides stāvokli.

Katra no direktīvām nosaka sasniedzamos mērķus un iezīmē mehānismus to sasniegšanai. Dalībvalstīm ir jāspēj šīs dažādās prasības "ieraudzīt kopbildē" un rast sistēmisku, efektīvu pieeju virzībā uz nospraustajiem mērķiem.

Turpinājumā aplūkotas galvenās ES direktīvas Papes ezera kontekstā, iezīmējot to galvenos mehānismus un aplūkojot, kā tie praksē tiek pielietoti.

ŪDENS STRUKTŪRDIREKTĪVA

Ūdens struktūrdirektīva ir ES ūdens resursu politikas stūrakmens⁵⁶ un tiek uzskatīta par ambiciozāko ES vides tiesību aktu.⁵⁷ Tiek izcelta tās integrētā pieeja virzībā uz nospraustajiem mērķiem.⁵⁸

Lai gan nemitīgi tiek uzsvērti Ūdens struktūrdirektīvas nozīme ES ūdens resursu aizsardzībā, vienlaikus tā ir daudzkārt kritizēta saistībā ar tās sarežģīto struktūru un faktisko efektivitāti,⁵⁹ atsevišķos gadījumos nosaucot to pat par sliktāko ES tiesību produktu.⁶⁰

Mērķi

Ūdens struktūrdirektīvas mērķis ir nodrošināt iekšējo virszemes ūdeņu, pārejas ūdeņu, piekrastes ūdeņu un gruntsūdeņu aizsardzību.

Ūdens struktūrdirektīvas 4. panta 1. punktā ir noteikti sasniedzamie **vides aizsardzības mērķi** attiecībā uz dažādiem ūdeņiem.

Attiecībā uz virszemes ūdeņiem mērķis ir novērst visu virszemes ūdens objektu stāvokļa pasliktināšanos un **panākt labu virszemes ūdeņu stāvokli**.

“Labs virszemes ūdeņu stāvoklis” ir stāvoklis, kādu virszemes ūdens objekts sasniedz tad, kad gan tā ekoloģiskās kvalitātes rādītāji, gan ķīmiskās kvalitātes rādītāji ir vismaz “labi”.⁶¹

Attiecībā uz mākslīgiem un stipri pārveidotiem ūdensobjektiem (SPŪO) mērķis ir panākt labu ekoloģisko potenciālu un labus virszemes ūdeņu ķīmiskos rādītājus. **“Labs ekoloģiskais potenciāls”** ir stipri pārveidota vai mākslīgi veidota ūdens objekta stāvoklis, kas šādi klasificēts saskaņā ar Ūdens struktūrdirektīvas V pielikuma attiecīgajiem noteikumiem.⁶²

⁵⁶ Carvalho L., Mackay E. B., Cardoso A. C., Baattrup-Pedersen A., Birk S., Blackstock K. L., Borics G., Borja A., Feld C. K., Ferreira M. T., Globevnik L., Grizzetti B., Hendry S., Hering D., Kelly M., Langaas S., Meissner K., Panagopoulos Y., Penning E., Rouillard J., Sabater S., Schmedtje U., Spears B. M., Venohr M., van de Bund W., Solheim A.L. Protecting and restoring Europe's waters: An analysis of the future development needs of the Water Framework Directive. *Science of The Total Environment*, Volume 658, 2019. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2018.12.255>

⁵⁷ Boeuf B., Fritsch O. Studying the implementation of the Water Framework Directive in Europe: a meta-analysis of 89 journal articles. *Ecology and Society* 21(2):19. 2016. <http://dx.doi.org/10.5751/ES-08411-210219>

⁵⁸ Giakoumis T., Voulvoulis N. The Transition of EU Water Policy Towards the Water Framework Directive's Integrated River Basin Management Paradigm. 2018. *Environmental Management* 62, p. 819–831. <https://doi.org/10.1007/s00267-018-1080-z>

⁵⁹ Voulvoulis V., Arpon K.D., Giakoumis T. The EU Water Framework Directive: From great expectations to problems with implementation. 2017. *Science of The Total Environment*. Volume 575. p. 358–366. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2016.09.228>

⁶⁰ An Assessment of actions taken by the EU to Implement the Water Framework Directive (WFD). Do they make the WFD work? The European Environmental Bureau. 2003. http://www.wrrl-info.de/docs/EEB_PositionpaperWFDJune03.pdf

⁶¹ ŪSD 2. panta 18. punkts

⁶² ŪSD 2. panta 23. punkts

Papes ezers nav atzīts par stipri pārveidotu ūdensobjektu ne Ventas UBA 2. plānā, ne Ventas UBA 3. plānā. Vienīgi Līgupes–Paurupes kanāls (V081SP) Ventas UBA 3. plānā atzīts par SPŪO.

Jāatzīmē, ka Papes ezers līdz Ventas UBA 2. plānam bija izdalīts kā viens ūdensobjekts. Ventas UBA 3. plānā no ūdensobjekta *Papes ezers (E002)* izdalīts jauns ūdensobjekts *Līgupes–Paurupes kanāls (V081SP)*.⁶³

Ūdens struktūrdirektīva paredz specializētus mērķus attiecībā uz aizsargātiem apgabaliem.

Aizsargāti apgabali⁶⁴ ir:

- a) **Dzeramā ūdens ieguves vietas.** Saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 118⁶⁵ Papes ezers nav dzeramā ūdens ieguvei paredzēts ūdensobjekts.
- b) **Apgabali, kas noteikti ekonomiski nozīmīgu ūdensaugu un ūdensdzīvnieku sugu aizsardzībai (prioritārie zivju ūdeņi).**

Ventas UBA 2. plānā skaidrots, ka *prioritārie zivju ūdeņi ir saldūdeņi, kuros nepieciešams veikt ūdens aizsardzības vai ūdens kvalitātes uzlabošanas pasākumus, lai nodrošinātu zivju populācijai labvēlīgus dzīves apstākļus.* Tos iedala lašveidīgo un karpveidīgo zivju ūdeņos.

Saskaņā ar MK noteikumu Nr. 118 2.¹ pielikuma “Prioritārie zivju ūdeņi. II. Ezeri, kas noteikti par prioritārajiem zivju ūdeņiem” 2. tabulas 43. punktu Papes ezers noteikts kā **prioritārais karpveidīgo zivju ūdens.**

Papes ezera ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumos⁶⁶ norādīts, ka Papes ezera zivju fauna ir daudzveidīga, raksturīga sekliem piejūras lagūnveida ezeriem, kuros nonāk iesāļie ūdeņi no Baltijas jūras. Tajā konstatētas 12 zivju sugas – līdaka, plaudis, līnis, sudrabkarūsa, rauda, vīķe, ausleja un citas. No jūras uz ezeru migrē laši, taimiņi, zuši un ālanti. Papes ezers interesants ar to, ka šeit sastopamas arī zivis, kas dzīvo tikai jūrā. Papes kanālā konstatētas 16 zivju sugas, tostarp arī spidiļķis.

Ūdens kvalitātes normatīvi prioritārajiem zivju ūdeņiem noteikti MK noteikumu Nr. 118 3. pielikumā.

Ventas UBA 2. plānā norādīts, ka Papes ezera gadījumā 2009. gadā konstatēts fenolu robežlielumu pārsniegums.⁶⁷

Ventas UBA 3. plānā norādīts, ka 2015.–2019. g. periodā Papes ezerā nav novēroti prioritārajiem zivju ūdeņiem noteikto robežlielumu pārsniegumi.⁶⁸

- c) **Ūdenstilpes, kas noteiktas kā rekreācijas ūdeņi (peldvietas).**

⁶³ Ventas UBA 3. plāna 2.4.1.c. pielikums

⁶⁴ ŪSD IV pielikuma 1. punkts

⁶⁵ MK 12.03.2002. noteikumi Nr. 118 “Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti”. <https://likumi.lv/ta/id/60829-noteikumi-par-virszemes-un-pazemes-udenu-kvalitati>

⁶⁶ Ūdens objekta ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumi. Papes ezers. 2019. VSIA “Meliorprojekts”.

⁶⁷ Ventas UBA 2. plāna 81. lpp.

⁶⁸ Ventas UBA 3. plāna 120. lpp.

Peldvieta "Pie Papes bākas" Rucavas pagastā ir iekļauta Baltijas jūras un Rīgas jūras līča peldvietu sarakstā saskaņā ar MK noteikumu Nr. 692⁶⁹ 1. pielikumu.

- d) Apgabali, kas ir jutīgi no barības vielu viedokļa** (nitrātu jutīgas teritorijas un notekūdeņu jutīgas teritorijas).

Papes ezera teritorija **nav uzskatāma par nitrātu jutīgu teritoriju** atbilstoši MK noteikumu Nr. 834⁷⁰ 4. punktam.

Visa Latvija un līdz ar to arī Papes ezers **ir uzskatāma par notekūdeņu jutīgu teritoriju** saskaņā ar MK noteikumu Nr. 34⁷¹ 30. punktu.

- e) Apgabali, kas noteikti dzīvotņu vai sugu aizsardzībai**, ja ūdens resursu stāvokļa saglabāšana vai uzlabošana ir svarīgs to aizsardzības faktors, tostarp attiecīgas *Natura 2000* teritorijas, kas noteiktas saskaņā ar Dabas direktīvām. Šajā kategorijā ietilpst arī ES aizsargājamie saldūdeņu biotopi.⁷²

Attēls Nr. 2. Aizsargātie apgabali Ventas UBA 2. plānā⁷³.

⁶⁹ MK 2017. gada 28. novembra noteikumu Nr. 692 "Peldvietas izveidošanas, uzturēšanas un ūdens kvalitātes pārvaldības kārtība" <https://likumi.lv/ta/id/295404-peldvietas-izveidosanas-uzturesanas-un-udens-kvalitates-parvaldibas-kartiba>

⁷⁰ MK 23.12.2014. noteikumi Nr. 834 "Prasības ūdens, augsnes un gaisa aizsardzībai no lauksaimnieciskās darbības izraisīta piesārņojuma". <https://likumi.lv/ta/id/271376-prasibas-udens-augsnes-un-gaisa-aizsardzibai-no-lauksaimnieciskas-darbibas-izraisita-piesarnojuma>

⁷¹ MK 22.01.2002. noteikumi Nr. 34 "Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī". <https://likumi.lv/ta/id/58276-noteikumi-par-piesarnojoso-vielu-emisiju-udeni>

⁷² Ventas UBA 3. plāna 43. lpp.

⁷³ Izraksts no Ventas UBA 2. plāna 3.1. pielikuma

pārpurvotas teritorijas. Lejtecē izstrādāts kūdras purvs. Informācija par ūdensobjektu ir nepietiekama. Sarežģīta lejteces hidroloģija, izrakts kanāls. Slodzes: hidromorfoloģiskie pārveidojumi (rakts kanāls, regulēta). Būtu jāveic pētniecības monitorings attiecībā uz hidromorfoloģiskām slodzēm. Provizorisks ekoloģiskais potenciāls ir slikts.⁸⁰

Ūdensobjektu ekoloģiskās kvalitātes vērtēšanas metodika izklāstīta Ventas UBA 3. plāna 3.1.1.a. pielikumā⁸¹. Attiecībā uz SPŪO ekoloģiskais potenciāls tiek noteikts, balstoties uz salīdzinājumu ar tādu dabiskas izcelsmes ūdensobjektu kategoriju, kādai konkrētais stipri pārveidotais ūdensobjekts visvairāk līdzinās.⁸²

Ūdensobjekta stāvoklis netiek atzīts par labu, kamēr kaut viens rādītājs neatbilst nepieciešamajam līmenim (princips “one out, all out”^{83, 84}). Tas nozīmē, ka katras grupas (bioloģija, fizikāli – ķīmiskie rādītāji) ietvaros tiek noteikts sliktākais rādītājs, kas arī veido konkrētās grupas gala novērtējuma kvalitātes klasi.⁸⁵ Vienlaikus tiek norādīts, ka praksē mēdz būt nelielas novirzes šī principa izmantošanā, jo tas praksē ļoti piemērojams tikai apstākļos, kad ir laba datu kvalitāte.⁸⁶

Ūdens struktūrdirektīva paredz, ka gadījumā, ja uz konkrētu ūdenstilpi attiecas vairāk nekā viens no izvirzītajiem mērķiem, tad **piemēro visstingrāko mērķi**⁸⁷. Tas nozīmē, ka gadījumā, ja uz konkrētu ūdensobjektu attiecas dažāda veida kvalitātes mērķi (piemēram, labas ekoloģiskās kvalitātes sasniegšana un Nitrātu direktīvas prasību izpilde), tad jāpiemēro stingrākais mērķis.⁸⁸

Atkāpes

Ūdens struktūrdirektīvā noteikti ne vien sasniedzamie mērķi, bet arī izklāstīti gadījumi, kuros no tiem iespējams atkāpties.

Tabula Nr. 2. Ūdens struktūrdirektīvas atkāpju uzskaitījums.⁸⁹

ŪSD pants	Izņēmumi/atkāpes
4.4.	Atkāpe no termiņa. Laba stāvokļa/potenciāla sasniegšana tiek atlikta līdz 2021. (2027.) gadam.

⁸⁰ Ventas UBA 3. plāna 2.4.1.c.pielikums

⁸¹ Ventas UBA 3. plāna 3.1.1.a. pielikums

⁸² Ventas UBA 3. plāna 56. lpp.

⁸³ Boeuf B., Fritsch O. Studying the implementation of the Water Framework Directive in Europe: a meta-analysis of 89 journal articles. *Ecology and Society* 21(2):19. 2016, 635. lpp.

⁸⁴ Common Implementation Strategy for the Water Framework Directive (2000/60/EC). Guidance Document No 13. Overall Approach to the Classification of Ecological Status and Ecological Potential. [https://circabc.europa.eu/sd/a/06480e87-27a6-41e6-b165-0581c2b046ad/Guidance%20No%2013%20-%20Classification%20of%20Ecological%20Status%20\(WG%20A\).pdf](https://circabc.europa.eu/sd/a/06480e87-27a6-41e6-b165-0581c2b046ad/Guidance%20No%2013%20-%20Classification%20of%20Ecological%20Status%20(WG%20A).pdf)

⁸⁵ Ventas UBA 3. plāna 59. lpp.

⁸⁶ Ventas UBA 3. plāna 3.1.1.a. pielikums

⁸⁷ ŪSD 4. panta 2. punkts

⁸⁸ Ventas UBA 2. plāna 135. lpp.

⁸⁹ Baranovskis Ģ. 2021. Eiropas Savienības un Latvijas tiesību aktu prasību un to ieviešanas izvērtējums Lubāna ezera ūdensobjekta kontekstā.

4.5.	Mērķa samazinājums. Tiek noteikti mazāk stingri sasniedzamie mērķi.
4.6.	Īslaicīga stāvokļa pasliktināšanās dabīgu cēloņu vai nepārvaramas varas rezultātā.
4.7.	Jauni virszemes ūdenstilpes fizikālo īpašību pārveidojumi, virszemes ūdenstilpes stāvokļa pasliktināšanās cilvēku veiktu darbību rezultātā, kas veiktas, lai realizētu sevišķi svarīgas sabiedrības intereses.

Papes ezeram Ventas UBA 2. plānā norādīta **atkāpe no termiņa – līdz 2027. gadam**⁹⁰. Kā pamatojums šādam solim norādīts: *“Nenoteiktība problēmas cēlonī. Nav identificētas visas slodzes, tādēļ slikta kvalitāte nav izskaidrojama. Nepieciešama izpēte par slodzēm.”* Citas atkāpes nav piemērotas.

Ūdens struktūrdirektīvas 4. panta 4. punkts paredz, ka tās 4. panta 1. punktā noteiktos vides aizsardzības mērķu sasniegšanas termiņus var pagarināt, ja tas nepieciešams, lai pakāpeniski sasniegtu mērķus attiecībā uz ūdenstilpēm ar noteikumu, ka skartās ūdenstilpes stāvoklis turpmāk nepasliktinās, ja ir izpildīti šādi nosacījumi:

- a) ūdenstilpju stāvokļa uzlabojumus nevar pienācīgi panākt grafikos, kas paredzēti minētajā punktā, vismaz viena šāda iemesla dēļ:
 - i) vajadzīgo uzlabojumu mērogu tehnisku īstenošanas iespēju dēļ var panākt tikai laikposmā, kas pārsniedz grafiku;
 - ii) uzlabojumu pabeigšana saskaņā ar grafiku būtu nesamērīgi dārga;
 - iii) dabas apstākļi neļauj savlaicīgi uzlabot ūdenstilpes stāvokli;
- b) termiņa pagarinājums un tā iemesli ir īpaši izklāstīti un izskaidroti upes baseina apsaimniekošanas plānā;
- c) pagarinājumus ierobežo līdz maksimāli divām upes baseina apsaimniekošanas plāna korekcijām, izņemot gadījumus, kad dabas apstākļi ir tādi, ka mērķus šajā laikposmā nevar sasniegt;
- d) upes baseina apsaimniekošanas plānā izklāsta Ūdens struktūrdirektīvas 11. pantā noteikto pasākumu kopsavilkumu, ko uzskata par vajadzīgiem, lai līdz pagarinātajam termiņam pakāpeniski panāktu vajadzīgo ūdenstilpju stāvokli, sniedz jebkāda būtiska kavējuma iemeslus šo pasākumu ieviešanā, un paredzēto grafiku to īstenošanai. Upes baseina apsaimniekošanas plāna korekcijās iekļauj šo pasākumu īstenošanas pārskatu un jebkādu papildu pasākumu kopsavilkumu.

Konkrētajā gadījumā saistībā ar Papes ezeru termiņa pagarinājums skaidrots ar nenoteiktību problēmas cēlonī. Līdz ar to loģiski būtu, ka tiktu ieplānoti pasākumi, lai noskaidrotu sliktās kvalitātes cēloņus. Ventas UBA 2. plānā tas ir darīts, pasākumu programmā iekļaujot attiecīgu papildus pasākumu – monitoringu slodžu avotu un sliktās kvalitātes cēloņu noskaidrošanai.

Arī Ventas **UBA 3. plānā norādīta atkāpe no termiņa** (ŪSD 4.4. panta iii) punkts). Kā izņēmuma piemērošanas pamatojums norādīts, ka *bīstamo un prioritāro vielu paaugstinātas koncentrācijas, kurām*

⁹⁰ Ventas UBA 2. plāna 5.1.2.1. tabula. Izņēmumu pamatojums vides kvalitātes mērķu noteikšanā. 138. lpp, kā arī 5.3. pielikums.

bez izpētes nav precīzi zināms avots (tostarp pārrobežu), bet līdz 2027. gadam ķīmiskās kvalitātes mērķis netiks sasniegts. Nepieciešamais biogēnu (N un P) slodzes samazinājums mērķa sasniegšanai ir ļoti augsts, īstenojot biogēnu slodzes samazināšanu ieteikto upju sateces baseinā, un ņemot vērā ezera dabiskos apstākļus, biogēnu samazināšanās lēni notiks pēc 2027. gada⁹¹.

Atkāpe piemērota gan ūdensobjektam Papes ezers (E002), gan Līgupes–Paurupes kanāls (V081SP).

Papes ezers arī ir iekļauts MK noteikumu Nr. 418⁹² 2. pielikumā kā ezers, kurā pastāv risks nesasniegt Ūdens apsaimniekošanas likumā noteikto labu virszemes ūdeņu stāvokli paredzētajā termiņā (**riska ūdensobjekts**). Kā būtiskākie riska cēloņi norādīti *punktveida piesārņojums (notekūdeņos esošie biogēni) un vēsturiskais piesārņojums*.

Ventas UBA 3. plānā saistībā ar Papes ezera riska avotiem norādīts: **risks biogēnu dēļ; risks bīstamo un prioritāro vielu dēļ; risks hidromorfoloģisko pārveidojumu ietekmes uz bioloģiskajiem parametriem dēļ; risks plūdu dēļ**.⁹³

Saistībā ar ūdensobjektu Līgupe ar Līgupes–Paurupes kanālu (V081SP) norādīti šādi riski: **risks hidromorfoloģisko pārveidojumu ietekmes uz bioloģiskajiem parametriem dēļ; risks plūdu dēļ**.⁹⁴

Papes ezera atzīšana par riska ūdensobjektu nozīmē to, ka valsts institūcijām ir jāpievērš īpaša vērība, lemjot par darbību akceptēšanu, kam var būt ietekme uz ezeru.

Piemēram, MK noteikumu Nr. 418 7. punkts paredz, ka valsts institūcijas izstrādā attīstības plānošanas dokumentus un plāno un saskaņo attiecīgo dokumentu īstenošanai paredzēto darbību uzsākšanu tā, lai novērstu vai mazinātu noteikumos norādīto būtiskāko riska cēloņu negatīvo ietekmi uz riska ūdensobjektiem un tādējādi sekmētu stāvokļa uzlabošanu tajos.

Lai novērstu vai mazinātu iespējamo negatīvo ietekmi uz riska ūdensobjektu ķīmisko vai ekoloģisko stāvokli un pakāpeniski to uzlabotu, vides aizsardzības institūcijas (piemēram, VVD) jāievēro būtiskākos riska cēloņus un šādas vispārīgās aizsardzības prasības. Piemēram, atbilstoši normatīvajiem aktiem par virszemes ūdeņu kvalitāti jāpārskata nosacījumi, kuri ietverti A vai B kategorijas piesārņojošās darbības atļaujās vai ūdens resursu lietošanas atļaujās darbībām riska ūdensobjektā, izvērtējot nepieciešamību samazināt noteiktos emisijas limitus vai mainīt ūdens resursu lietošanas nosacījumus. Šis statuss uzliek arī pienākumu pārskatīt ūdeņu stāvokļa monitoringa programmas, izvērtēt nepieciešamību grozīt izsniegtajos tehniskajos noteikumos noteiktās vides aizsardzības prasības, kā arī izvirzot nosacījumus A vai B kategorijas piesārņojošās darbības atļaujā, ūdens resursu lietošanas atļaujā vai tehniskajos noteikumos jaunām darbībām riska ūdensobjektu teritorijā, ievērot informāciju par riska ūdensobjektu stāvokli, riska cēloņiem un vides kvalitātes mērķiem.⁹⁵ Turklāt MK noteikumu Nr. 418 9. punkts paredz, ka, lai veicinātu Ūdens apsaimniekošanas likumā noteikto mērķu sasniegšanu riska

⁹¹ Ventas UBA 3. plāna 7.A.1.2.1. tabula, 308. lpp.

⁹² MK 31.05.2011. noteikumi Nr. 418 "Noteikumi par riska ūdensobjektiem". <https://likumi.lv/ta/id/231084-noteikumi-par-riska-udensobjektiem>

⁹³ Ventas UBA 3. plāna 7.A.1.1.b. pielikums

⁹⁴ Ventas UBA 3. plāna 7.A.1.1.b. pielikums

⁹⁵ MK noteikumu Nr. 418 8. punkts.

ūdensobjektos, izstrādājot tiesību aktus un attīstības plānošanas dokumentus ES finansējuma un citu finanšu instrumentu piesaistei un izmantošanai, tajos iekļauj pasākumus, kas ļauj kvantitatīvi samazināt negatīvo ietekmi uz riska ūdensobjektiem.

Apkopojot iepriekš minēto, secināms, ka riska ūdensobjekta statusa piešķiršana ar ārēju normatīvo aktu valsts institūcijām uzliek pienākumu Papes ezera īpašās vajadzības ņemt vērā, lemjot par attiecīgo atļauju izdošanu.

Tabula Nr. 3. Galvenie mehānismi Ūdens struktūrdirektīvas mērķu sasniegšanā.

Upes baseina apsaimniekošanas plāns		
Būtība	ŪSD panti	Saturs
Detalizēts izvērtējums par attiecīgā upju baseina ūdeņu kvalitāti, to ietekmējošiem faktoriem.	13. pants	Pienākums izstrādāt upju baseinu apsaimniekošanas plānus
	VII pielikums	Upju baseinu apsaimniekošanas plānu saturs
Pasākumu programma		
Programmas satur pasākumus, kas īstenojami, lai sasniegtu ŪSD 4. pantā noteiktos mērķus.	11. pants	Pienākums īstenot pasākumu programmas. Nosaka pamata pasākumus un papildpasākumus.
Monitoringa programma		
Prasības, lai varētu novērtēt ūdens stāvokli	8. pants	Pienākums nodrošināt ūdens resursu stāvokļa monitoringa programmu izveidi
	V pielikums	Prasības saistībā ar monitoringu

Upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns

Ūdens struktūrdirektīva paredz dažādus mehānismus, lai realizētu tajā izvirzītos mērķus (sk. tabulu Nr. 3). Viens no nozīmīgākajiem ir upes baseinu apsaimniekošanas plānu mehānisms.

Ventas UBA 3. plānā skaidrots, ka *upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns ir vidēja termiņa attīstības dokuments, kas raksturo esošo ūdens kvalitāti, slodzes, ietekmes, sniedz riska izvērtējumu un piedāvā iespējamus risinājumus konstatētajām problēmām. Trešā apsaimniekošanas cikla plāni paredzēti 2022.–2027. g. periodam.*⁹⁶

Ventas UBA 3. plānā ticis integrēts arī Plūdu riska pārvaldības plāns.

Ventas UBA 2. plānā saistībā ar Papes ezeru norādīta informācija par tā kvalitāti un to ietekmējošiem faktoriem.

⁹⁶ Ventas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns un plūdu riska pārvaldības plāns 2022.–2027. gadam. 416 lpp. Rīga, Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs (2021).

Tajā skaidrots, ka *ūdensobjekta ekoloģisko kvalitāti veido visu piesārņojuma avotu radīto slodžu summa. Par būtiskām tiek uzskatītas tādas slodzes, kas izraisa ūdens kvalitātes pasliktināšanos. Risks nerasniegt labu ekoloģisko kvalitāti pastāv, ja tiek pārsniegtas konkrētajiem ūdensobjektu tipiem atbilstošās labas ekoloģiskās kvalitātes robežvērtības.*

Analizējot punktveida piesārņojuma avotu radītās slodzes, Ventas UBA 2. plānā norādīts, ka saskaņā ar valsts monitoringa datiem **paaugstinātas biogēno elementu (N_{kop} un P_{kop}) koncentrācijas**, salīdzinot ar labai un augstai ekoloģiskajai kvalitātei atbilstošajām robežvērtībām Ventas upju baseinā ir 14 ezeru ūdensobjektos, tajā skaitā Papes ezerā, kurš minēts starp ūdensobjektiem, kurā tiek novadīti **lieli notekūdeņu apjomi**.⁹⁷ Vienlaikus potenciāli lielas difūzā piesārņojuma slodzes Papes ezerā netika identificētas.⁹⁸

Ventas UBA 3. plānā norādīts, ka, veicot slodžu būtiskuma analīzi, **Papes ezerā lauksaimniecības slodze barības vielu noteces dēļ no lauksaimniecības zemēm ir novērtēta kā būtiska**.⁹⁹ Saskaņā ar norādīto informāciju problēmas rada tieši **augkopības**, nevis lopkopības slodze.¹⁰⁰ Skaidrots, ka ūdens piesārņojums ar barības vielām no augkopības rodas, ja mēslošanas līdzekļus lieto lielākā apjomā nekā tos uzņem augi.¹⁰¹

Pasākumu programmas

Ventas UBA 3. plānā norādīts, ka *pasākumu programmā pasākumi pēc to veida iedalās pamata un papildu pasākumos, savukārt papildu pasākumi iedalās nacionāla mēroga papildu pasākumos un papildu pasākumos ūdensobjekta mērogā. Šie pasākumi atbilstoši savai kompetences jomai būs jāievieš gan slodžu radītājiem (dažādām tautsaimniecības nozarēm), gan ūdeņu apsaimniekotājiem (atbildīgajām institūcijām), gan jebkuram ūdens resursu lietotājam. Pasākumu īstenošanai nepieciešamie finansiālie līdzekļi atsevišķos gadījumos ir paredzēti dažādos finanšu instrumentos un atbalsta programmās, tomēr daļā gadījumu finansējums būs jārod ūdens lietotājiem un apsaimniekotājiem.*

Pamata pasākumi galvenokārt satur ES direktīvu un LR normatīvo aktu uzskaitījumu, apņemoties tos turpināt ievērot. Pamata pasākumi Ventas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plānam 2016.–2021. gadam uzskaitīti Ventas UBA 2. plāna 8.2. pielikumā¹⁰², savukārt 2022.–2027. gadam – Ventas UBA 3. plāna 8.A.a. pielikumā.

⁹⁷ Ventas UBA 2. plāna 47. lpp.

⁹⁸ Ventas UBA 2. plāna 55. lpp.

⁹⁹ Ventas UBA 3. plāna 160. lpp.

¹⁰⁰ Ventas UBA 3. plāna 4.A.2.1.a. pielikums

¹⁰¹ Ventas UBA 3. plāna 159. lpp.

¹⁰² Ventas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns 2016.–2021. gadam.

https://videscentrs.lv/mc.lv/files/Udens/Udens_apsaimniekosana_plani_2015_2021/28_Pielikumi_Ventas_UBA_final/VIII_Pasakumu%20programma/

Ventas UBA 2. plānā norādīts, ka gadījumā, ja pamata pasākumi neļauj sasniegt vajadzīgo ūdens stāvokļa uzlabojumu, tad ir nepieciešams ieviest **papildu pasākumus**. Papildu pasākumi skar visus sektorus, kas rada būtisku N un P piesārņojuma slodzi uz ūdensobjektiem.

Ventas UBA 3. plānā norādīts, ka, ieviešot papildu pasākumus, Ventas upju baseinu apgabalā plānots: samazināt N un P noteci no lauksaimniecības zemēm; samazināt N un P noteci no mežsaimniecības zemēm (kailcirtēm); atjaunot vai izbūvēt jaunas notekūdeņu attīrīšanas iekārtas; atjaunot dabiskos apstākļus pārveidotos upju posmos; veikt dažādu vielu monitoringu un ieviest pasākumus to samazināšanai; izbūvēt zivju ceļus, ieviest ekoloģisko caurplūdumu HES un veikt citus pasākumus dažādu slodžu mazināšanai.¹⁰³

Daļa no pasākumiem tiek plānoti nacionālā mērogā¹⁰⁴, bet daļa ūdensobjekta līmenī¹⁰⁵. Papildu pasākumi ūdensobjekta līmenī ir izvirzīti visos ūdensobjektos, kuros kāda no tos ietekmējošajām slodzēm ir novērtēta kā būtiska.

Tabula Nr. 4. Papildu pasākumi saistībā ar Papes ezeru (E002) Ventas UBA 2. plānā.¹⁰⁶

Pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņi	Atbildīgā institūcija un iesaistītās institūcijas	Pasākuma izpildes rezultāts
A4.2. Videi draudzīga lauksaimniecības meliorācijas sistēmu pārbūve un atjaunošana, iekļaujot videi draudzīgus meliorācijas sistēmas elementus (sedimentācijas baseini, divpakāpju meliorācijas grāvji u. c. MK noteikumu Nr. 600 12. pielikumā minēti pasākumi)	no 2019. g.	Zemkopības ministrija Meliorācijas sistēmu tiesiskie valdītāji, valsts un valsts nozīmes meliorācijas sistēmu apsaimniekotāji	Ūdeņu ekosistēmu ekoloģiskās kvalitātes uzlabošanās meliorētajās teritorijās
A7.4. Virszemes noteces mākslīgo mitrāju veidošana	2021. g.	Pašvaldības NVO	Uzlabota ezeru funkcionalitāte
A8.1. Papildu monitorings un izpēte vismaz 3 gadus pēc kārtas, lai noskaidrotu iespējamās slodžu avotus un sliktās kvalitātes cēloņus	2021. g.	LVGMC	Kvalitātes vērtējuma augsta ticamība

¹⁰³ Ventas UBA 3. plāna 334. lpp.

¹⁰⁴ Ventas UBA 3. plāna 8.B.a. pielikums.

¹⁰⁵ Ventas UBA 3. plāna 8.B.b. pielikums.

¹⁰⁶ Papildu pasākumi Ventas upju baseinu apgabala ūdensobjektos. 8.4. pielikums

Ventas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plānam 2016.–2021. gadam.

https://videscentrs.lv/mc.lv/files/Udens/Udens_apsaimniekosana_plani_2015_2021/28_Pielikumi_Ventas_UBA_final/VIII_Pasakumu%20programma/

Tabula Nr. 5. Papildu pasākumi ūdensobjekta līmenī Ventas UBA 3. plānā.¹⁰⁷

Pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņi	Atbildīgā institūcija un iesaistītās institūcijas	Pasākuma izpildes rezultāts (kopējais aprēķins visām pasākuma aptvertajām teritorijām)
Saistībā ar Papes ezeru (E002):			
A.2.1. Ierīkot ilggadīgos stādījumus aramzemēs	2027. g.	Zemju īpašnieki	Samazināta izkliedētā biogēnu slodze (Nkop 20.80 t/gadā, Pkop 0.15 t/gadā)
A.2.2. Ieviest konservējošo (minimālo) augsnes apstrādi	2027. g.	Zemju īpašnieki	Samazināta izkliedētā biogēnu slodze (Nkop 54.36 t/gadā, Pkop 0.39 t/gadā)
A.2.3. Samazināt slāpekļa mēslojuma lietojumu (par 20% no normas)	2027. g.	Zemju īpašnieki	Samazināta izkliedētā biogēnu slodze (Nkop 55.06 t/gadā)
A.2.4. Izveidot sedimentācijas dīķi (baseinu)	2027. g.	Zemju īpašnieki	Samazināta izkliedētā biogēnu slodze (Nkop 15.68 t/gadā, Pkop 0.43 t/gadā)
A.2.5. Ierīkot kontrolēto drenāžu	2027. g.	Zemju īpašnieki	Samazināta izkliedētā biogēnu slodze (Nkop 117.09 t/gadā, Pkop 0.61 t/gadā)
A.2.6. Ierīkot mākslīgo mitrzeni (virszemes vai pazemes)	2027. g.	Zemju īpašnieki	Samazināta izkliedētā biogēnu slodze (Nkop 180.13 t/gadā, Pkop 1.29 t/gadā)
A.2.7. Pāriet uz bioloģisko lauksaimniecību	2027. g.	Zemju īpašnieki	Samazināta izkliedētā biogēnu slodze (Nkop 30.50 t/gadā, Pkop 0.28 t/gadā)
A.2.8. Ierīkot buferjoslu gar ūdenstecēm (meliorācijas grāvjiem) 6 m platumā	2027. g.	Zemju īpašnieki	Samazināta izkliedētā biogēnu slodze (Nkop 9.51 t/gadā, Pkop 1.03 t/gadā)
A.6.2. Īstenot virsūdens augāja fragmentāciju (pļaušanu)	2027. g.	Pašvaldības, zemju īpašnieki	Uzlabota aerācija un samazināts biogēnu daudzums
A.6.3. Veikt izpēti par optimāla ūdens līmeņa atjaunošanas un uzturēšanas iespējām	2027. g.	Ezera apsaimniekotāji, pašvaldības, DAP	Noteikti nepieciešamie pasākumi un iespējamība ūdens līmeņa atjaunošanai /uzturēšanai
A.6.4. Uzturēt optimālu ūdens līmeni	2027. g.	Pašvaldības, zemju īpašnieki	Novērstas ūdens līmeņa svārstību radītās ietekmes
A.7.1. Noteikt heptahlorā, heptahlorā epoksīda, dzīvsudraba rašanās avotus un īstenot pasākumus tā piesārņojuma samazināšanai	2026. g.	LVGMC	Veikts atkārtots monitorings ŪO ar pārsniegumiem 2015.–2019. gadā, ietverot starplaboratoriju salīdzināšanu. Veikta pārbaude par heptahlorā un heptahlorā

¹⁰⁷ Ventas UBA 3.plāna 8.B.b. pielikums.

			epoksīda koncentrāciju līmeni nokrišņu ūdenī 2022. gadā heptahlorā un heptahlorā epoksīda monitorings nokrišņu ūdenī Rucavas ICP IM monitoringa stacijā.
A.7.5. Operatīvais un tendenču monitorings zivju matricā ķīmiskās kvalitātes kontrolei	2026. g.	LVĢMC	Veikts tendenču monitorings ūdensobjektos ar dzīvsudraba un BDE pārsniegumiem zivīs
A.7.7. Veikt izpēti biogēnu slodzes avotiem un to ietekmei, kā arī priekšlikumu sagatavošanu slodžu novēršanai	2024. g.	Teritoriju apsaimniekotāji	Sagatavoti priekšlikumi slodžu novēršanai
Saistībā ar Līgupe ar Līgupes–Paurupes kanālu (V081SP):			
A.5.5. Uzlabot upes gultnes laterālo nepārtrauktību	2027. g.	Zemju īpašnieki	Uzlaboti hidroloģiskie apstākļi
A.5.6. Veikt pasākuma A5.5. efektivitātes monitoringu	2027. g.	LVĢMC	Nodrošināts pasākuma efektivitātes monitorings
A.7.1. Noteikt heptahlorā, heptahlorā epoksīda, dzīvsudraba rašanās avotus un īstenot pasākumus tā piesārņojuma samazināšanai	2026. g.	LVĢMC	Veikts atkārtots monitorings ŪO ar pārsniegumiem 2015.–2019. gadā, ietverot starplaboratoriju salīdzināšanu. Veikta pārbaude par heptahlorā un heptahlorā epoksīda koncentrāciju līmeni nokrišņu ūdenī 2022. gadā heptahlorā un heptahlorā epoksīda monitorings nokrišņu ūdenī Rucavas ICP IM monitoringa stacijā.

Lai gan pasākumu programma paredz konkrētus uzdevumus izvirzīto mērķu sasniegšanai, nav skaidrs mehānisms to izpildes nodrošināšanai. Gadījumos, kad atbildīgais izpildītājs ir valsts institūcija, tad pastāv lielāka iespējamība, ka noteiktie pasākumi faktiski tiks realizēti. Papes ezera gadījuma vairums no īstenojamajiem pasākumiem ir zemes īpašnieku atbildībā. Paredzams, ka tas radīs sarežģījumus šo uzdevumu izpildē, ņemot vērā, ka pienākums īstenot šos pasākumus zemes īpašniekam nav juridiski saistošs – tie ir ietverti plānošanas dokumentā, nevis ārējā normatīvajā aktā (piemēram, MK noteikumos Nr. 706).

LVĢMC 2018. gadā publicējusi “Kopsavilkumu par pasākumu programmu izpildi 2016.–2018. gadā un to izmaksu aprēķinu saskaņā ar Ūdens struktūrdirektīvas prasībām”¹⁰⁸. Kopsavilkums satur detalizētu pārskatu par papildu pasākumiem nacionālā mērogā, bet nav pietiekami detalizēts, lai

¹⁰⁸ Kopsavilkums par pasākumu programmu izpildi 2016.–2018. gadā un to izmaksu aprēķinu saskaņā ar Ūdens struktūrdirektīvas 2000/60/EK prasībām. LVĢMC. 2018. <https://videscentrs.lv/mc/lapas/udens-apsaimniekosana-un-pludu-parvaldiba#58821716>

izsekotu līdzī, kāds progress ir pasākumu īstenošanai ūdensobjektu līmenī. Līdz ar to nav precīzi zināms, kā veicies ar Papes ezeram mērķēto pasākumu realizēšanu.

Izvērtējumā uzsvērtā MK noteikumu Nr. 384¹⁰⁹ pieņemšanas nozīmība, reglamentējot decentralizētās kanalizācijas sistēmas apsaimniekošanas prasības. Pozitīvi vērtēti arī grozījumi MK noteikumos Nr. 418, aktualizējot riska ūdensobjektu sarakstus, u. c. Norādīts arī uz virkni nepilnībām, piemēram, finansējuma nepietiekamību pasākumu programmas īstenošanai, upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plānu juridisko raksturu (uzliek pienākumus valsts institūcijām, bet ne privātpersonām).

Monitoringa programmas

Ūdens struktūrdirektīvas 8. pants pieprasa dalībvalstīm nodrošināt ūdens resursu stāvokļa monitoringa programmu īstenošanu.

Iepriekšējā periodā veiktās monitoringa programmas rezultāti faktiski nosaka nākamā apsaimniekošanas plāna saturu. Ventas UBA 3. plānā ūdeņu kvalitātes novērtējums pamatā ir veikts, balstoties uz Ūdeņu monitoringa programmas 2015.–2020. g. ietvaros iegūtajiem datiem¹¹⁰.

Ūdeņu monitoringa programmu Latvijā īsteno LVGMC, Veselības inspekcija, DAP, Latvijas Hidroekoloģijas institūts un Latvijas Lauksaimniecības universitāte.

Prasības virszemes ūdeņu, pazemes ūdeņu un aizsargājamo teritoriju monitoringam nosaka MK noteikumi Nr. 92¹¹¹. Virszemes ūdeņu monitoringa mērķis ir nodrošināt informāciju par virszemes ūdensobjektu ekoloģisko un ķīmisko kvalitāti un mērķlīdri vai stipri pārveidotu ūdensobjektu ekoloģisko potenciālu un ķīmisko kvalitāti. Atbilstoši izvirzītajiem uzdevumiem virszemes ūdeņu monitoringu iedala: uzraudzības monitoringā; operatīvajā monitoringā; pētniecības monitoringā.

Uzraudzības monitoringa uzdevums ir iegūt informāciju, lai novērtētu ūdensobjektu pašreizējo stāvokli vai ekoloģisko potenciālu un noteiktu antropogēnās slodzes ietekmi.

Operatīvo monitoringu veic, lai noteiktu to ūdensobjektu stāvokli, kuras identificētas kā tādas, kurām ir risks nesasniegt vides aizsardzības mērķus, kā arī novērtētu jebkādas izmaiņas šādu ūdenstilpju stāvoklī, kas notikušas pasākumu programmu rezultātā.

Pētniecības monitoringa uzdevums ir noskaidrot vides kvalitātes normatīvu pārsniegšanas cēloņus, kā arī cēloņus, kas neļauj sasniegt vides kvalitātes mērķus, ja tas konstatēts uzraudzības monitoringa gaitā.

¹⁰⁹ MK 27.06.2017. noteikumi Nr.384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu". <https://likumi.lv/ta/id/291947-noteikumi-par-decentralizeto-kanalizācijas-sistemu-apsaimniekosanu-un-registresanu>

¹¹⁰ Ventas UBA 3. plāna 65. lpp.

¹¹¹ MK 17.02.2004. noteikumi Nr. 92 "Prasības virszemes ūdeņu, pazemes ūdeņu un aizsargājamo teritoriju monitoringam un monitoringa programmu izstrādei". <https://likumi.lv/ta/id/84753-prasibas-virszemes-udenu-pazemes-udenu-un-aizsargajamo-teritoriju-monitoringam-un-monitoringa-programmu-izstradei>

MK noteikumos Nr. 92 reglamentēti arī citi monitoringu veidi – aizsargājamo teritoriju monitorings, pazemes ūdeņu monitorings u. c.

Papes ezerā izveidota monitoringa stacija „Papes ezers, vidusdaļa”.

Saskaņā ar MK noteikumu Nr. 92 38. punktu gadījumā, ja monitoringa rezultāti vai citi dati liecina, ka konkrētajam ūdensobjektam izvirzītie vides kvalitātes mērķi nav sasniegti vai netiks sasniegti plānotajos termiņos, VARAM ir pienākums uzdot LVĢMC pētīt un izvērtēt neatbilstības cēloņus, uzdot RVP pārskatīt A vai B kategorijas piesārņojošās darbības atļauju vai ūdens resursu lietošanas atļauju nosacījumus, samazināt noteiktos emisijas limitus vai mainīt ūdens resursu lietošanas nosacījumus.

Līdz ar to LR normatīvie akti skaidri nosaka rīcības modeli gadījumā, ja monitoringa laikā tiek konstatēta izvirzīto mērķu nesasniegšana.

Ūdens struktūrdirektīvas prasības LR normatīvajos aktos

Ūdens struktūrdirektīvas prasības LR normatīvajos aktos galvenokārt pārņemtas ar Ūdens apsaimniekošanas likuma un uz tā pamata izdotajiem MK noteikumiem (sk. tabulu Nr. 6). Detalizētāks izklāsts par Ūdens struktūrdirektīvas prasību pārņemšanu un ar to saistītajiem izaicinājumiem aplūkots pētījumā “Eiropas Savienības un Latvijas tiesību aktu prasību un to ieviešanas izvērtējums Lubāna ezera ūdensobjekta kontekstā”¹¹².

Tabula Nr. 6. Būtiskākie MK noteikumi ŪSD mērķu sasniegšanai¹¹³.

Numurs	Datums	Nosaukums
692	28.11.2017.	Peldvietas izveidošanas, uzturēšanas un ūdens kvalitātes pārvaldības kārtība
418	31.05.2011.	Noteikumi par riska ūdensobjektiem
549	12.07.2011.	Noteikumi par ūdens objektiem, kuru hidroloģiskais režīms ir regulējams ar hidrotehniskajām būvēm
1354	24.11.2009.	Noteikumi par sākotnējo plūdu riska novērtējumu, plūdu kartēm un plūdu riska pārvaldības plānu
646	25.06.2009.	Noteikumi par upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāniem un pasākumu programmām
42	13.01.2009.	Noteikumi par pazemes ūdens resursu apzināšanas kārtību un kvalitātes kritērijiem
475	13.06.2006.	Virszemes ūdensobjektu un ostu akvatoriju tīrīšanas un padziļināšanas kārtība
1014	27.12.2005.	Ūdens objektu ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumu izstrādāšanas kārtība

¹¹² Baranovskis Ģ. 2021. Eiropas Savienības un Latvijas tiesību aktu prasību un to ieviešanas izvērtējums Lubāna ezera ūdensobjekta kontekstā

¹¹³ Baranovskis Ģ. 2021. Eiropas Savienības un Latvijas tiesību aktu prasību un to ieviešanas izvērtējums Lubāna ezera ūdensobjekta kontekstā.

858	19.10.2004.	Noteikumi par virszemes ūdensobjektu tipu raksturojumu, klasifikāciju, kvalitātes kritērijiem un antropogēno slodžu noteikšanas kārtību
92	17.02.2004.	Prasības virszemes ūdeņu, pazemes ūdeņu un aizsargājamo teritoriju monitoringam un monitoringa programmu izstrādei
736	23.12.2003.	Noteikumi par ūdens resursu lietošanas atļauju
179	15.04.2003.	Noteikumi par upju baseinu apgabalu robežu aprakstiem

PLŪDU DIREKTĪVA

Plūdu direktīvas¹¹⁴ mērķis ir izveidot plūdu riska izvērtēšanas un pārvaldības sistēmu, lai mazinātu ar plūdiem saistītu nelabvēlīgo ietekmi uz cilvēku veselību, vidi, kultūras mantojumu un saimniecisko darbību.

Tiek lēsts, ka ar plūdiem saistītie zaudējumi ES valstīm laika posmā no 1980. gada līdz 2017. gadam bijuši 166 miljardu apjomā.¹¹⁵ Gan lielie ekonomiskie zaudējumi, gan cilvēku upuri veicināja Plūdu direktīvas pieņemšanu.¹¹⁶

Plūdu direktīva ir cieši integrēta ar Ūdens struktūrdirektīvu, paredzot kopīgus mehānismus virzībā uz nospraustajiem mērķiem. To pieprasa arī Plūdu direktīvas 9. pants, kurš dalībvalstīm uzliek pienākumu koordinēt tās piemērošanu ar Ūdens struktūrdirektīvu, tajā skaitā ievērojot ŪSD 4. panta mērķus.

Latvijas gadījumā pozitīvi vērtējams, ka jaunajā plānošanas ciklā (2022.–2027. g.) upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāni ir integrēti vienā dokumentā ar plūdu riska pārvaldības plāniem, lai nodrošinātu saskaņotu pieeju ūdens resursu pārvaldībai.¹¹⁷

Tabula Nr. 7. Galvenie mehānismi Plūdu direktīvas mērķu sasniegšanā.

Plūdu riska sākotnējais novērtējums		
Būtība	PD pants	Saturs
Tiek identificētas teritorijas, kurās pastāv būtisks plūdu risks.	4. pants	Pienākums veikt sākotnējo plūdu riska izvērtējumu katram upju baseinu apgabalam.
Iespējamo plūdu postījumu vietu kartes un plūdu riska kartes		
Kartēs norāda uz teritorijām, kas varētu applūst saskaņā ar dažādiem scenārijiem.	6. pants	Pienākums sagatavot iespējamo plūdu postījumu vietu kartes un plūdu riska kartes.
Plūdu risku pārvaldības plāni		
Mērķi un pasākumi plūdu nelabvēlīgās ietekmes samazināšanai	7. pants	Pienākums izstrādāt piemērotus plūdu riska pārvaldības mērķus un pasākumus to sasniegšanai.

¹¹⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2007/60/EK (2007. gada 23. oktobris) par plūdu riska novērtējumu un pārvaldību. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32007L0060&from=LV>

¹¹⁵ *Floods Directive: progress in assessing risks, while planning and implementation need to improve*. European Court of Auditors. 2018. <https://op.europa.eu/webpub/eca/special-reports/floods-directive-25-2018/en/>

¹¹⁶ Eleftheriadou E., Giannopoulou I., Yannopoulos S. *The European Flood Directive: Current implementation and technical issues in transboundary catchments, Evros / Maritsa example*. *European Water* 52: 13-22, 2015.

¹¹⁷ Ūdens apsaimniekošana un plūdu pārvaldība. LVGMC. <https://videscents.lv/gmc.lv/lapas/udens-apsaimniekosana-un-pludu-parvaldiba>

LR normatīvajos aktos Plūdu direktīvas prasības galvenokārt ietvertas Ūdens apsaimniekošanas likumā un MK noteikumos Nr. 1354¹¹⁸.

LVĢMC 2018. gadā izstrādāja Sākotnējo plūdu riska novērtējumu 2019.–2024. gadam¹¹⁹. Novērtējumā norādīts, ka Latvijā jārēķinās ar šādām plūdu parādībām: pavasara pali un sniega kušana; ledus sastrēgumi un ledus iešana; vasaras-rudens lietūs radīti plūdi; ilgstoši lietaini periodi; hidrotehnisko plūdu avārija; jūras vētru uzplūdi gar jūras krastu un lielāko upju grīvās.

Ventas UBA 3. plānā skaidrots, ka Papes ezera ūdens līmeņa režīms ir ievērojami atkarīgs no jūras līmeņa svārstībām, kā arī no vējuzplūdiem un vējatplūdiem. Norādīts, ka klimatiski Ventas upju baseinu apgabals ievērojami atšķiras no citiem upju baseinu apgabaliem, jo ir novērojama būtiska Baltijas jūras ietekme. Pie augstiem ūdens līmeņiem Baltijas jūrā paaugstinās Papes ezera ūdens līmenis, appludinot piegulošās teritorijas.

Ventas UBA 3. plānā norādīts, ka Papes ezera polderis ir nacionālas nozīmes plūdu riska teritorija¹²⁰. Papes ezera polderis galvenokārt ir pakļauts jūras vējuzplūdu riskam.

Plānā norādīts, ka *Papes ezera apkārtnē ir pakļauta plūdu riskam, ko izraisa galvenokārt vējuzplūdi no Baltijas jūras, jo no 1967. gada ezera pieteku Līgupes un Paurupes palu ūdeņi uz jūru tiek novadīti pa apvadkanālu, neskarot ezeru. Tomēr klimata pārmaiņu ietekmē palielināties arī lietūs plūdu risks. Pēc novērojumu stacijas "Papes ezers – Pape" vēsturiskajiem datiem par laika periodu no 1925. līdz 1976. gadam plūdu augstākais ūdens līmenis sasniedza 1.83 m LAS atzīmi (plūdi ar 0.75 % varbūtību) 1969. gadā. Pēc tuvākās jūras novērojumu stacijas "Liepāja" datiem, pēdējo 7 gadu augstākais vējuzplūdu līmenis tika novērots 2015. gada 11. janvārī, sasniedzot 1.36 m LAS atzīmi. Šāds ūdens līmenis Papes ezerā atkārtojas reizi 8 gados (12 % varbūtība). 2017. gada rudenī ilgstošās lietavas tika novērotas Kurzemē un arī Papes dabas parkā. Kopējais nokrišņu daudzums Rucavā 2017. gada oktobrī bija 215.3 mm (122 % virs mēneša normas), novembrī – 142.3 mm (59 % virs mēneša normas) un decembrī – 130.6 mm (88 % virs mēneša normas). Pēc Pasaules dabas fonda rīcībā esošajiem datiem ūdens līmenis Papes ezerā paaugstinājās par aptuveni pusotru metru, appludinot palienes pļavas un ganības, kā rezultātā dzīvnieki (savvaļas zirgi un govīs) pārvietojās uz pļavām, kuras neapplūda, savukārt applūdušās palienes izmantoja migrējoši putni kā atpūtas un barošanās vietas. Balstoties uz Rucavas novada pašvaldības sniegto informāciju, lietūs radītajos plūdus cieta grants ceļu infrastruktūra.*¹²¹

Detalizētāks pārskats par Papes ezera poldera teritorijas plūdu riskiem pieejams Ventas UBA 3. plāna 6.3.2.5.a pielikumā.

¹¹⁸ MK 24.11.2009. noteikumi Nr. 1354 "Noteikumi par sākotnējo plūdu riska novērtējumu, plūdu kartēm un plūdu riska pārvaldības plānu". <https://likumi.lv/ta/id/201369-noteikumi-par-sakotnejo-pludu-riska-novertejumu-pludu-kartem-un-pludu-riska-parvaldibas-planu>

¹¹⁹ Sākotnējais plūdu riska novērtējums 2019.–2024. gadam. LVĢMC. 2018. https://meteo.lv/fs/CKFinderJava/userfiles/files/Vide/Udens/Ud_apsaimn/UBA%20plani/Sakotnejais_pludu_riska_NOVERTEJ_UMS.pdf

¹²⁰ Ventas UBA 3. plāna 236. lpp.

¹²¹ Ventas UBA 3. plāna 273. lpp.

VARAM ar 2020. gada 11. aprīļa rīkojumu Nr. 1-2/45¹²² ir apstiprinājusi iespējamo plūdu postījumu un plūdu riska kartes. Ar tām iespējams iepazīties tiešsaistē¹²³.

Attēls Nr. 3. Plūdu apdraudētās¹²⁴ teritorijas Papes ezera poldera teritorijā¹²⁵.

Raksturlielumi	Plūdu riska varbūtība		
	Liela – 10%	Vidēja – 1%	Maza – 0.5%
Apdraudētās teritorijas platība jūras vējuzplūdus	23.1 km ²	28.22 km ²	29.06 km ²
Jūras vējuzplūdu laikā apdraudēto iedzīvotāju skaits	20	27	30
Jūras vējuzplūdu laikā apdraudēto ēku platība (m ²)	976	6 702	8 131
Jūras vējuzplūdu laikā apdraudēto autoceļu garums, km (nozīme)	0.13 km (lielas nozīmes); 0.69 km (pārējie ceļi)	1.24 km (lielas nozīmes); 5.29 km (pārējie ceļi)	1.52 km (lielas nozīmes); 5.96 km (pārējie ceļi)
Raksturlielumi	Plūdu riska varbūtība		
	Liela – 10%	Vidēja – 1%	Maza – 0.5%
Jūras vējuzplūdu laikā apdraudēto NAI / izgāztuvju skaits	- / -	- / -	- / -
Pavasara plūdu laikā apdraudētā ĪADT platība (ha)	2 310	2 821	2 905
Jūras vējuzplūdu laikā apdraudētās aramzemes (ha)	-	98.32	108.4
Jūras vējuzplūdu laikā apdraudētā polderu platība (ha)	0.01	315.12	339.15

Ventas UBA 3. plānā norādītā informācija liecina, ka Papes ezera gadījumā plūdu risks iedzīvotājiem ir salīdzinoši neliels. Aplūstošo iedzīvotāju skaits plūdus ar 0,5–10 % iespējamību svārstās robežās no 20 līdz 30 cilvēkiem.¹²⁶ Salīdzinoši augsts rādītājs ir attiecībā uz sociālo risku, kas ir saistīts ar plūdu postījumu ietekmi uz sociāli mazaizsargātajām sabiedrības grupām (piem., iedzīvotāji vecāki par 75 gadiem, iedzīvotāji ar zemākiem ienākumiem u. c.). Plūdu risks videi un kultūras mantojumam vispār nav konstatēts.

Saistībā ar ekonomiskajiem zaudējumiem vērtēts, ka jūras vējuzplūdus ar 0.5 % varbūtību zaudējumi ēkām sastādītu 99 440 eiro, ceļiem – 31 820 eiro, lauksaimniecībai 54 450 eiro. Kopā tas sastāda 185 710 eiro lielus potenciālos zaudējumus. Ņemot vērā, ka aprēķini veikti pie 0,5 % varbūtības

¹²² VARAM 11.04.2020. rīkojums Nr. 1-2/45 “Par iespējamo plūdu postījumu vietu karšu un plūdu riska karšu apstiprināšanu”. https://www.meteo.lv/fs/CKFinderJava/userfiles/files/Vide/UDens/Ud_apsaimn/UBA%20plani/Rikojums.pdf

¹²³ Latvijas plūdu riska un plūdu draudu kartes. LVGMC. 2021. <https://videscentrs.lv/gmc.lv/iebuve/vets/pludu-riska-un-pludu-draudu-kartes>

¹²⁴ Jāņem vērā, ka teritorijas aplūšana var būt viens no priekšnosacījumiem ĪADT esošo dabas vērtību eksistencei, līdz ar to tabulā izmantotais vārdu salikums “apdraudētā ĪADT platība” nav saistāms ar riskiem dabas vērtību pastāvēšanai.

¹²⁵ Ventas UBA 3. plāna 6.3.2.5.1. tabula 274. lpp.

¹²⁶ Ventas UBA 3. plāna 6.1.2.4. tabula 245. lpp.

(plūdu līmenis 200 gados – mazas varbūtības plūdi), pētījuma autora skatījumā iespējamie ekonomiskie zaudējumi ir salīdzinoši nelieli.

Plūdu riska pārvaldības plānā 2016.–2021. gadam¹²⁷ norādīts, ka *Papes polderis ir labā tehniskā stāvoklī un rekonstrukcija nav nepieciešama. Polderis pilda savas funkcijas, ja Papes ezera līmenis nav augstāks par 0.6 m virs Baltijas jūras sistēmas.* Vienlaikus paredzēti citi pasākumi saistībā ar Papes ezera hidroloģisko režīmu – *Papes kanāla slūžu atjaunošana un būvniecība, kā arī Papes poldera dambja pārbūve/atjaunošana 1,6 km garumā Nīcas novadā; Papes ezera kanāla atjaunošana/sakārtošana, mola izbūve pie ietekas jūrā.* Kā jau norādīts iepriekš, ZMNĪ 2020. gadā īstenojusi Papes kanāla atjaunošanas darbus. Līdz ar to secināms, ka daļa no pārvaldības plānos ietvertajiem pasākumiem tikuši īstenoti.

Pasākumu programmā plūdu riska teritorijām¹²⁸ attiecībā uz Papes polderi saistībā ar pasākumu nozīmīgumu norādīts, ka *eksploatācijas laikā dambis sēdies un bebru darbības rezultātā bojāts. Polderis samērā regulāri applūst. Poldera teritorijā ir pastāvīgs lietus plūdu risks.* Plūdu riska mazināšanas mērķi ir: *aizsargāt no applūšanas 350 ha lauksaimniecības zemes (dabas parks „Pape”); atjaunot polderi, aizsargdambja augstumu un nogāzes (1.56 km garumā) ar vides pieejamību; veikt ietekmes uz vidi sākotnējo izvērtējumu.*

Plūdu riska pārvaldības plānā 2016.–2021. gadam¹²⁹ norādīts, ka pie plūdu apdraudētajām teritorijām *nevar pieskaitīt dabisko mitrāju teritorijas, kurās regulāri plūdi nav bīstami, bet ir nepieciešamība dabisko biotopu pastāvēšanai. Tādēļ teritorijas, kuras ir iekļautas īpaši aizsargājamo teritoriju sarakstā, netiek pieskaitītas pie plūdu riska teritorijām. Šādu teritoriju Latvijā ir ļoti daudz un to skaits ar katru gadu palielinās. Ventas upju baseinu apgabalā lielākā no tām ir Papes mitrāju komplekss.*

Ventas UBA 3. plānā skaidrots, ka Ventas UBA īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (dabas parks „Pape”, Slīteres Nacionālais parks, dabas parks „Engures ezers” un citi) Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastē ir pakļautas vētras uzplūdiem un erozijas procesiem. Tomēr regulārais applūšanas režīms ir tas, kas nosaka attiecīgās dabas teritorijas īpašo stāvokli.¹³⁰

Saistībā ar īpaši aizsargājamām dabas teritorijām Sākotnējā plūdu riska novērtējumā 2019.–2024. gadam¹³¹ norādīts, ka *plūdu un erozijas rezultātā var tikt nodarīts būtisks kaitējums aizsargājamām dabas vērtībām.* Dabas parks “Pape” ir minēta kā viena no ĪADT, kas pakļauta vētras uzplūdiem un erozijas procesiem. Vienlaikus norādīts, ka *liels skaits īpaši aizsargājamo dabas teritoriju ir tādas, kas ir pakļautas regulārai applūšanai, un tieši regulārais applūšanas režīms nosaka attiecīgās dabas teritorijas īpašo stāvokli un ir viens no priekšnosacījumiem tajās esošo dabas vērtību eksistencei. Līdz ar to applūšanas režīma saglabāšana ir galvenais uzdevums, par ko jā rūpējas šajās teritorijās.* Dabas

¹²⁷ Ventas upju baseinu apgabala Plūdu riska pārvaldības plāns 2016.–2021. gadam. <https://videscentrs.lv/gmc.lv/lapas/udens-apsaimniekosana-un-pludu-parvaldiba#58821716>

¹²⁸ Ventas UBA 3. plāns. Preventīvi, gatavības un aizsardzības pasākumi nacionālas nozīmes plūdu riska teritorijās. 373. lpp.

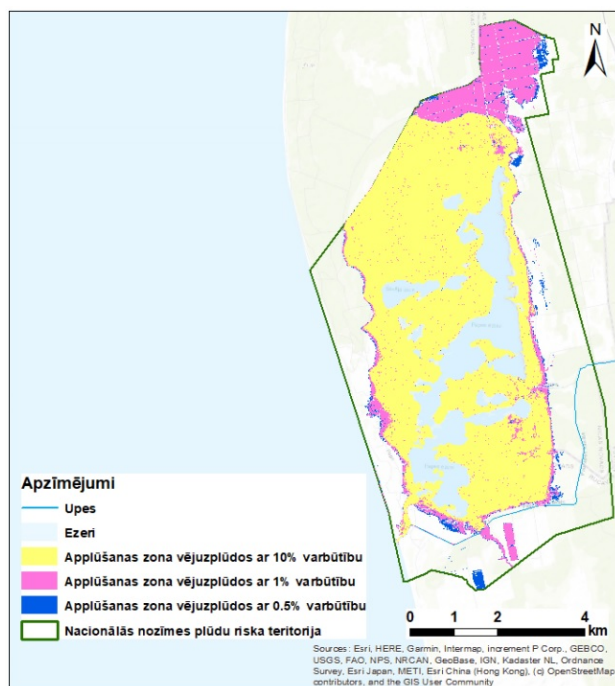
¹²⁹ Ventas upju baseinu apgabala Plūdu riska pārvaldības plāns 2016.–2021. gadam. <https://videscentrs.lv/gmc.lv/lapas/udens-apsaimniekosana-un-pludu-parvaldiba#58821716>

¹³⁰ Ventas UBA 3. plāna 259. lpp.

¹³¹ Sākotnējais plūdu riska novērtējums 2019.–2024. gadam. LVGMC. 2018. https://meteo.lv/fs/CKFinderJava/userfiles/files/Vide/Udens/Ud_apsaimn/UBA%20plani/Sakotnejais_pludu_riska_NOVERTEJ_UMS.pdf

parks "Pape" gan nav pieminēts šo ĪADT skaitā. Norādīts, ka, *piešķirot ĪADT statusu, ne vienmēr tiek detāli analizēta plūdu iespējamība šajā teritorijā un izvērtēta plūdu ietekme uz teritorijas ekoloģiskajām funkcijām. Tāpēc, veicot plānos paredzētos pasākumus plūdu riska novērtēšanai un samazināšanai prioritārajos objektos, ieskaitot plašus plūdu riska pētījumus un pasākumu izstrādi to novēršanai, vienlaicīgi jāparedz informācijas iekļaušana par applūstošo teritoriju pretplūdu aizsardzības pasākumu nepieciešamību vai aizliegumu īpaši aizsargājamo dabas teritoriju dabas aizsardzības plānos.*¹³²

Attēls Nr. 4. Jūras vējuzplūdu apdraudētās teritorijas Papes ezera teritorijā¹³³.

¹³² Sākotnējais plūdu riska novērtējums 2019.–2024. gadam. LVGMC. 2018.

https://meteo.lv/fs/CKFinderJava/userfiles/files/Vide/Udens/Ud_apsaimn/UBA%20plani/Sakotnejsais_pludu_riska_NOVERTEJ_UMS.pdf

¹³³ Ventas UBA 3. plāna 6.3.2.5.2. attēls 264. lpp.

DABAS DIREKTĪVAS

Biotopu direktīva¹³⁴ un Putnu direktīva¹³⁵, kopā sauktas “Dabas direktīvas”, ir ES dabas daudzveidības saglabāšanas politikas stūrakmens¹³⁶.

Biotopu direktīvas mērķis ir sekmēt bioloģisko daudzveidību, aizsargājot dabiskās dzīvotnes un savvaļas faunu un floru Eiropā. Biotopu direktīva ir vērsta uz to, lai saglabātu vai atjaunotu dabisko dzīvotņu un savvaļas faunas un floras sugu labvēlīgu aizsardzības statusu.

Putnu direktīvas mērķis ir aizsargāt dalībvalstu Eiropas teritorijā dabā sastopamās savvaļas putnu sugas.

Dabiskas dzīvotnes labvēlīgs aizsardzības (saglabāšanas) statuss.

Dabiskas dzīvotnes aizsardzības statusu uzskata par labvēlīgu, ja tās dabiskās izplatības areāls un teritorijas, ko tā aizņem šā areāla robežās, ir stabilas vai paplašinās un pastāv un, iespējams, ka arī tuvākajā laikā pastāvēs dzīvotnei raksturīgā struktūra un funkcijas, kas vajadzīgas tā ilglaicīgai uzturēšanai, un tam raksturīgo sugu aizsardzības statuss ir labvēlīgs.

Sugas labvēlīgs aizsardzības (saglabāšanas) statuss.

Sugas aizsardzības statusu uzskata par labvēlīgu, ja attiecīgo sugu populācijas dinamikas dati liecina, ka ilgtermiņā suga sevi atražo un ir dzīvotspējīga konkrētās dabiskās dzīvotnes sastāvdaļa, sugas dabiskās izplatības areāls nav samazinājies, un šķiet, ka tas nemazināsies arī tuvākajā laikā, un dzīvotne ir un šķiet, ka arī turpmāk būs pietiekami plaša tās populāciju ilglaicīgai uzturēšanai.

Dabas direktīvu lielākais veikums ir *Natura 2000* aizsargājamo dabas teritoriju tīkla izveide. Tas ir lielākais sistēmiski pārvaldītais dabas teritoriju tīkls pasaulē, aptverot 18 % no ES sauszemes teritorijas un 8 % no jūras teritorijas.¹³⁷

Natura 2000 aizņem aptuveni 12 % no Latvijas sauszemes teritorijas, kas ir otrais zemākais rādītājs ES un kas būtiski atpaliek no ES vidējā rādītāja (17 %).¹³⁸

¹³⁴ Padomes Direktīvas 92/43/EEK (1992. gada 21. maijs) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:01992L0043-20130701&from=EN>

¹³⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:02009L0147-20190626&from=EN>

¹³⁶ *The State of Nature in the EU. Conservation status and trends of species and habitats protected by the EU Nature Directives 2013–2018. European Union. 2021.* <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/911cf28a-5ad1-11eb-b59f-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-191495597>

¹³⁷ *Natura 2000.* https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/index_en.htm

¹³⁸ *Natura 2000. ‘Branding’ Natura 2000 goods and services. European Commission. 2021.* <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d31b281c-fa4d-11eb-b520-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-223687552>

Dabas parks "Pape" ir iekļauta Latvijas *Natura 2000* – Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju sarakstā¹³⁹.

Saskaņā ar *Natura 2000* standarta datu formu¹⁴⁰ dabas parka "Pape" nozīmīguma pamatā ir biotopu *Ezeri ar mieturalģu augāju (3140)*, kā arī *Dižās aslapes Cladium mariscus audzes ezeros un purvos (7210*)* sastopamība šajā teritorijā. Kvalificējošās pazīmes ir arī *Embrionālās kāpas (2110)*, *Priekškāpas (2120)*, *Mežainas piejūras kāpas (2180)*, *Mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnēs (6410)*, kā arī *Pārejas purvi un slīkšņas (7140)*. Vienlaikus tiek uzsvērtas teritorijas īpašā nozīme putnu migrācijas un ūdensputnu ligzdošanas vietu nodrošināšanā. Papes ezers ir nozīmīga lielā dumpja *Botaurus stellaris* ligzdošanas teritorija. Tāpat Papes ezers ir nozīmīga barošanās vieta vairākām sikspārņu sugām, tajā skaitā dīķu naktssikspārņim *Myotis dasycneme*. Dabas parks "Pape" ir nozīmīga teritorija Lēzela vīrceles *Linaria loeselii* aizsardzībai. Tiek izcelta arī Nidas purva nozīme biotopu *Nesarti augstie purvi (7110*)* un *Pārejas purvi un slīkšņas (7140)* saglabāšanā, kā arī tiek norādīts, ka Nidas purvs ir nozīmīga teritorija purvā ligzdojošām putnu sugām, piemēram, lietuvinaiņiem *Numenius phaeopus*.

Dabas direktīvu prasības galvenokārt pārņemtas likumā "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām"¹⁴¹, Sugu un biotopu aizsardzības likumā¹⁴², kā arī likumā "Par ietekmes uz vidi novērtējumu"¹⁴³.

Natura 2000 programmā¹⁴⁴ saistībā ar Papes ezeru norādīts, ka tā dabas vērtību saglabāšanai svarīgi veikt šādas galvenās darbības:

- nodrošināt brīvu ūdens apmaiņu starp jūru un ezeru pa Papes kanālu, veicot hidroloģiskā režīma stabilizēšanas pasākumus;
- izveidot un uzturēt ūdens cirkulāciju un zivju migrācijas kanālus/koridorus;
- atjaunot hidroloģisko režīmu visā Nidas purvā;
- pļaut niedres Papes ezerā, salās un piekrastē, izcirst krūmus;
- augsto purvu sakarā norādīts, ka nepieciešams atjaunot hidroloģisko režīmu (grāvju aizsprostošana vai aizbēršana), izcirst kokus atsevišķās purva daļās;
- degradēto augsto purvu sakarā norādīts, ka nepieciešams atjaunot hidroloģisko režīmu (grāvju aizsprostošana vai aizbēršana), izcirst kokus atsevišķās purva daļās. Ja tiek atļauta kūdras ieguves lauku paplašināšana, pirms kūdras ieguves uzsākšanas jānodrošina hidroizolējošu sienu izbūve kontaktzonā ar relatīvi mazietekmēto purva daļu. Izstrādāt rekultivācijas plānu un veikt rekultivāciju izstrādātajās purva daļās, kā primāro rekultivācijas veidu izvēloties renaturalizāciju (purva atjaunošanu).

¹³⁹ Likums "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām". <https://likumi.lv/ta/id/59994-par-ipasi-aizsargajamam-dabas-teritorijam>

¹⁴⁰ NATURA 2000 - STANDARD DATA FORM. <https://natura2000.eea.europa.eu/Natura2000/SDF.aspx?site=LV0303500>

¹⁴¹ Likums "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām". <https://likumi.lv/ta/id/59994-par-ipasi-aizsargajamam-dabas-teritorijam>

¹⁴² Sugu un biotopu aizsardzības likums. <https://likumi.lv/doc.php?id=3941>

¹⁴³ Likums "Par ietekmes uz vidi novērtējumu". <https://likumi.lv/ta/id/51522-par-ietekmes-uz-vidi-novertejumu>

¹⁴⁴ *Natura 2000* teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma 2018–2030. Dabas aizsardzības pārvalde. 2017. 655. lpp. <https://www.daba.gov.lv/lv/media/1641/download>

Natura 2000 programmā norādīts, ka apsaimniekošanas prioritātes ir Papes ezera bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un atjaunošana, mazinot eitrofikāciju, nodrošinot un izveidojot optimālu hidroloģisko režīmu, kas rada labvēlīgus apstākļus ezera faunas (putni, zivis, abinieki, zīdītāji) pastāvēšanai un īpaši aizsargājamo biotopu pastāvēšanai. Zivju migrāciju un putniem labvēlīgu ligzdošanas apstākļu nodrošināšana, pīļu un kaiju ligzdošanas sekmju uzlabošana u. c.

Nepieciešamie apsaimniekošanas un aizsardzības pasākumi – veikt Papes ezera hidroloģiskā režīma atjaunošanas izpēti un atbilstoši normatīvo aktu procedūrām to realizēt. Pasākums ietver: caurteces nodrošināšanu starp niedrāju dīķiem un ezera dienvidu un ziemeļu daļu; Papes kanāla aizsprosta rekonstrukciju ar zivju ceļa izveidi; Paurupes un Līgupes atjaunotās ieplūdes Papes ezerā un upju gultnes uzturēšanu (t. sk. Līgupes vecās gultnes atjaunošanu); Līgupes–Paurupes kanāla aizsprostošanu u. c. darbības hidroloģiskā režīma atjaunošanai. Papes poldera ziemeļu daļā izveidot mitrāju, kas būtu piemērots bridējputniem, ūdensputniem un dzīvēm. Pasākumu iespējams īstenot tikai tādā gadījumā, ja valsts atpērk poldera zemes, u. c.

Vadlīnijās lielā dumpja sugas aizsardzības plānam Latvijā¹⁴⁵ norādīts, ka galvenie dumpja populāciju negatīvi ietekmējošie faktori Papes ezerā minēta eitrofikācija, nelabvēlīgs hidroloģiskais režīms (sliekšņa (pārgāzes) neesamība uz Papes kanāla) un plēsēju (Amerikas ūdeles, jenotsuņa) ietekme. Kā īstenojami norādīti šādi pasākumi:

- Hidroloģiskā režīma stabilizēšana un to negatīvi ietekmējošo faktoru mazināšana;
- Pārgāzes izveidošana uz Papes kanāla, lai stabilizētu Papes ezera ūdens līmeni un nodrošinātu patstāvīgu ūdens apmaiņu un zivju migrāciju starp ezeru un Baltijas jūru;
- Papes poldera negatīvās ietekmes mazināšana. Samazināta biogēnu ieplūde Papes ezerā, mitrāja izveidošana, sedimentācijas dīķi, atsevišķu grāvju ievadīšana Tukleru kanālā utt.;
- Līgupes vecās gultnes atjaunošana pie ietekas Papes ezerā. Līgupes tecējums ievadīts vecajā meandru gultnē, nodrošinot zivju migrāciju un upes lejteces dabiskošanu.

Tabula Nr. 8. Galvenie mehānismi Biotopu direktīvas mērķu sasniegšanā.

¹⁴⁵ Vadlīnijās lielā dumpja *Botaurus stellaris* sugas aizsardzības plānam Latvijā.

https://ldf.lv/sites/default/files/faili/projekti/COASTLAKE/dumpja_sugas_plana_vadlinijas.pdf

Natura 2000 tīkls		
Būtība	BD panti	Saturs
Vienots aizsargājamo dabas teritoriju tīkls <i>Natura 2000</i>	3. pants	Dalībvalstu pienākums veidot aizsargājamo teritoriju tīklu un virzīties uz labvēlīgu aizsardzības statusu.
	I pielikums	Nosaka dzīvotņu veidus, kurām veidojamas aizsargājamas teritorijas
	II pielikums	Nosaka sugas, kurām veidojamas aizsargājamas teritorijas
“Vajadzīgie aizsardzības pasākumi”		
Aizsardzības pasākumi dabisko dzīvotņu un sugu ekoloģisko prasību izpildei	6. pants	Nosaka dalībvalstīm pienākumu veikt attiecīgo dzīvotņu un sugu aizsardzības pasākumus. Tostarp dabas aizsardzības plāni, normatīvie akti, administratīvie akti u. c.

Biotopu direktīvas 6. panta 1. punkts nosaka, ka *attiecībā uz īpaši aizsargājamām dabas teritorijām dalībvalstis nosaka vajadzīgos aizsardzības pasākumus, attiecīgā gadījumā tajos iekļaujot atbilstīgus apsaimniekošanas plānus, kas izstrādāti īpaši šīm teritorijām vai iekļauti citos attīstības plānos, kā arī atbilstīgus normatīvus, administratīvus vai līgumiskus pasākumus, kuri atbilst šajās teritorijās sastopamo I pielikuma dabisko dzīvotņu veidu un II pielikuma sugu ekoloģiskajām prasībām.*

Komisija ir skaidrojusi jēdziena “vajadzīgie aizsardzības pasākumi” saturu, norādot, ka konkrētu mehānismu izvēle ir dalībvalstu ziņā, tomēr klasiski šie pasākumi ietver: dabas aizsardzības plānus konkrētām *Natura 2000* teritorijām (vai to kopumam); normatīvā regulējuma izveidi, nosakot atļautās un aizliegtās darbības; administratīvie pasākumi, izvērtējot atļauju izsniegšanu noteiktām darbībām; līgumiski pasākumi starp valsts institūcijām un zemes īpašniekiem.¹⁴⁶

Komisija ir norādījusi, ka jēdziens “vajadzīgie aizsardzības pasākumi” ir saistīts ar specifisku **saglabāšanas (aizsardzības) mērķu noteikšanu teritorijas līmenī**¹⁴⁷.

Komisija skaidrojusi, ka Dabas direktīvu centrālais mērķis (labvēlīgs aizsardzības statuss) tiek vērtēts atbilstošā līmenī (piemēram, valsts, biogeogrāfiskā vai Eiropas līmenī). Tālāk šis vispārējais mērķis ir jāizsaka jau sīkāk – teritorijas mēroga saglabāšanas mērķos. *Teritorijas līmeņa saglabāšanas mērķi ir specifisku mērķu kopums, kas jāasniedz teritorijā, lai garantētu, ka šī teritorija labākajā iespējamajā veidā dod ieguldījumu labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanā. Ar teritorijas līmeņa saglabāšanas mērķiem jādefinē teritorijā sastopamo sugu un dzīvotņu veidu vēlamais saglabāšanās stāvoklis*¹⁴⁸.

Komisija skaidrojusi, ka teritorijas līmeņa saglabāšanas mērķi veidojami:

¹⁴⁶ Commission Note on Establishing Conservation Measures for Natura 2000 sites.

https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/commission_note/comNote%20conservation%20measures_EN.pdf

¹⁴⁷ *Natura 2000* teritoriju apsaimniekošana – Direktīvas 92/43/EEK 6. panta noteikumi. Komisijas paziņojums C (2018) 7621. https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/LV_art_6_guide_jun_2019.pdf

¹⁴⁸ *Natura 2000* teritoriju apsaimniekošana – Direktīvas 92/43/EEK 6. panta noteikumi. Komisijas paziņojums C (2018) 7621. https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/LV_art_6_guide_jun_2019.pdf

- a) detalizēti – attiecināti uz konkrētām dzīvotnēm un sugām, nosakot sasniedzamo stāvokli;
- b) izmērāmi, kvantitatīvi – jāspēj novērtēt un atskaitīties par sasniegto progresu;
- c) reālistiski – samēroti ar laika grafiku un nepieciešamajiem resursiem;
- d) konsekventi – dažādās teritorijās piemēro vienotu pieeju mērķu noteikšanā;
- e) visaptveroši – aptver tos rādītājus, kas būtiski attiecīgā jautājuma izvērtēšanā.¹⁴⁹

Attiecīgās aizsargājamās teritorijas līmeņa saglabāšanas mērķi tiek sasniegti ar Biotopu direktīvas 6. panta 1. punktā norādītajiem “vajadzīgajiem aizsardzības pasākumiem”. Teritorijas līmeņa saglabāšanas mērķi ir jānodala no pasākumiem šo mērķu sasniegšanā. “Vajadzīgie aizsardzības pasākumi” var laika gaitā būtiski mainīties, tikt pielāgoti, piemēram, mainoties teritorijas apdraudējumu tendencēm.

Latvijas gadījumā izceļami šādi galvenie aizsardzības pasākumi, kas tiek izmantoti dabas direktīvā norādīto mērķu sasniegšanai:

- a) dabas aizsardzības plāni un sugu aizsardzības plāni;
- b) normatīvie akti, vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi un individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi;
- c) administratīvie akti (atļauju mehānismi).

Latvijā **teritorijas līmeņa saglabāšanas mērķi nav pilnvērtīgi noteikti**. Šos mērķus netieši iespējams nolasīt no *Natura 2000* standarta datu formām, dabas aizsardzības plāniem, individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem, tomēr tie pietiekami detalizēti neuzstāda mērķus attiecīgajai teritorijai. Piemēram, ja vienā teritorijā sastopamas dabas vērtības, kurām nepieciešami atšķirīgi apsaimniekošanas/aizsardzības pasākumi, tie nesniedz atbildi, kuras vērtības kādā apmērā aizsargājamās.

Lielā daļā Papes ezera konstatēts ES nozīmes biotops *Ezeri ar mieturaļģu augāju (3140)*.¹⁵⁰ Aizsargājamo biotopu saglabāšanas vadlīnijās¹⁵¹ skaidrots, ka galvenie aizsardzības un apsaimniekošanas mērķi, kas nodrošina visu organismu grupu vajadzības biotopa *Ezeri ar mieturaļģu augāju (3140)* ezeros, ir:

- *nepieļaut ar mieturaļģēm segto platību samazināšanos, tām pāraugot ar virsūdens augāju;*
- *nodrošināt ūdensputniem labvēlīgus ligzdošanas un spalvu maiņas apstākļus;*
- *veicināt ūdens cirkulāciju zemledus periodā un nepieļaut bezskābekļa vides veidošanos ezerā, nodrošinot zivju resursu saglabāšanos;*
- *ierobežot virsūdens augāja attīstību, veicot tā fragmentāciju un iespēju robežās uzturēt no virsūdens augāja brīvas piekrastes joslas.*

¹⁴⁹ Commission Note on Setting Conservation Objectives for Natura 2000 sites.

https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/commission_note/commission_note2_EN.pdf

¹⁵⁰ Dabas datu pārvaldības sistēma “Ozols”. <https://ozols.gov.lv/pub>

¹⁵¹ Urtāns A. V. (red.) 2017. Aizsargājamo biotopu saglabāšanas vadlīnijas Latvijā. II Upes un ezeri. Dabas aizsardzības pārvalde. <https://www.daba.gov.lv/lv/media/4838/download>

Dabas parks "Pape" ir nozīmīga teritorija biotopa *Dižās aslapes Cladium mariscus audzes ezeros un purvos (7210*)* saglabāšanā. Aizsargājamo biotopu saglabāšanas vadlīnijās¹⁵² norādīts, ka *viens no būtiskākajiem apstākļiem, kas sekmē dzīvotnē dominējošās sugas dižās aslapes augšanu ir barības vielām nabadzīgi ūdeņi un substrāts. Papildu barības vielu pieejamība veicina šīs sugas izžušanu un barības vielām bagātākiem ūdeņiem raksturīgu sugu, piemēram, parastās niedres un vilkvālišu ieviešanos.* Līdz ar to arī šī biotopa aizsardzībai eitrofikācijas procesa palēnināšana ir būtiska.

Lai gan dabas parkam "Pape" teritorijas līmeņa saglabāšanas mērķi pilnvērtīgi nav noteikti, ir pietiekami daudz informācijas par pasākumiem, kas būtu veicami tā dabas vērtību saglabāšanai. Šīs vajadzības ņemamas vērā, plānojot "vajadzīgos aizsardzības pasākumus" Biotopu direktīvas 6. panta kontekstā.

Biotopu direktīvas 8. pants paredz, ka dalībvalstīm ir jānosūta Komisijai savas aplēses sakarā ar ES līdzfinansējumu, ko tās uzskata par vajadzīgu, lai varētu izpildīt savas saistības saskaņā ar Biotopu direktīvas 6. panta 1. punktu. Komisija attiecībā uz tām teritorijām, saistībā ar kurām tiek lūgts līdzfinansējums, nosaka pasākumus, kas ir svarīgi, lai prioritāros dabisko dzīvotņu veidus un prioritārās sugas attiecīgajās teritorijās saglabātu vai atjaunotu labvēlīgā aizsardzības statusā, kā arī nosaka kopējās šo pasākumu īstenošanas izmaksas.

Tādēļ dalībvalstis izstrādā **Prioritāro rīcību programmas (Prioritised Action Framework (PAF))**. Latvijas sagatavotajā PAF 2021.–2027. gadam¹⁵³ norādīti prioritārie pasākumi un tiem nepieciešamais finansējums, lai virzītos uz Dabas direktīvu mērķu sasniegšanu. To starpā minēti šādi pasākumi:

- *Natura 2000* tīkla pilnveide, veicot teritoriju robežu pārskatīšanu, jaunu teritoriju noteikšanu;
- LR normatīvo aktu pilnveide, lai nodrošinātu nepieciešamos apstākļus, kas nepieciešami biotopu un sugu labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanai;
- Konektivitātes nodrošināšana starp *Natura 2000* teritorijām, attiecīgas infrastruktūras veidošana;
- Teritorijas līmeņa saglabāšanas mērķu noteikšana;
- Dabas aizsardzības plānu sistēmas pilnveidošana, tos integrējot teritorijas plānošanas procesā, panākot arī juridiski saistošas prasības tajos ietvertu pasākumu realizācijai;
- Biotopu atjaunošanas pasākumi;
- Monitoringa pasākumu pilnveide;
- Finansējuma nodrošināšana augstāk norādīto pasākumu īstenošanai;
- u. c.

PAF norādīta arī nepieciešamība pilnveidot dabas daudzveidības monitoringa programmas, tajā skaitā akcentējot vajadzību integrēt saldūdens biotopu monitoringu ar ūdens kvalitātes monitoringu, kas tiek veikts saskaņā ar Ūdens struktūrdirektīvu, kā arī invazīvo sugu monitoringu.

¹⁵² Priede A. (red.) 2017. Aizsargājamo biotopu saglabāšanas vadlīnijas Latvijā. 4. sējums. Purvi, avoti un avoksnāji. Dabas aizsardzības pārvalde. <https://www.daba.gov.lv/lv/media/4845/download>

¹⁵³ *Prioritised Action Framework (PAF) for Natura 2000 in Latvia pursuant to Article 8 of Council Directive 92/43/EEC on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora (the Habitats Directive) for the Multiannual Financial Framework period 2021–2027.* DAP. 2020. https://latvianature.daba.gov.lv/wp-content/uploads/2021/05/PAF_Latvia_2021-2027.pdf

Nemot vērā, ka Ūdens struktūrdirektīvas upju baseinu apsaimniekošanas plānu pasākumu programmās līdzīgi uzskaitīti to ietvaros īstenojamie pasākumi, būtu lietderīgi šajās pasākumu programmās ietvert arī informatīvu atsauci uz Latvijas PAF, lai meklētu kopīgus finansējuma risinājumus saskanīgo pasākumu īstenošanai.

ES lauksaimniecības prakse tiek atzīta par galveno apdraudējumu Dabas direktīvu mērķu sasniegšanā. Šajā sakarā tiek uzsvērtā zālāju biotopu apsaimniekošanas pārtraukšana, augu aizsardzības līdzekļu negatīvā ietekme u. c. faktori.¹⁵⁴

ES Biodaudzveidības stratēģijā 2030. gadam¹⁵⁵ norādīts, ka esošais aizsargājamo teritoriju tīkls nav pietiekoši plašs, norādot, ka nepieciešams juridiski aizsargāt vismaz 30 % ES sauszemes un 30 % ES jūras teritoriju. Tiek kritizēta arī līdzšinējā lauksaimniecības prakse, norādot, ka nepieciešams vismaz par 20 % samazināt mēslošanas līdzekļu izmantošanas apjomu.

Likuma "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" 18. pants nosaka, ka, lai saskaņotu dabas aizsardzības, dabas resursu izmantošanas un reģiona ilgtspējīgas attīstības intereses, nodrošinot teritorijas dabas vērtību saglabāšanu, kā arī lai nodrošinātu labvēlīgu aizsardzības statusu tām īpaši aizsargājamām sugām un īpaši aizsargājamiem biotopiem, kuru aizsardzības nolūkā šī teritorija ir izveidota, tiek izstrādāti aizsargājamās teritorijas dabas aizsardzības plāni. Dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību reglamentē MK noteikumi Nr. 686¹⁵⁶.

Dabas parkam "Pape" tika izstrādāts dabas aizsardzības plāns laika posmam no 2007. līdz 2018. gadam¹⁵⁷. Saskaņā ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra rīkojumu¹⁵⁸ dabas parka "Pape" dabas aizsardzības plāna darbības termiņš pagarināts līdz 2023. gada 31. decembrim. Līdz ar to dabas parkam "Pape" ir spēkā esošs dabas aizsardzības plāns.

Dabas aizsardzības plānā norādīts, ka dabas parka "Pape" teritorijas apsaimniekošanas **ilgtermiņa mērķis ir saglabāt, aizsargāt un atjaunot vienotu mitrāju ekosistēmu kompleksu – Nidas purvu, Papes ezeru, jūras krasta kāpas, pļavas un mežus ar daudzveidīgu floru un faunu kā dabisku dzīvotni putnu, zīdītāju un bezmugurkaulnieku sugām**¹⁵⁹.

Dabas aizsardzības plānā noteikts arī 21 īstermiņa mērķis plānā apskatītajam apsaimniekošanas periodam:

- 1) *Izveidots dabas parka ilgtermiņa apsaimniekošanas modelis.*
- 2) *Sakārtotas tiesiskās attiecības ar zemes īpašniekiem un lietotājiem.*

¹⁵⁴ The State of Nature in the EU. Conservation status and trends of species and habitats protected by the EU Nature Directives 2013–2018. European Union. 2021. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/911cf28a-5ad1-11eb-b59f-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-191495597>

¹⁵⁵ ES Biodaudzveidības stratēģija 2030. gadam. Eiropas Komisija 2020. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0380&from=EN>

¹⁵⁶ MK 09.10.2007. noteikumi Nr. 686 "Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību". <https://likumi.lv/ta/id/164588-noteikumi-par-ipasi-aizsargajamas-dabas-teritorijas-dabas-aizsardzibas-plana-saturu-un-izstrades-kartibu>

¹⁵⁷ Dabas parka "Pape" dabas aizsardzības plāns. <https://www.daba.gov.lv/lv/media/1059/download>

¹⁵⁸ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra 29.01.2019. rīkojums Nr. 1-2/14 "Par dabas aizsardzības plāna darbības termiņa pagarināšanu".

¹⁵⁹ Dabas parka "Pape" dabas aizsardzības plāns. <https://www.daba.gov.lv/lv/media/1059/download>

- 3) *Precizētas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas robežas jūras akvatorijā, statuss un noteikti apsaimniekošanas pasākumi.*
- 4) *Izmainīts dabas parka funkcionālais zonējums, veikti grozījumi dabas parka "Pape" individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos un noteikta īpaša režīma zona iebraukšanai dabas parkā.*
- 5) *Izstrādāti priekšlikumi dabas parka hidroloģiskā režīma optimizēšanai, atjaunošanai un tā izmaiņu prognoze.*
- 6) *Stabilizēts Nidas purva dabiskais hidroloģiskais režīms.*
- 7) *Stabilizēts un daļēji atjaunots Papes ezera hidroloģiskais režīms.*
- 8) *Saglabāti dabiskie un maz ietekmētie zāļu, pārejas un augstā purva biotopi, tur sastopamās retās un aizsargāmās augu un dzīvnieku sugas 1913 ha platībā.*
- 9) *Saglabātas un apsaimniekotas bioloģiski nozīmīgās ezera palieņu pļavas 900 ha platībā.*
- 10) *Saglabāti dabiskie meža biotopi un Latvijā un Eiropas Savienībā aizsargājamie meža biotopi 980 ha platībā.*
- 11) *Saglabāti Latvijā un Eiropas Savienībā aizsargājamie jūras krasta kāpu biotopi 120 ha platībā.*
- 12) *Migrējošiem putniem nodrošinātas netraucētas iespējas dabas parka teritoriju izmantot kā atpūtas, barošanās un ligzdošanas vietu.*
- 13) *Saglabāta un atjaunota Papes ezera bioloģiskā daudzveidība.*
- 14) *Papes poldera ziemeļu daļā izveidots bridējputniem, ūdensputniem un dzērvēm piemērots mitrājs.*
- 15) *Nodrošināta informācijas pieejamība par dabas vērtībām un dabas parka apsaimniekošanu.*
- 16) *Izveidota tūrisma attīstībai nepieciešamā infrastruktūra, kas ļautu tūristiem, nekaitējot dabas procesiem, apmeklēt Papes dabas parku.*
- 17) *Veikta dabas parka jūras teritorijas biotopu kartēšana un izpēte.*
- 18) *Veikta dabas parka faunas un meža biotopu izpēte.*
- 19) *Veikts Nidas purva un Papes ezera hidroloģiskais monitorings.*
- 20) *Veikts teritorijas dabas vērtību un kvalitātes monitorings.*
- 21) *Regulāri veikts izpildīto apsaimniekošanas pasākumu ietekmes monitorings.*

Izvirzīto mērķu sasniegšanai dabas aizsardzības plānā definēti 110 pasākumi. Visi pasākumi atkarībā no to nozīmības un prioritātes dabas parkā apsaimniekošanā iedalīti prioritāros (I), būtiskos (II) un vēlamos (III) pasākumos¹⁶⁰.

Ņemot vērā, ka Dabas aizsardzības plāns ir spēkā jau kopš 2007. gada, tas ir pietiekami ilgs laiks, lai vērtētu, vai tajā paredzētie pasākumi ir īstenoti dzīvē.

Starp pozitīvajiem piemēriem var minēt dabisko zālāju uzturēšanu Papes ezera krastā (mērķis 4.2.9.), ņemot vērā, ka Pasaules Dabas Fonds kopš 1999. gada nodrošinājis pastāvīgu zālāju uzturēšanu (noganīšanu ar savvaļas zirgiem un tauriem)¹⁶¹. Atzinīgi novērtēta arī sabiedrības izglītošanas un

¹⁶⁰ Dabas parka "Pape" dabas aizsardzības plāns. <https://www.daba.gov.lv/lv/media/1059/download>

¹⁶¹ Pieturvieta – pļavas. <https://www.pdf-pape.lv/lv/apskates-objekti/4-dabas-un-kulturvestures-objekti/26-pieturvieta-plavas!?route=44>

informācijas pieejamības nodrošināšana par dabas parka apsaimniekošanu (mērķis 4.2.15.)¹⁶². Pozitīvi tiek vērtēta arī kanāla aizsprosta rekonstrukcija (mērķis 4.2.7.2.), aizstājot to ar akmeņu krāvgumu (pārgāzni) un zivju ceļu. Vienlaikus tiek norādīts uz Papes kanāla rekonstrukcijas projekta nepilnībām attiecībā uz Dienvidu mola atjaunošanu (pretēji mērķim 4.2.7.3. mola nojaukšana ne vien nav veikta, bet tas pat ticis pagarināts).

Konstatējama būtiska pasākumu neizpilde saistībā ar Papes ezera hidroloģiskā režīma atjaunošanas uzdevumiem (mērķis 4.2.7.). Piemēram, nav izdevies pilnvērtīgi atjaunot upju ieteci Papes ezerā, tajā skaitā Nidas un Papes purvu noteci uz ezeru.

Starp nozīmīgiem nerealizētajiem pasākumiem atzīmējams arī Papes poldera ziemeļu daļā neizveidotais bridējputniem piemērots mitrājs (mērķis 4.2.14.).

Nepilnīga pasākumu izpilde vērojama saistībā ar Papes ezera ūdens monitoringu gan attiecībā uz ūdens līmeņa svārstībām (mērķis 4.2.19.), gan ūdens kvalitāti (mērķis 4.2.21.3.). Piemēram, nav pienācīgas informācijas par no Papes poldera nosusinātajām teritorijām iepludinātā ūdens kvalitāti (ezera ekoloģiskajam stāvoklim nelabvēlīgu barības vielu koncentrācijas līmeni), kā arī lauksaimniecības ūdeņu ieplūdi no Līgupes un Paurupes, kā arī to bagarētajām pietiekām.

Nemot vērā, ka būtiska daļa no Dabas aizsardzības plānā norādītās informācijas vairs nav aktuāla (mainījušies apstākļi dabā, kā arī daļa no pasākumiem ir realizēti), nepieciešams Dabas aizsardzības plānu atjaunot (izstrādāt no jauna), aktualizējot arī īstenojamo pasākumu sarakstu. Vienlaikus būtu jāpilnveido Dabas aizsardzības plānā ietvertu pasākumu īstenošanas kontrole un koordinācija, jo pretējā gadījumā plāna īstenošanai ir vien gadījuma, nevis sistēmiskas pieejas raksturs.

Saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 706 DAP, izsniedzot rakstisku atļauju noteikumos minētajām darbībām, ir jāizmanto informācija no dabas aizsardzības plāna un jaunākā pieejamā informācija par īpaši aizsargājamām sugām un biotopiem dabas parka teritorijā. Līdz ar to Dabas aizsardzības plānam var būt nozīmīga loma, lemjot par ezera apsaimniekošanas jautājumiem praktiskā līmenī.

Dabas parka "Pape" individuālo aizsardzības un izmantošanas kārtību reglamentē MK noteikumi Nr. 706¹⁶³.

Dabas parks izveidots, lai aizsargātu starptautiskas nozīmes mitrāju kompleksu, ligzdojošos un caurceļojošos putnus, vienlaikus nodrošinot teritorijas ilgtspējīgu attīstību, kā arī apvidus dabas un kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanu sabiedrības atpūtai un izglītošanai.

Dabas parkā noteiktas šādas funkcionālās zonas: dabas lieguma zona, dabas parka zona un neitrālā zona.

Dabas lieguma zona ir izveidota, lai saglabātu piekrastes kāpu, Papes ezera un Nidas purva, pļavu un mežu ekosistēmas kā dabiskās dzīvotnes putnu, zīdītāju un bezmugurkaulnieku sugām, ligzdojošos un caurceļojošos putnus, kā arī dabiskos procesus, kas veido un uztur šīs ekosistēmas.

¹⁶² Pasaules Dabas Fonda eksperta Inta Medņa vērtējums. 2021.

¹⁶³ MK 20.09.2011. noteikumi Nr. 706 "Dabas parka "Pape" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi".
<https://likumi.lv/ta/id/236676-dabas-parka-pape-individualie-aizsardzibas-un-izmantosanas-noteikumi>

Papes ezera aizsardzībai realizēti virkne nozīmīgu projektu. Piemēram, 2013.–2018. gadam īstenots projekts “Lielā dumpja biotopu atjaunošana divos piekrastes ezeros Latvijā (LIFE COASTLAKE)”¹⁶⁴. Tā ietvaros tika uzlabots lielā dumpja aizsardzības statuss Latvijā un ES.

51

NITRĀTU DIREKTĪVA

Nitrātu direktīvas¹⁶⁵ mērķis ir samazināt ūdens piesārņojumu, ko rada vai izraisa lauksaimnieciskās izcelsmes nitrāti, un novērst turpmāku šādu piesārņojumu.

Nitrātu direktīva ir integrēta vienotā sistēmā ar Ūdens struktūrdirektīvu un tiek atzīta par nozīmīgu instrumentu cīņā ar lauksaimniecības izcelsmes negatīvo ietekmi uz ūdeņiem.¹⁶⁶

Nitrātu direktīva uzliek dalībvalstīm pienākumu noteikt **īpaši jutīgas zonas (teritorijas)**¹⁶⁷, kur nonāk ūdeņi, ko ietekmē piesārņojums (lauksaimnieciskās izcelsmes slāpekļa savienojumu tieša vai netieša izplūde ūdens vidē, kuras dēļ tiek apdraudēta cilvēku veselība, tiek kaitēts dzīvajiem resursiem un ūdens ekosistēmām, ainavai vai citiem likumīgiem ūdens izmantošanas veidiem).

Attiecībā uz noteiktajām īpaši jutīgajām zonām dalībvalstīm jāizveido **ricības programmas**, tajās iekļaujot īpašas prasības, piemēram, ierobežojumus mēslojuma iestrādei zemē.¹⁶⁸ Nitrātu direktīva uzliek dalībvalstīm pienākumu regulāri veikt **nitrātu monitoringu** ūdeņos. Dalībvalstīm arī jāizveido **labas lauksaimniecības prakses kodeksu**.¹⁶⁹ Vienlaikus noteikts, ka tā īstenošana ir tikai brīvprātīga.

Dalībvalstis reizi četros gados sniedz Komisijai ziņojumu par Nitrātu direktīvā noteikto pienākumu izpildi.¹⁷⁰

Nitrātu direktīvas prasības pārņemtas likumā "Par piesārņojumu", MK 2014. gada 23. decembra noteikumos Nr. 834 "Prasības ūdens, augsnes un gaisa aizsardzībai no lauksaimnieciskās darbības izraisīta piesārņojuma"¹⁷¹, kā arī MK 2014. gada 23. decembra noteikumos Nr. 829 "Īpašās prasības piesārņojošo darbību veikšanai dzīvnieku novietnēs"¹⁷².

MK noteikumi Nr. 834 nosaka prasības ūdens un augsnes aizsardzībai no lauksaimnieciskās darbības izraisīta piesārņojuma ar nitrātiem, kā arī amonjaka emisiju ierobežošanai, īpaši jutīgās teritorijas, uz kurām attiecas paaugstinātas prasības ūdens un augsnes aizsardzībai no lauksaimnieciskās darbības izraisīta piesārņojuma ar nitrātiem, kā arī īpaši jutīgo teritoriju apsaimniekošanas kārtību.

¹⁶⁵ Padomes Direktīva 91/676/EEK attiecībā uz ūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu, ko rada lauksaimnieciskās izcelsmes nitrāti. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:01991L0676-20081211&from=LV>

¹⁶⁶ Report from the Commission to the Council and the European Parliament on the implementation of Council Directive 91/676/EEC concerning the protection of waters against pollution caused by nitrates from agricultural sources based on Member State reports for the period 2012–2015. European Commission. 2018. https://ec.europa.eu/environment/water/water-nitrates/pdf/nitrates_directive_implementation_report.pdf

¹⁶⁷ Nitrātu direktīvas 3. panta 2. punkts

¹⁶⁸ Nitrātu direktīvas III pielikums

¹⁶⁹ Nitrātu direktīvas 4. pants.

¹⁷⁰ Nitrātu direktīvas 10. pants

¹⁷¹ MK 23.12.2014. noteikumi Nr. 834 "Prasības ūdens, augsnes un gaisa aizsardzībai no lauksaimnieciskās darbības izraisīta piesārņojuma". <https://likumi.lv/ta/id/271376-prasibas-udens-augsnes-un-gaisa-aizsardzibai-no-lauksaimnieciskas-darbibas-izraisita-piesarnojuma>

¹⁷² MK 23.12.2014. noteikumi Nr. 829 Īpašās prasības piesārņojošo darbību veikšanai dzīvnieku novietnēs". <https://likumi.lv/ta/id/271374-ipasas-prasibas-piesarnojoso-darbibu-veiksanai-dzivnieku-novietnes>

MK noteikumi Nr. 829 nosaka prasības piesārņojošo darbību veikšanai dzīvnieku novietnēs, tajā skaitā prasības kūtsmēsli savākšanai, novadīšanai un uzglabāšanai, prasības skābbarības glabāšanai u. c.

Papes ezera apkārtnē nav atzīta par nitrātu īpaši jutīgu teritoriju. Ventas UBA nitrātu jutīgās teritorijas aizņem vien nelielu platību – 204 km², tajā daļēji ietilpst trīs upju ūdensobjekti: V108 Abava_1, V064 Ezere_2 un V065 Vadakste_1.¹⁷³

Kritēriji īpaši jutīgu teritoriju noteikšanai ietverti MK noteikumu Nr. 834 5. punktā.

Teritorijas tiek atzītas par īpaši jutīgām, ja konstatēts viens no šādiem piesārņojuma ar nitrātiem noteikšanas kritērijiem:

5.1. virszemes saldūdeņos, īpaši tajos, kurus izmanto vai kurus paredzēts izmantot dzeramā ūdens ieguvei, nitrātu koncentrācija ir 50 mg/l un lielāka;

5.2. pazemes ūdeņos nitrātu koncentrācija ir 50 mg/l un lielāka;

5.3. dabiskas izcelsmes iekšzemes ūdeņi un jūras piekrastes ūdeņi ir kļuvuši eitrofiski;

5.4. informācija, kas iegūta nitrātu monitoringa laikā virszemes un pazemes ūdeņos, liecina, ka attiecīgās teritorijas atbilst vai var atbilst šo noteikumu 5.1., 5.2. un 5.3. apakšpunktā minētajiem kritērijiem, ja netiks īstenota šo noteikumu 3. punktā minētā apsaimniekošanas kārtība.

Nemot vērā, ka gan Papes ezers, gan daudzi citi Latvijas ūdens objekti saskaras ar eitrofikācijas izraisītām problēmām, būtu jāprecizē, kādēļ šie ūdens objekti netiek uzskatīti par eitrofiskiem MK noteikumu Nr. 834 5.3. apakšpunkta kontekstā un netiek klasificēti īpaši jutīgu teritoriju kategorijā. Saskaņā ar MK noteikumu Nr. 834 14.1. apakšpunktu VARAM kompetencē ir reizi četros gados pārskatīt īpaši jutīgo teritoriju robežas un iesniegt Ministru kabinetā atbilstošus priekšlikumus par īpaši jutīgo teritoriju robežu maiņu un sadarbībā ar Zemkopības ministriju – par papildu pasākumiem piesārņojuma novēršanai.

Ja Papes ezera ūdens kvalitāti ietekmējošā teritorija tiktu klasificēta kā īpaši jutīga teritorija, tad uz to būtu attiecināmas MK noteikumu Nr. 834 6. punktā noteiktās papildus prasības, piemēram, attiecībā uz kūtsmēsli un fermentācijas atlieku izkļaidēšanu, slāpekli saturošu minerālmēsli izsēšanu, maksimāli pieļaujamo slāpekļa normu kultūraugiem u. c. Vienlaikus jāvērtē, vai MK noteikumu Nr. 834 6. punktā noteiktā standarta saturs ir pietiekams, lai tā ievērošana sniegtu pienesumu Papes ezera eitrofikācijas problēmu mazināšanā.

Papes ezera gadījumā jāņem vērā, ka ūdens no Papes poldera nosusinātajām teritorijām tiek iepludināts ezerā. Tā kā šajās teritorijās zemes tiek izmantotas lauksaimniecībā, pastāv iespēja, ka ezerā tiek iepludināts ūdens, kurš satur ezera ekoloģiskajam stāvoklim nelabvēlīgu barības vielu koncentrācijas līmeni. Pētījuma autoram neizdevās atrast avotus, kuros norādīts, vai tiek mērīta ūdens kvalitāte, iesūknējot poldera ūdeņus ezerā. Ja šāda prakse netiek īstenota, tad tāda būtu ieviešama.

¹⁷³ Ventas UBA 3. plāna 46. lpp.

Lai samazinātu lauksaimniecības prakšu negatīvo ietekmi uz dabas vērtībām, nereti ĪADT individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos tiek iestrādāti ierobežojumi saistībā ar minerālmēslu lietošanu. Piemēram, dabas lieguma "Ventas ieleja" individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu¹⁷⁴ 14.2. apakšpunktā ir noteikts, ka dabas lieguma zonā ir aizliegts lietot minerālmēslus un ķīmiskos augu aizsardzības līdzekļus lauksaimniecības zemēs. Dabas parka "Engures ezers" individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu¹⁷⁵ 18.1. apakšpunktā ir noteikts, ka dabas lieguma zonā aizliegts lietot minerālmēslus un ķīmiskos augu aizsardzības līdzekļus Engures ezera piekrastē 300 metru platā joslā. Izvērtējama līdzīgu ierobežojumu ieviešana arī dabas parka "Pape" gadījumā. Vienlaikus jāņem vērā, ka lauksaimniecības ūdeņu ietekmētā platība ir ievērojami plašāka nekā tikai dabas parka teritorija (piemēram, aptverot Līgupes un Paurupes bagarētās pietekas), tādēļ vērtējama šādu pasākumu lietderība un pietiekamība.

¹⁷⁴ MK 16.09.2014. noteikumi Nr. 548 "Dabas lieguma "Ventas ieleja" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi". <https://likumi.lv/ta/id/268921-dabas-lieguma-ventas-ieleja-individualie-aizsardzibas-un-izmantosanas-noteikumi>

¹⁷⁵ MK 28.08.2012. noteikumi Nr. 596 "Dabas parka "Engures ezers" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi". <https://likumi.lv/ta/id/251170-dabas-parka-engures-ezers-individualie-aizsardzibas-un-izmantosanas-noteikumi>

NOTEKŪDEŅU DIREKTĪVA

Notekūdeņu direktīvas¹⁷⁶ mērķis ir aizsargāt vidi no notekūdeņu novadīšanas kaitīgas ietekmes. Tā attiecas uz komunālo notekūdeņu savākšanu, attīrīšanu un novadīšanu un atsevišķu rūpniecības sektoru notekūdeņu attīrīšanu un novadīšanu.

Notekūdeņu direktīva uzliek dalībvalstīm pienākumu izveidot komunālo notekūdeņu kanalizācijas sistēmas. Gadījumos, kad kanalizācijas sistēmu izveidošana nav pamatota, jo tā vai nu nedos nekādu labumu videi, vai ietvers pārmērīgas izmaksas, izmanto individuālas sistēmas, kas nodrošina to pašu vides aizsardzības līmeni¹⁷⁷.

Dalībvalstīm jānosaka jutīgās zonas, kurās novadāmie notekūdeņi tiek pakļauti stingrākiem attīrīšanas kritērijiem.¹⁷⁸

Dalībvalstu kompetentajām iestādēm ir pienākums kontrolēt gan izplūdes no komunālo notekūdeņu attīrīšanas iekārtām, gan uzraudzīt ūdeņus, kuros ieplūst ūdeņi no komunālo notekūdeņu attīrīšanas iekārtām gadījumos, kur ir sagaidāms, ka saņemošā vide tiks nopietni ietekmēta.¹⁷⁹

Notekūdeņu direktīvas prasības Latvijas normatīvajos aktos pārņemtas ar Ministru kabineta 2002. gada 22. janvāra noteikumiem Nr. 34 "Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī"¹⁸⁰.

Saskaņā ar MK noteikumu Nr. 34 30. punktu **visa Latvijas teritorija ir noteikta par īpaši jutīgu teritoriju**, uz kuru attiecas paaugstinātas prasības komunālo notekūdeņu attīrīšanai, un tās robežas sakrīt ar Latvijas Republikas sauszemes robežām.

Ventas UBA 3. plānā norādīts, ka *tas nozīmē, ka komunālajām notekūdeņu attīrīšanas iekārtām, kuras apkalpo aglomerācijas ar radīto slodzi ne mazāku par 10 000 CE, ir jānodrošina ne tikai otrējā attīrīšana (suspendēto vielu, BSP5 un KSP samazinājums par noteiktiem procentiem vai līdz noteiktai koncentrācijai notekūdeņu izplūdē), bet arī t.s. "intensīvāka attīrīšana" jeb slāpekļa un fosfora neorganisko savienojumu koncentrācijas ievērojama samazināšana notekūdeņu izplūdēs*¹⁸¹. Norādīts, ka Ventas upju baseinu apgabalā ietilpst 6 aglomerācijas ar CE > 2 000 (Saldus, Kuldīga, Kandava, Dundaga, Grobiņa un Aizpute) un 4 aglomerācijas ar CE > 10 000 (Liepāja, Tukums, Ventspils un Talsi). Līdz ar to bijušo Rucavas novadu neskar augstāk norādītās prasības, kur saskaņā ar pašvaldības norādīto informāciju dzīvo 1588 iedzīvotāji¹⁸².

MK noteikumu Nr. 34 32. punkts nosaka, ka centralizētas kanalizācijas sistēmas ierīko visās aglomerācijās, kur cilvēku ekvivalents ir lielāks vai vienāds ar 2000. Aglomerācijās, kur cilvēku ekvivalents ir mazāks par 2000, par centralizētas kanalizācijas sistēmas ierīkošanu lemj attiecīgā pašvaldība. Šādās

¹⁷⁶ Padomes Direktīva 91/271/EEK (1991. gada 21. maijs) par komunālo notekūdeņu attīrīšanu. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:01991L0271-20140101&from=EN>

¹⁷⁷ Notekūdeņu direktīvas 3. pants.

¹⁷⁸ Notekūdeņu direktīvas 5. pants.

¹⁷⁹ Notekūdeņu direktīvas 15. pants.

¹⁸⁰ MK 22.01.2002. noteikumi Nr. 34 "Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī". <https://likumi.lv/ta/id/58276-noteikumi-par-piesarnojoso-vielu-emisiju-udenii>

¹⁸¹ Ventas UBA 3. plāna 46. lpp.

¹⁸² Novada raksturojums. <http://www.rucava.lv/lv/par-novadu/>

aglomerācijās ierīkotajām centralizētās kanalizācijas sistēmām jāatbilst visām šo noteikumu prasībām. MK noteikumu Nr. 34 34. punkts nosaka, ka gadījumā, ja centralizētas kanalizācijas sistēmas izveide ir ekonomiski neizdevīga vai neuzlabos vides kvalitāti, notekūdeņu savākšanai izmanto decentralizētas kanalizācijas sistēmas. Ja tiek izveidota decentralizēta kanalizācijas sistēma, attiecīgā pašvaldība nodrošina visu tajās savākto notekūdeņu un ar tiem saistīto utilizēto atkritumu regulāru savākšanu un attīrīšanu atbilstoši šo noteikumu un citu normatīvo aktu prasībām.

LVĢMC 2018. gadā publicējusi “Kopsavilkumu par pasākumu programmu izpildi 2016.–2018. gadā un to izmaksu aprēķinu saskaņā ar Ūdens struktūrdirektīvas prasībām”¹⁸³. Izvērtējumā uzsvērta MK noteikumu Nr. 384¹⁸⁴ pieņemšanas nozīmība, reglamentējot decentralizētās kanalizācijas sistēmas apsaimniekošanas prasības.

2018. gadā VARAM publicēja pētījumu “Komunālo notekūdeņu un notekūdeņu dūņu apsaimniekošana Latvijā”¹⁸⁵. Tajā norādīts, ka Rucavas novads ierindojas starp tām teritorijām, kurās salīdzinājumā ar citām vismazāk tiek novadītas slāpekļa slodzes.

Ventas UBA 2. plānā norādīts, ka saskaņā ar valsts monitoringa datiem paaugstinātas biogēno elementu (N_{kop} un P_{kop}) koncentrācijas, salīdzinot ar labai un augstai ekoloģiskajai kvalitātei atbilstošajām robežvērtībām, novērotas 14 ezeru ūdensobjektos, kuru vidū ir arī Papes ezers. Tas ir minēts starp ūdensobjektiem, kuros tiek novadīti lieli notekūdeņu apjomi.¹⁸⁶

Natura 2000 programmā¹⁸⁷ norādīts, ka Papes ezera aizaugšana pastiprinās sekundārās eutrofikācijas dēļ. Kā eutrofikāciju pastiprinošs apstāklis minēta Rucavas notekūdeņu ieplūde no Paurupes.

Ņemot vērā pretrunīgo informāciju, sākotnēji jāprecizē, kādā apmērā un stāvoklī Rucavas notekūdeņi Papes ezerā nonāk.

Attēls Nr. 5. Ar notekūdeņiem novadītais paliekošais kopējais slāpekļa piesārņojuma daudzums 2016. gadā¹⁸⁸.

¹⁸³ Kopsavilkums par pasākumu programmu izpildi 2016.–2018. gadā un to izmaksu aprēķinu saskaņā ar Ūdens struktūrdirektīvas 2000/60/EK prasībām. LVĢMC. 2018. <https://videscents.lv/gmc.lv/lapas/udens-apsaimniekosana-un-pludu-parvaldiba#58821716>

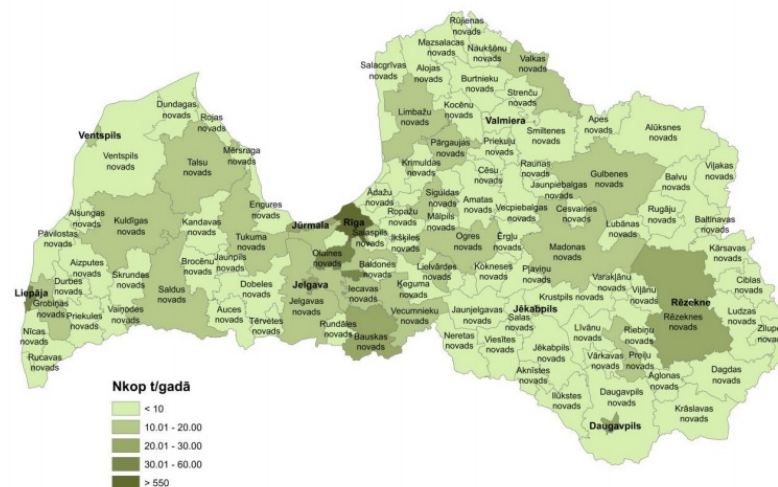
¹⁸⁴ MK 27.06.2017. noteikumi Nr.384 “Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu”. <https://likumi.lv/ta/id/291947-noteikumi-par-decentralizeto-kanalizācijas-sistemu-apsaimniekosanu-un-registresanu>

¹⁸⁵ Komunālo notekūdeņu un notekūdeņu dūņu apsaimniekošana Latvijā. VARAM. 2018. https://www.meteo.lv/fs/CKFinderJava/userfiles/files/Vide/Udens/notekudeni/Zinojums_notekud_parskats_062019.pdf

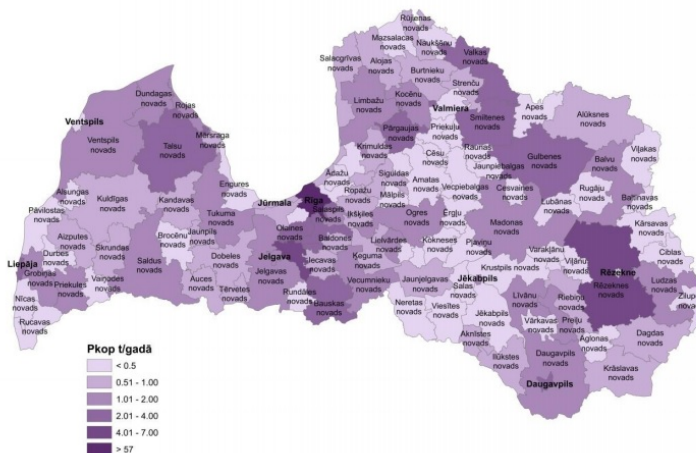
¹⁸⁶ Ventas UBA 2. plāna 2.4.4.1. tabula.

¹⁸⁷ *Natura 2000* teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma 2018–2030. Dabas aizsardzības pārvalde. 2017. 655. lpp. <https://www.daba.gov.lv/lv/media/1641/download>

¹⁸⁸ Komunālo notekūdeņu un notekūdeņu dūņu apsaimniekošana Latvijā. VARAM. 2018. 15. lpp. https://www.meteo.lv/fs/CKFinderJava/userfiles/files/Vide/Udens/notekudeni/Zinojums_notekud_parskats_062019.pdf

Attēls Nr. 6. Ar notekūdeņiem novadītais paliekošais kopējais fosfora piesārņojuma daudzums 2016. gadā¹⁸⁹.

¹⁸⁹ Komunālo notekūdeņu un notekūdeņu dūņu apsaimniekošana Latvijā. VARAM. 2018. 15. lpp.

https://www.meteo.lv/fs/CKFinderJava/userfiles/files/Vide/Udens/notekudeni/Zinojums_notekud_parskats_062019.pdf

JŪRAS STRATĒGIJAS PAMATDIREKTĪVA

Jūras stratēģijas pamatdirektīvas¹⁹⁰ mērķis ir izveidot sistēmu, saskaņā ar kuru dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, lai jūras vidē sasniegtu vai saglabātu labu vides stāvokli.

Jūras stratēģijas pamatdirektīva paredz, ka katrai dalībvalstij jāizstrādā jūras stratēģija par saviem jūras ūdeņiem (5. pants), jāveic sākotnējais novērtējums par to jūras ūdeņiem (8. pants), jādefinē laba vides stāvokļa raksturīgo iezīmju kopums (9. pants), jānosaka mērķi vides jomā (10. pants), jāizveido un jārealizē monitoringa programmas (11. pants), jādefinē pasākumi, kas jāveic, lai sasniegtu vai saglabātu labu vides stāvokli to jūras ūdeņos (13. pants), u. c. pasākumi. **Veidojot pasākumu programmas, tās savstarpēji integrēamas ar pasākumiem, kas izriet no Ūdens struktūrdirektīvas, Notekūdeņu direktīvas, Peldvietu direktīvas u. c. ES tiesību aktiem (13. pants).**

Jūras stratēģijas pamatdirektīvas prasības LR normatīvos pārņemtas galvenokārt ar Jūras vides aizsardzības un pārvaldības likuma¹⁹¹ un MK noteikumu Nr. 1071¹⁹² starpniecību.

Papes ezera ūdens līmeņa režīms ir ievērojami atkarīgs no jūras līmeņa, vēja uzplūdiem. Kā iepriekš norādīts, jūras ūdens ieplūde būtiski ietekmē Papes ezera stāvokli. Ietekme vērojama arī pretējā virzienā – Papes ezera un saistītie ūdeņi ietek Baltijas jūrā, tādējādi ietekmējot tās ūdens kvalitāti.

Svarīga arī dažādu dzīvo organismu aprite starp jūru un ezeru. Piemēram, Papes ezera ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumos¹⁹³ norādīts, ka no jūras uz Papes ezeru migrē laši, taimiņi, zuši un ālanti.

Dabas parks "Pape" Rietumos robežojas ar citu *Natura 2000* teritoriju – aizsargājamu jūras teritoriju "Nida–Pērkone", kuras aizsardzības un izmantošanas kārtību reglamentē MK noteikumi Nr. 652¹⁹⁴.

Līdz ar to Papes ezerā notiekošos procesus jāskata kopsakarībā ar Baltijas jūras vides stāvokļa uzlabošanu, jo vienā ūdenstilpē sasniegtie rezultāti atstāj iespaidu arī uz otru.

¹⁹⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/56/EK (2008. gada 17. jūnijs), ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai jūras vides politikas jomā. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:02008L0056-20170607&from=EN>

¹⁹¹ Jūras vides aizsardzības un pārvaldības likums. <https://likumi.lv/ta/id/221385-juras-vides-aizsardzibas-un-parvaldibas-likums>

¹⁹² MK 2010. gada 23. novembra noteikumi Nr. 1071 "Prasības jūras vides stāvokļa novērtējumam, laba jūras vides stāvokļa noteikšanai un jūras vides mērķu izstrādei". <https://likumi.lv/ta/id/222270-prasibas-juras-vides-stavokla-novertejumam-laba-juras-vides-stavokla-noteiksanai-un-juras-vides-merku-izstradei>

¹⁹³ Ūdens objekta ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumi. Papes ezers. 2019. VSIA "Meliiorprojekts".

¹⁹⁴ MK 2011. gada 23. augusta noteikumi Nr. 652 "Aizsargājamās jūras teritorijas "Nida–Pērkone" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi". <https://likumi.lv/ta/id/234988-aizsargajamas-juras-teritorijas-nidaperkone-individualie-aizsardzibas-un-izmantosanas-noteikumi>

PELDDVIETU DIREKTĪVA

Peldvietu direktīvas¹⁹⁵ mērķis ir saglabāt, aizsargāt un uzlabot vides kvalitāti un aizsargāt cilvēku veselību, papildinot Ūdens struktūrdirektīvu.

Tā nosaka prasības saistībā ar peldvietu ūdens kvalitātes monitoringu un klasifikāciju, peldvietu ūdens kvalitātes pārvaldību un sabiedrības informēšanu par peldvietu ūdens kvalitāti.

Peldvietu direktīva paredz peldvietu klasifikāciju četrās kategorijās:

- a) "zemas" kvalitātes;
- b) "pietiekamas" kvalitātes;
- c) "labas" kvalitātes;
- d) "izcilas" kvalitātes.

Katrai kategorijai Peldvietu direktīvā noteikti atbilstoši sasniedzamie rādītāji. Dalībvalstīm ir pienākums **nodrošināt, ka visi peldvietu ūdeņi ir vismaz ar "pietiekamu" kvalitāti**. Kompetentajām institūcijām ir pienākums izstrādāt peldvietu ūdens aprakstus¹⁹⁶.

Peldvietu direktīvas prasības Latvijas normatīvajos aktos pārņemtas ar Ūdens apsaimniekošanas likumu un MK noteikumiem Nr. 692¹⁹⁷.

Veselības inspekcija ir atbildīga par peldvietu ūdens kvalitātes monitoringu. Peldvietu ūdens aprakstus Veselības inspekcija izstrādā sadarbībā ar LVĢMC. Ūdens aprakstos ietver informāciju par peldvietu ūdeņu fizikālajām, ģeogrāfiskajām un hidroloģiskajām īpašībām, kuras varētu būt piesārņojumu veicinošs faktors un ir svarīgas peldvietu ūdens kvalitātes pārvaldībā, par piesārņojuma avotiem, kas varētu ietekmēt peldvietu ūdeņu kvalitāti un peldētāju veselību, un to novērtējumu, par peldvietu ūdens kvalitātes monitoringa punktu atrašanās vietu, par zilaļģu izplatīšanās iespēju, par makroaļģu un fitoplanktona izplatīšanās iespēju u. c.

Peldvieta "Pie Papes bākas", Rucavas pagastā ir iekļauta Baltijas jūras un Rīgas jūras līča peldvietu sarakstā¹⁹⁸. Būtiski ņemt vērā, ka minētā peldvieta neatrodas Papes ezera krastā, bet gan Baltijas jūras krastā. Šajā pētījumā tā aplūkota kontekstā ar Jūras stratēģijas pamatdirektīvu, kā arī potenciālajiem piesārņojuma avotiem, kuru avots ir iekšzemē un sasniedz peldvietu ar Papes ezera starpniecību.

Peldvietas „Pie Papes bākas” ūdens aprakstā¹⁹⁹ norādīts, ka peldvietu ūdens kvalitāte tiek vērtēta pēc mikrobioloģiskās kvalitātes kritērijiem, kā arī tiek ņemta vērā zilaļģu masveida savairošanās peldvietā, ja tāda ir notikusi. Līdz ar to arī peldvietu ūdens apraksti vispirms ir vērsti uz to, lai saprastu,

¹⁹⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2006/7/EK (2006. gada 15. februāris) par peldvietu ūdens kvalitātes pārvaldību un Direktīvas 76/160/EEK atcelšanu. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006L0007&from=LV>

¹⁹⁶ Peldvietu direktīvas III pielikums.

¹⁹⁷ MK 2017. gada 28. novembra noteikumu Nr. 692 "Peldvietas izveidošanas, uzturēšanas un ūdens kvalitātes pārvaldības kārtība" <https://likumi.lv/ta/id/295404-peldvietas-izveidosanas-uzturesanas-un-udens-kvalitates-parvaldibas-kartiba>

¹⁹⁸ MK noteikumu Nr. 692 1. pielikums.

¹⁹⁹ Baltijas jūras piekrastes Rucavas novada peldvietas „Pie Papes bākas” ūdens apraksts. Veselības inspekcija. 2020. <https://www.vi.gov.lv/sites/vi/files/content/rucavas-novada-peldvietas-pie-papes-bakas-udens-apraksts.pdf>

cik liela ir iespēja peldvietā nonākt fekālajiem notekūdeņiem, kā arī novērtēt faktorus, kas var veicināt zilaļģu masveida savairošanos – t.s. ūdens „ziedēšanu”.

Aprakstā norādīts, ka, ņemot vērā datus par pēdējiem 4 gadiem, **peldvietas „Pie Papes bākas” ūdeni var klasificēt kā izcilas kvalitātes ūdeni** gan pēc E.coli, gan zarnu enterokoku rādītāja.

Peldvietas aprakstā norādīts, ka *no punktveida avotiem galvenais biogēno elementu (slāpekļis, fosfors) emisijas avots ir lielāko pilsētu un apdzīvoto vietu komunālo saimniecību notekūdeņi, kuri pēc attīrīšanas notekūdeņu attīrīšanas iekārtās tiek novadīti virszemes ūdens objektos. Komunālās saimniecības un uzņēmumi novada vidē 60–80% no kopējās punktveida avotu biogēnu slodzes. Peldvietai „Pie Papes ezera” tuvākā notekūdeņu izplūdes vieta atrodas austrumu virzienā Rucavā, aptuveni 8 km attālumā. Notekūdeņi tiek novadīti Paurupē, kas tālāk ietek Papes ezerā, Baltijas jūrā caur Papes kanālu, 300 m attālumā ziemeļu virzienā no peldvietas „Pie Papes ezera”. Papes ezerā 2019. gadā no 1 notekūdeņu izplūdes vietas novadīti 50,93 tūkst. m³ notekūdeņu, to skaitā attīrīti normatīvi tīri 50,93 tūkst. m³. Piekrastes ciemos Nidā, Papē, Papes Priedienģalā un Papes Ķonuciemā raksturīga izkliedēta apbūve ar individuāliem notekūdeņu savākšanas risinājumiem, centralizēta kanalizācijas notekūdeņu savākšana un attīrīšana netiek veikta arī apkārtnē esošajos vasarnīcu ciemos.*

Starp potenciālajiem piesārņojuma avotiem, kas varētu ietekmēt peldvietas „Pie Papes bākas” ūdens kvalitāti, minēti šādi galvenie faktori: nesankcionēta neattīrītu kanalizācijas ūdeņu novadīšana vidē (t.sk. no krasta apbūves); piesārņojuma ienese no mazajām upēm, grāvjiem, kanāliem; lietus ūdeņu notece un piesārņojuma ienese no apkārtējās teritorijas; piesārņojums no atpūtniekiem, peldētājiem; piesārņojums, ko rada kuģu satiksmes intensifikācija Baltijas jūrā. Peldvietas piesārņojuma avotu kontekstā pieminēts arī piesārņojums no ūdensputniem, norādot, ka Papes ezers un tā apkārtnē ir nozīmīga putnu ligzdošanas, migrējošo putnu, īpaši ūdensputnu, koncentrācijas vieta.²⁰⁰

Peldvietas aprakstā norādīts, ka *kopš 2015. gada, kad peldvietā „Pie Papes bākas” uzsākti regulāri valsts monitoringa novērojumi, masveida zilaļģu savairošanās gadījumi, kuru dēļ būtu jāaizliedz peldēšanās, nav konstatēti.*²⁰¹

Pētījumi liecina, ka jūras piekraste Papes ezera apkārtnē ierindojas starp piesārņotākajām pludmalēm Latvijā. Rucavas novada piekrastē vislielāko atkritumu īpatsvaru sastāda plastmasa.²⁰²

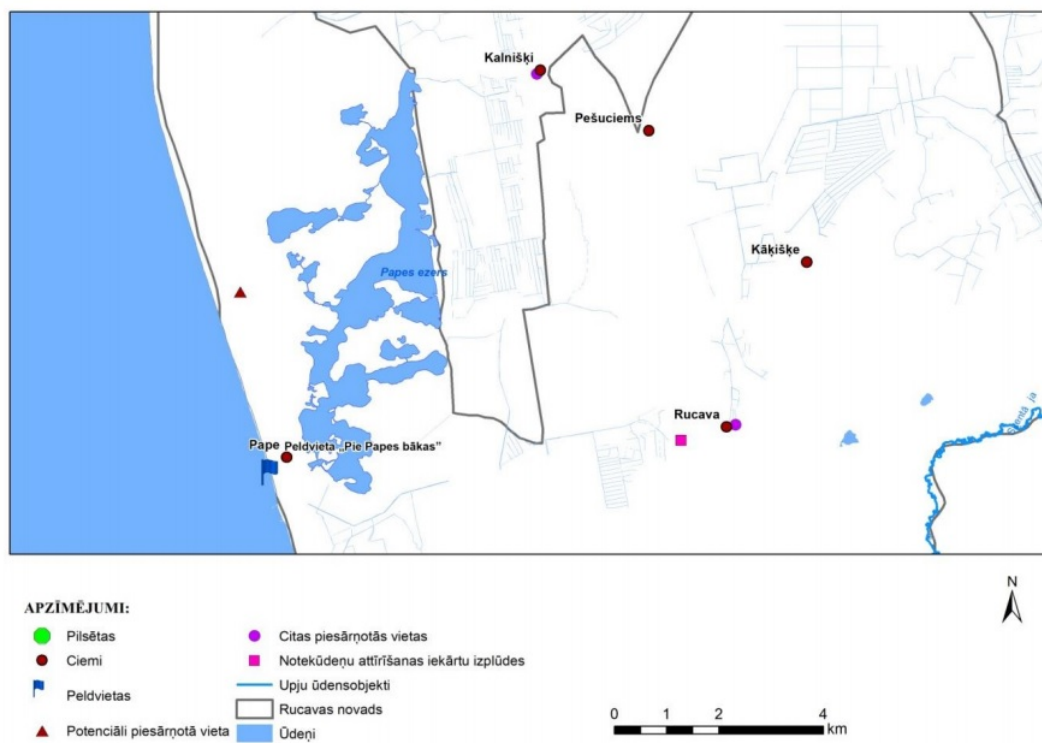
Attēls Nr. 7. Punktveida piesārņojuma avoti peldvietas „Pie Papes bākas” apkārtnes teritorijā²⁰³

²⁰⁰ Baltijas jūras piekrastes Rucavas novada peldvietas „Pie Papes bākas” ūdens apraksts. Veselības inspekcija. 2020. <https://www.vi.gov.lv/sites/vi/files/content/rucavas-novada-peldvietas-pie-papes-bakas-udens-apraksts.pdf>

²⁰¹ Baltijas jūras piekrastes Rucavas novada peldvietas „Pie Papes bākas” ūdens apraksts. Veselības inspekcija. 2020. <https://www.vi.gov.lv/sites/vi/files/content/rucavas-novada-peldvietas-pie-papes-bakas-udens-apraksts.pdf>

²⁰² Vadlīnijas vietējām pašvaldībām JPA situācijas uzlabošanai. 2019. Vides izglītības fonds. <http://www.videsfonds.lv/documents/vadl-nijas-viet-i-m-pasvald-b-m-jpa-situ-cijas-uzlabosanai.pdf>

²⁰³ Baltijas jūras piekrastes Rucavas novada peldvietas „Pie Papes bākas” ūdens apraksts. Veselības inspekcija. 2020. <https://www.vi.gov.lv/sites/vi/files/content/rucavas-novada-peldvietas-pie-papes-bakas-udens-apraksts.pdf>

PAPES EZERS TERITORIJAS PLĀNOŠANAS KONTEKSTĀ

No teritorijas plānošanas lielā mērā atkarīgs attiecīgās teritorijas izmantošanas veids, kas savukārt ietekmē ūdens izmantošanas veidus un ūdens stāvokli.²⁰⁴ Līdz ar to teritorijas plānošanas kvalitāte var radīt gan pozitīvu, gan negatīvu piesešumu ūdens struktūrdirektīvas, Dabas direktīvu un citu šajā pētījumā aplūkoto direktīvu mērķu sasniegšanā.

Papes ezers atrodas Rucavas un Nīcas pagastā, nesen izveidotajā Dienvidkurzemes novadā.

Rucavas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijā²⁰⁵ Papes ezeram atvēlēta pietiekami nozīmīga loma. Tajā norādīts, ka dabas daudzveidība (tajā skaitā Papes ezers) tiek uzlūkota kā nozīmīgs ekotūrisma resurss.

Lai virzītos uz stratēģijā noteikto mērķi "ilgtspējīgi un harmoniski attīstīta Baltijas jūras piekraste", noteikti galvenie rīcības virzieni. Saistībā ar Papes ezeru norādīti šādi virzieni:

- dabas parka „Pape” teritorijas pārvaldes modeļa sadarbībai starp pašvaldību, vides institūcijām un zemes īpašniekiem izveide, finansējuma piesaiste publiskās infrastruktūras attīstībai;
- normatīvās vides uzlabošana (dabas parka „Pape” individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu grozījumu izstrāde, sabalansējot dabas aizsardzības un ekonomiskās intereses un **novēršot nesamērīgus ierobežojumus nekustamo īpašumu, tostarp pašvaldības īpašumu izmantošanā**);
- **Papes ezera un tā resursu apsaimniekošanas pārņemšana pašvaldības valdījumā**;
- Papes ciema centrālās daļas revitalizācija – kūrorta pakalpojumu izveide, Zilā karoga pludmales izveide, Papes ostas izbūve, inženiertehniskās apgādes nodrošināšana, u.c.

Stratēģijā līdz 2038. gadam **plānots seškārtīgi palielināt Papes dabas parka apmeklētāju skaitu** gadā no 5 000 apmeklētājiem (2012. g.) līdz 30 000 apmeklētājiem (2038. g.).

Saistībā ar dabas parka „Pape” attīstību norādīts, ka *nozīmīgākās vajadzības un ieguldījumi ilgtermiņā ir saistāmi ar parka pārvaldību, infrastruktūras izveidi un labiekārtojuma uzlabošanu, t.sk. ceļu segumu kvalitātes uzlabošanu, stāvvietu, publisko atpūtas vietu, gājēju un velo maršrutu izveidi un labiekārtošanu parka apmeklētāju plūsmu organizēšanai, dabas vērtību eksponēšanai un pilnvērtīgas atpūtas un rekreācijas iespēju nodrošināšanai. Vienotu principu un pārvaldes sistēmas nodrošināšanai dabas parka „Pape” teritorijā nosakāma īpašā režīma iebraukšanas zona un izveidojams pārvaldes modelis, kompleksi risinot Papes ezera, piekrastes u. c. dabas teritoriju aizsardzības, apsaimniekošanas un attīstības jautājumus.*

Teritorijas attīstības vadlīnijās paredzēts, ka:

- *Dabas teritorijas iesaistāmas aktivitātēs tūrisma, atpūtas un rekreācijas piedāvājuma veidošanā. Tajās veidojama atbilstoša infrastruktūra.*

²⁰⁴ Carter J. G. *Spatial Planning, Water and the Water Framework Directive: Insights from Theory and Practice*. 2007. The Geographical Journal Vol. 173, No. 4. <https://www.jstor.org/stable/30130629>

²⁰⁵ Rucavas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013–2038.
[http://www.rucava.lv/mda/fmg/Att%C4%ABst%C4%ABbas%20programma/Rucavas%20novada%20ilgtsp%C4%93j%C4%ABgas%20att%C4%ABst%C4%ABbas%20strat%C4%93%C4%A3ija%202013.-2038.gadam%20\(piln%C4%81%20versija\).pdf](http://www.rucava.lv/mda/fmg/Att%C4%ABst%C4%ABbas%20programma/Rucavas%20novada%20ilgtsp%C4%93j%C4%ABgas%20att%C4%ABst%C4%ABbas%20strat%C4%93%C4%A3ija%202013.-2038.gadam%20(piln%C4%81%20versija).pdf)

- *Dabas teritorijās ir veicināmas ekonomiskās aktivitātes, kas ir savienojamas ar dabas teritoriju un to bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas mērķiem.*
- *Novada attīstībā tiek līdzsvarotas dabas aizsardzības intereses ar novada ekonomiskās stabilitātes un izaugsmes centieniem. Izvērtējot prioritātes attiecībā uz saimnieciskās darbības ierobežojumiem vai attīstības aktivitātēm, ir piemērojams samērīguma princips. Normatīvās vides uzlabošanai prioritārā kārtā ir izstrādājami īpaši aizsargājamo dabas teritoriju dabas parka „Pape” individuālo aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumu grozījumi, dabas liegumu „Kirbas purvs” un „Sventājas ieleja” dabas aizsardzības plāni un individuālo aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi, ņemot vērā visu iesaistīto pušu (valsts institūcijas, pašvaldība, privātie zemes īpašnieki) intereses.*
- **Nākotnē īpaši aizsargājamo dabas teritoriju platība netiek palielināta.**

Iepazīstoties ar Rucavas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, secināms, ka dabas vērtības tiek uzlūktas kā resurss tūristu plūsmas palielināšanai, vietējās ekonomikas attīstībai. Vienlaikus vairākkārt tiek uzsvērtas dabas aizsardzības interešu saskaņošana ar ekonomiskajām interesēm ar uzvaru uz to, ka jānovērš “nesamērīgi ierobežojumi” īpašumu izmantošanā. Stratēģijas saturs liecina, ka **pašvaldība vēlas būtiski palielināt savu lomu lemšanā par Papes ezera nākotni** un uzvaru likt uz tūrisma virziena attīstību.

Attīstības plāni netiek vērsti uz ieguldījumiem pašu dabas vērtību, kapitāla saglabāšanā un vairošanā, bet gan centieniem jau esošos dabas resursus pēc iespējas vairāk izmantot ekonomisko mērķu sasniegšanā.

Ar Rucavas novada domes 2013. gada 30. maija sēdes lēmumu Nr. 1 (protokols nr. 8) ir apstiprināts Rucavas novada teritorijas plānojums 2013.–2025. gadam un izdoti saistošie noteikumi Nr. 7. „Par Rucavas novada teritorijas plānojumu 2013.–2025. gadam”²⁰⁶.

Rucavas novada teritorijas plānojuma 2013.–2025. gadam paskaidrojuma rakstā²⁰⁷ saistībā ar teritorijas plānošanas elastīgumu norādīts, ka *būtisks apstāklis Rucavas novada teritorijas plānojuma risinājumu izstrādē attiecībā uz piekrastes, Papes ezera, Nidas purva un tā apkārtnes izmantošanas iespējām (tostarp piekrastes ciemu robežas, apbūves, zemju sadales iespējas u.tml. jautājumi, kas tieši skar nekustamo īpašumu izmantošanu), ir MK noteikumi Nr. 706, ar kuriem ir noteikts dabas parka „Pape” zonējums un saimnieciskās darbības ierobežojumi. **Nemot vērā normatīvo aktu hierarhiju, teritorijas plānojums nevar būt pretrunā ar augstāka līmeņa normatīvo aktu, tāpēc teritorijas plānojumā noteiktais funkcionālais zonējums piekrastē ir savietots ar dabas parka funkcionālo zonējumu, saimnieciskās darbības ierobežojumi iekļauti teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu nosacījumos.***

²⁰⁶ Rucavas novada teritorijas plānojums 2013.–2025. gadam. <http://www.rucava.lv/lv/teritorijas-planosana-2/teritorijas-planojums-1/>

²⁰⁷ Rucavas novada teritorijas plānojums 2013.–2025. gadam. Paskaidrojuma raksts. Teritorijas atļautās (plānotās) izmantošanas risinājumi un to pamatojums. http://www.rucava.lv/mda/fmg/Att%C4%ABst%C4%ABbas%20programma/teritorijas%20pl%C4%81nojums/6_Rucava_paskaidroj_raksts_kopsavilkums_2013.pdf

Līdz ar to Rucavas novada pašvaldība šajā sadaļā vienkārši ievēro hierarhiski augstāka spēka normatīvo aktu noteiktās prasības.

Paskaidrojuma rakstā norādīts, ka *ūdenssaimniecības modernizācijas projektu rezultātā Rucavas un Sikšņu ciematos ir realizēta esošo tīklu rekonstrukcija. Ilgtermiņā visās apdzīvotajās vietās, kas plānojumā noteiktas kā ciemi ar robežām ir plānoti mūsdienīgi risinājumi, kas nodrošina sadzīves notekūdeņu attīrīšanu atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajiem nosacījumiem.*

Starp turpmākās plānošanas aktuālajiem jautājumiem norādīts:

- *Dabas parka „Pape” apsaimniekošanas noteikumu aktualizācija un individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu grozījumu izstrāde.*
- *Piekrastes ciemu robežu atjaunošana atbilstoši vēsturiskai funkcionāli vienotai teritorijai. Vēsturiski apbūvēto/izmantoto zemes vienību apbūves tiesību atjaunošana.*
- *Lokālplānojuma izstrāde Papes Priediengalā (zemes vienībā ar kadastra Nr. 6484 001 0114) tūrisma un rekreācijas objekta attīstībai.*

Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos²⁰⁸ noteiktas prasības sadzīves notekūdeņu savākšanai, attīrīšanai un novadīšanai, paredzot jaunbūvju pieslēgšanu centralizētai kanalizācijas sistēmai (kur tas iespējams). Teritorijās, kur nav izbūvēta centralizēta kanalizācija, pieļaujama lokālu bioloģisko attīrīšanas iekārtu izbūve. Ciemu un mazdārziņu teritorijās atsevišķi novietotām ēkām ar notekūdeņu daudzumu līdz 1m³/dn, ja nav iespējams nodrošināt pieslēgumu centralizētajai kanalizācijas sistēmai un nav iespējas ierīkot lokālas bioloģiskās attīrīšanas iekārtas ir atļauts ierīkot hermētiskas izsmejamās kanalizācijas bedres. Izsmejamo kanalizācijas bedru sienas un grīda jāizbūvē no ūdens necaurlaidīgiem materiāliem. Teritorijās ārpus ciemiem, kur nav centralizēto kanalizācijas tīklu un nav iespējas ierīkot lokālas bioloģiskās attīrīšanas iekārtas, risinājumu saskaņojot Veselības inspekcijā, atļauts izbūvēt hermētiskas izsmejamas notekūdeņu krājtvertnes. Attīrītus sadzīves notekūdeņus drīkst ievadīt apkārtējā vidē (meliorācijas grāvī, upē u.tml.), ņemot vērā normatīvo aktu prasības.

No teritorijas plānojumu pavadošajiem dokumentiem^{209, 210} secināms, ka tā izstrādē galvenās interešu sadursmes bijušas saistītas ar pašvaldības piekrastes ciemu robežu paplašināšanu, kurai nepiekrīta Dabas aizsardzības pārvalde, ņemot vērā pretrunas ar dabas parka “Papes” izveides mērķiem un MK noteikumiem Nr. 706.

Nīcas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijā 2014.–2030. gadam²¹¹ norādīts, ka dabas parka “Pape” izmantošana un apsaimniekošana notiek atbilstoši dabas aizsardzības plāniem vai individuāliem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem. Līdzīgi kā Rucavas novadā, tiek noteikta atsauce uz MK

²⁰⁸ Rucavas novada teritorijas plānojums 2013.–2025. gadam. Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi.

http://www.rucava.lv/mda/fmg/Att%C4%ABst%C4%ABbas%20programma/teritorijas%20pl%C4%81nojums/7_TIAN_galiga_r_ed_2013_SN.pdf

²⁰⁹ DAP 04.03.2013. atzinums “Par Rucavas novada teritorijas plānojuma pilnveidoto redakciju”.

<http://www.rucava.lv/mda/fmg/Att%C4%ABst%C4%ABbas%20programma/teritorijas%20pl%C4%81nojums/3.pdf>

²¹⁰ 21.02.2013. tikšanās protokols par Rucavas novada pilnveidotās redakcijas risinājumu saskaņošanu ar Dabas aizsardzības pārvaldi. <http://www.rucava.lv/mda/fmg/Att%C4%ABst%C4%ABbas%20programma/teritorijas%20pl%C4%81nojums/2.pdf>

²¹¹ Nīcas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2014.–2030. gadam.

<https://www.nica.lv/mda/fmg/Att%C4%ABst%C4%ABbas%20dokumenti/N%C4%ABcas%20novada%20ilgtsp%C4%93j%C4%ABgas%20att%C4%ABst%C4%ABbas%20strat%C4%93j%C4%A3ija%202014.%20E2%80%93%202030.%20gadam.pdf>

noteikumiem Nr. 706. Līdz ar to faktiski tiek pieņemti tie spēles noteikumi, kurus nosaka dabas teritorijas individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi. Tas vēlreiz apliecina MK noteikumu Nr. 706 būtisko nozīmi Papes ezera vērtību saglabāšanā.

PAPES EZERA EKSPLUATĀCIJAS (APSAIMNIEKOŠANAS) NOTEIKUMI

ES direktīvas, kā arī LR normatīvie akti nosaka tiesisko ietvaru dažādu darbību īstenošanai saistībā ar Papes ezeru. Vienlaikus šis ietvars ir diezgan vispārīgs un neparedz detalizētu situācijas regulējumu saistībā ar Papes ezera apsaimniekošanu. Praktiskā, saimnieciskā līmenī ezera apsaimniekošanas režīmu visvairāk ietekmē ezera ekspluatācijas noteikumi (sk. 1. pielikumu). Tie ietver hidrotehnisko būvju ekspluatācijas nosacījumus, caurplūduma noteikumus, ezera izmantošanu saimnieciskās darbības veikšanai u. c.

Papes ezers ir iekļauts MK noteikumu Nr. 549²¹² pielikumā kā ūdens objekts, kura hidroloģiskais režīms ir regulējams ar hidrotehniskajām būvēm un kuram izstrādājami ūdens objektu ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumi plūdu draudu novēršanai.

Ūdens objektu ekspluatācijas noteikumu izstrādāšanas kārtību reglamentē MK noteikumi Nr. 1014²¹³, kuru pielikumā noteikts ekspluatācijas noteikumos ietveramās informācijas saturs.

Papes ezeram 2019. gadā ir izstrādāti ūdens objekta ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumi²¹⁴. ZMNĪ uzdevumā tos izstrādājusi VSIA "Meliorprojekts".

Ekspluatācijas noteikumi ietver šādu būtisku informāciju saistībā ar Papes ezera izmantošanu:

- a) Papes ezera ūdens līmeņa robežvērtības dažādos apstākļos;
- b) Norādīts, ka uzdevums ir *atjaunot ātri aizaugošās ūdenstilpes caurteci – pēdējos gados ezers ir tik ļoti aizaudzis, ka tajā samazinās gan ūdensputnu, gan zivju, gan abinieku populācijas. Šajā gadījumā būtiska ir caurteces uzturēšana starp ezera niedrāju dīķiem, tos regulāri tīrot (atrokot un padziļinot) un izplaujot;*
- c) Nepieciešamība veikt krūmu ciršanu un niedru pļaušanu, lai samazinātu ezera aizaugšanu un krasta joslas pārpurvošanos;
- d) Laivu izmantošanas kārtība;
- e) Ietverts nosacījums, ka dabas aizsardzības plānā neminētas tūrisma infrastruktūras būvniecība pieļaujama ar DAP rakstisku atļauju un pēc attiecīgā sugu un biotopu aizsardzības jomā sertificēta eksperta pozitīva rakstiska atzinuma saņemšanas;
- f) Pārgāznes un zivju ceļa uzturēšana kārtībā;
- g) Automātiskās ūdenslīmeņa mērīšanas ierīces ierīkošana;
- h) Dabas aizsardzības plāna ievērošana;
- i) u. c.

MK noteikumu Nr. 1014 8. punktā noteiktas institūcijas, ar kurām saskaņojami ekspluatācijas noteikumi, tajā skaitā vietējām pašvaldībām, BIOR, RVP un DAP. Saskaņošanas mehānisms ļauj ezera apsaimniekošanas jautājumus aplūkot no dažādiem skatu punktiem. Ja kādas jomas tiesiskais

²¹² MK 12.07.2011. noteikumi Nr. 549 "Noteikumi par ūdens objektiem, kuru hidroloģiskais režīms ir regulējams ar hidrotehniskajām būvēm". <https://likumi.lv/ta/id/233047-noteikumi-par-udens-objektiem-kuru-hidrologiskais-rezims-ir-regulejams-ar-hidrotehniskajam-buvem>

²¹³ MK 27.12.2005. noteikumi Nr. 1014 "Ūdens objektu ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumu izstrādāšanas kārtība". <https://likumi.lv/ta/id/124798-udens-objektu-ekspluatācijas-apsaimniekošanas-noteikumu-izstrādes-kārta>

²¹⁴ Ūdens objekta ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumi. Papes ezers. 2019. VSIA "Meliorprojekts".

regulējums nav ievērots, attiecīgajai institūcijai ir tiesības nesaskaņot izstrādātos ekspluatācijas noteikumus. Ja kāda no iesaistītajām institūcijām ekspluatācijas noteikumus nesaskaņo, saimnieciskās darbības veicējs institūcijas lēmumu var apstrīdēt un pārsūdzēt administratīvo procesu regulējošajos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā (MK noteikumu Nr. 1014 9. punkts).

BIOR 2019. gada 25. jūnijā saskaņojis²¹⁵ izstrādātos ekspluatācijas noteikumus, norādot, ka ezera ekspluatācija atbilstoši to nosacījumiem neradīs vērā ņemamus zaudējumus ezera zivju resursiem.

VVD Liepājas RVP ekspluatācijas noteikumus saskaņojusi 2020. gada 8. janvārī²¹⁶. Pētījuma autora rīcībā nav informācijas par ekspluatācijas noteikumu saskaņošanas gaitu ar vietējām pašvaldībām.

Ekspluatācijas noteikumu spēkā stāšanās laiks tika sasaistīts ar pārgāznes izveides projekta būvju nodošanu ekspluatācijā.

DAP 2019. gada 7. augustā sniegusi viedokli²¹⁷ saistībā ar izstrādāto ekspluatācijas noteikumu saturu, aicinot tos būtiski papildināt, tajā skaitā atspoguļojot šādus jautājumus:

- a) Papes kanāla pārgāznes būvniecības aktualitāte;
- b) apsaimniekošanas pasākumi Papes ezera niedru plaušanai;
- c) veiktajiem un nepieciešamajiem pasākumiem dabas parka teritorijā pamesto riepu savākšanai un utilizēšanai;
- d) projekta "Lielā dumpja biotopa atjaunošana divos piekrastes ezeros" ietvaros paveiktos un turpmākos plānus lielā dumpja aizsardzībai un dzīvotnes saglabāšanai Papes ezerā;
- e) Dabas aizsardzības plānā ietverto pasākumu – Amerikas ūdeļu izķeršanu;
- f) konkrētu "zivju ceļa" tehnisko parametru fiksēšana;
- g) Papes ezerā esošās tūrisma infrastruktūras uzturēšanas un jaunas būvniecības veikšana atbilstoši Dabas aizsardzības plānā paredzētajam;
- h) u. c.

Pēc augstāk norādītās informācijas saņemšanas ekspluatācijas noteikumu projekts tika papildināts saskaņā ar DAP norādēm, kā rezultātā DAP 2019. gada 16. septembrī saskaņojusi²¹⁸ izstrādātos ezera ekspluatācijas noteikumus.

MK noteikumu Nr. 549 4. punkts nosaka, ka gadījumā, ja regulējamais ūdens objekts atrodas īpaši aizsargājamā dabas teritorijā, tad, izstrādājot ekspluatācijas noteikumus, **ņem vērā īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plānu.**

Konkrētajā gadījumā DAP sekoja līdzi dabas aizsardzības plānā un citos avotos pamatotajām vajadzībām saistībā ar dabas vērtību saglabāšanu dabas parka teritorijā, un lūdza tās atspoguļot ekspluatācijas noteikumos. Šie DAP norādījumi tika ņemti vērā, un ekspluatācijas noteikumi tika

²¹⁵ BIOR 25.06.2019. saskaņojums Nr. 30-3/812-e. Par ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumu saskaņošanu.

²¹⁶ VVD Liepājas RVP 08.01.2020. saskaņojums Nr. 2.4/LI/30 Par Papes ezera ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumu saskaņošanu.

²¹⁷ DAP 07.08.2019. vēstule Nr. 3.15/80/2019-N1. Par Papes ezera ūdens objekta ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumiem.

²¹⁸ DAP 16.09.2019. lēmums Nr. 3.15/158/2019-N10 par ūdens objekta ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumiem.

pilnveidoti. Līdz ar to šis piemērs praksē apliecina, ka **institūciju sniegtie atzinumi var būtiski ietekmēt ekspluatācijas noteikumu saturu un tādējādi veicināt ES un LR tiesību aktos ietverto mērķu sasniegšanu.**

Neskatoties uz iepriekš minēto, neskaidrības rada ekspluatācijas noteikumos ietvertā sadaļa 3.3. *“Saimnieciskās darbības veicēja pienākumi un tiesības”*. Tajā ietverti 10 konkrēti pasākumi, bet nav ietverts paskaidrojums, vai tas ir **saimnieciskās darbības veicēja pienākums, vai tiesības šos pasākumus īstenot**. Piemēram, pienākums/tiesības ierīkot automātisko ūdenslīmeņa mērīšanas ierīci vai ievērot dabas aizsardzības plānā ietvertās prasības. Lai gan pasākumu saturs liecina, ka, visticamāk, tie tikuši paredzēti kā saimnieciskās darbības veicēja pienākumi, tomēr šāda informācija ekspluatācijas noteikumos nav norādīta. Līdz ar to noteikto noteikumu neievērošanas gadījumā var būt apgrūtināta to izpildes nodrošināšana.

Ūdens apsaimniekošanas likuma 7. panta pirmās daļas 12. punkts nosaka, ka ūdens resursu lietotājiem ir pienākums ievērot ūdens objektu ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumos paredzētos ūdens objekta ekspluatācijas un izmantošanas nosacījumus. Hidrotehniskās būves īpašnieks ir atbildīgs par savā īpašumā esošās hidrotehniskās būves ekspluatācijas noteikumos paredzēto nosacījumu izpildi un pasākumu veikšanu, lai novērstu plūdu draudus.

Ūdens apsaimniekošanas likuma 27. pantā paredzēta atbildība par administratīvajiem pārkāpumiem ūdens resursu aizsardzības un apsaimniekošanas jomā. Panta otrā daļa paredz, ka par virszemes vai pazemes ūdens resursu apsaimniekošanas prasību pārkāpšanu piemēro brīdinājumu vai naudas sodu fiziskajai personai no sešām līdz simt četrdesmit naudas soda vienībām, bet juridiskajai personai — no divpadsmit līdz divsimt naudas soda vienībām (1000 eiro), savukārt 27. panta ceturtā daļa nosaka, ka par patvaļīgu ūdensobjekta hidroloģiskā režīma maiņu, ūdensteces vai ūdenstilpes krastu un gultnes izmaiņu veikšanu piemēro naudas sodu fiziskajai personai no piecdesmit sešām līdz divsimt naudas soda vienībām, bet juridiskajai personai — no astoņdesmit sešām līdz četrsimt naudas soda vienībām (2000 eiro).

Līdz ar to ir nepieciešams precizēt Papes ezera ekspluatācijas noteikumu saturu, nepārprotami norādot, kuru pasākumu īstenošana ir saimnieciskās darbības veicēja pienākums un kuru pasākumu īstenošana ir saimnieciskās darbības veicēja tiesības.

2015. gadā veikta valsts nozīmes ūdensnotekas Papes poldera maģistrālkanāla renovācija²¹⁹. *Natura 2000* programmā²²⁰ saistībā ar sugu un biotopu apdraudējumiem norādīts, ka viens no eitrofikāciju pastiprinošajiem apstākļiem ir Papes poldera darbība. Norādīts, ka *Papes polderī par LAD finansējumu veikta maģistrālo poldera grāvju tīrīšana, kas palielina tiešu lauksaimniecībā izmantojamās zemes noteces ūdeņu ievadišanu Papes ezerā caur Papes poldera sūkņu staciju un Tuklera kanālu. Tas veicina ezera eitrofikāciju.*

²¹⁹ ELFLA projekti 2007–2013. <https://www.zmni.lv/elfla-projekti-2007-2013/>

²²⁰ *Natura 2000* teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma 2018–2030. Dabas aizsardzības pārvalde. 2017. 655.lpp. <https://www.daba.gov.lv/lv/media/1641/download>

Ventas UBA 3. plānā norādīts, ka, veicot slodžu būtiskuma analīzi, Papes ezerā lauksaimniecības slodze barības vielu noteces dēļ no lauksaimniecības zemēm ir novērtēta kā būtiska.²²¹ Norādīts, ka nepieciešams strauji samazināt biogēnu (N un P) slodzi Papes ezerā.

Šajā kontekstā pētījuma autora ieskatā nepieciešams Papes ezera ekspluatācijas noteikumus papildināt, nosakot saimnieciskās darbības veicējam par pienākumu veikt Papes poldera darbības rezultātā ezerā ieplūstošā ūdens kvalitātes pastāvīgu monitoringu un atbilstošus pasākumus lauksaimniecības un mežsaimniecības rezultātā radušos biogēnu ieplūdes mazināšanai.

Lai gan iepriekš secināts, ka ES direktīvu mērķi ir saskanīgi un savstarpēji papildinoši, nevis izslēdzoši²²², šo direktīvu mērķu saskaņīga īstenošana praksē sagādā problēmas. Konkrēti Papes ezera gadījumā konkurē Dabas direktīvu mērķi ar Plūdu direktīvas mērķiem. No vienas puses nepieciešams strauji samazināt biogēnu slodzi ezerā, lai sasniegtu dabas aizsardzības mērķus, no otras puses meliorācijas sistēmas (tajā skaitā Papes polderis) pilda plūdu riska samazināšanas funkcijas, galvenokārt samazinot plūdu nelabvēlīgu ietekmi uz saimniecisko darbību – lauksaimniecības zemju applūšanu. Kamēr daļa zemes īpašnieku cenšas novērst zemes applūšanas risku, efektīvizējot meliorācijas sistēmas, tikmēr otra daļa cīnās ar meliorācijas sasniegumu negatīvo ietekmi uz dabas vērtību saglabāšanu.

Meliorācijas likuma²²³ 25. punkts nosaka, ka Ministru kabinets izdod meliorācijas sistēmas ekspluatācijas un uzturēšanas noteikumus, izvirzot prasības, kas zemes īpašniekam vai tiesiskajam valdītājam jāievēro meliorācijas sistēmas izmantošanā, kopšanā un saglabāšanā.

MK 03.08.2010. noteikumu Nr. 714 “Meliorācijas sistēmas ekspluatācijas un uzturēšanas noteikumi”²²⁴ 7. punkts zemes īpašniekam vai tiesiskajam valdītājam uzliek pienākumu nodrošināt meliorācijas sistēmas kopšanu un saglabāšanu, tajā skaitā kopt ūdensnotekas, izvācot grunts ieskalojumus, tīrot caurtekas un citādi uzturot noteku funkcionalitāti.

MK noteikumu Nr. 714 10. punktā noteikts, ka īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos šos noteikumus piemēro tiktāl, ciktāl tie nav pretrunā ar īpaši aizsargājamo dabas teritoriju un mikroliegumu aizsardzību un izmantošanu regulējošajiem normatīvajiem aktiem. Līdz ar to attiecībā uz meliorācijas sistēmu uzturēšanas jautājumiem dabas parka “Pape” individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu (MK noteikumi Nr. 706) tiesību normām ir speciālo tiesību normu raksturs attiecībā pret MK noteikumu Nr. 714 tiesību normu regulējumu.

Saskaņā ar Oficiālo publikāciju un tiesiskās informācijas likuma²²⁵ 9. panta sestās daļas 2. punktu gadījumā, ja konstatē pretrunu starp vienāda juridiska spēka vispārējo un speciālo tiesību normu, vispārējo tiesību normu piemēro tiktāl, ciktāl to neierobežo speciālā tiesību norma. Līdz ar to attiecībā

²²¹Ventas UBA 3. plāna 160. lpp.

²²² Baranovskis Ģ. 2021. Eiropas Savienības un Latvijas tiesību aktu prasību un to ieviešanas izvērtējums Lubāna ezera ūdensobjekta kontekstā

²²³ Meliorācijas likums. <https://likumi.lv/ta/id/203996-meliorācijas-likums>

²²⁴ MK 03.08.2010. noteikumi Nr. 714 “Meliorācijas sistēmas ekspluatācijas un uzturēšanas noteikumi”. <https://likumi.lv/ta/id/214609-meliorācijas-sistēmas-ekspluatācijas-un-uztēšanas-noteikumi>

²²⁵ Oficiālo publikāciju un tiesiskās informācijas likums. <https://likumi.lv/ta/id/249322-oficialo-publikaciju-un-tiesiskas-informācijas-likums>

uz meliorācijas sistēmu uzturēšanas jautājumiem hierarhiski augstākas ir MK noteikumu Nr. 706 tiesību normas.

Tomēr jāņem vērā, ka Papes ezerā piesārņojums ieplūst no ievērojami lielākām platībām nekā aptver dabas parka “Pape” teritorija. Līdz ar to Papes dabas parka teritorijā var īstenot visdažādākos aizsardzības un apsaimniekošanas pasākumus, bet tam būs maza jēga, ja netiks risināts jautājums par piesārņojuma izcelsmes avotiem – plašākām teritorijām, kurās īstenotās meliorācijas prakses rezultātā tiek novadīti ūdeņi Papes ezerā.

Ārpus īpaši aizsargājamām dabas teritorijām zemes īpašniekam ir pienākums uzturēt meliorācijas sistēmas pienācīgā kārtībā. Tam būtu jānoved pie tā, ka ūdens no lauksaimniecības un mežsaimniecības meliorētajām zemēm tiek novadīts attiecīgajās meliorācijas sistēmās, kas tālāk savienotas ar Papes ezeru. Tādējādi, pildot LR normatīvajos aktos noteiktos pienākumus, zemes īpašnieks tieši vai netieši rada kaitējumu Papes ezera dabas vērtībām. Zemes īpašniekiem pastāv iespējas īstenot videi draudzīgas meliorācijas vadlīnijas²²⁶, tomēr vadlīnijām nepiemīt juridiski saistoša daba un to piemērošanai ir gadījuma raksturs.

Autors vērs uzmanību, ka Plūdu direktīvā ir iestrādāts pienākums ņemt vērā dabas aizsardzības intereses. Plūdu direktīvas 7. panta 3. punkts paredz, ka plūdu riska pārvaldības plānos jāņem vērā arī Ūdens struktūrdirektīvas 4. panta vides aizsardzības mērķi un dabas aizsardzības aspekts. Tajā skaitā jārespektē aizsargāto apgabalu (dabas parks “Pape” kā *Natura 2000* teritorija) aizsardzības intereses.

Ņemot vērā iepriekš norādīto problemātiku, būtu jāveic detalizētāka izpēte par meliorācijas un dabas aizsardzības normatīvā regulējuma savstarpējo saskaņotību, īpaši pievēršot uzmanību slodzēm, kuru avots atrodas ārpus īpaši aizsargājamu teritoriju robežām.

²²⁶ Videi draudzīga meliorācija. Vadlīnijas bioloģiskās daudzveidības uzturēšanai ūdensnotekās un meliorācijas grāvjos un plūdu risku mazināšanai. 2018. Biedrība “Ūdensaina”. https://www.varam.gov.lv/lv/metodiskie-materiali-vides-joma?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F

PAPES KANĀLA UN MOLA ATJAUNOŠANA

Kā norādīts iepriekš, ZMNĪ 2020. gadā īstenojusi Papes kanāla atjaunošanas darbus, veicot kanāla gultnes tīrīšanu, apauguma novākšanu, izbūvējot akmeņu pārgāzni ar zivju ceļu un atjaunojot molu pie kanāla ietekas jūrā. Līdz ar to Papes ezera savienojumu ar jūru šobrīd neierobežo slūžas, bet ūdens līmeņa mērenu regulāciju nodrošina akmeņu pārgāznes risinājums.

Saistībā ar veiktajiem kanāla atjaunošanas darbiem pastāv jautājumi par Dienvidu mola (pie kanāla ietekas jūrā) būvniecības pamatotību, ņemot vērā, ka gan Papes ezera hidroloģiskā režīma izvērtējumā²²⁷, gan Dabas aizsardzības plānā norādīts, ka nepieciešams veikt mola nojaukšanu, jo tas traucē jūras ūdens ieplūšanu ezerā un arī kavē ezera ūdens izteci, jo bieži vien tā izteka tiek aizskalota ar jūras smiltīm. 2020. gadā, īstenojot Papes kanāla atjaunošanas darbus, mols ne vien nav nojaukts, bet ticis pat pagarināts. Līdz ar to vērtējams šādas rīcības pamatojums dabas aizsardzības interešu ievērošanas kontekstā.

VSIA "Meliorprojekts" 2018. gada 25. septembrī vērsās DAP²²⁸ ar lūgumu izsniegt tehniskos noteikumus būvprojekta izstrādāšanai valsts nozīmes ūdensnotekas Papes kanāls, ŪSIK kods 338:01, pik. 00/00 – 10/14 atjaunošanai Rucavas pagastā, Rucavas novadā. Darbu pasūtītājs: ZMNĪ. Projektēšanas uzdevumā ietvertie darbi:

- 1) Valsts nozīmes ūdensnotekas Papes kanāls gultnes pārtīrīšana;
- 2) Akmeņaina māla aizsprosta (krāces) izveidošana;
- 3) Papes kanāla un ezera ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumu izstrāde.

DAP 2018. gada 29. oktobrī sniedza atbildi²²⁹, norādot, ka atbalsta valsts nozīmes ūdensnotekas Papes kanāls atjaunošanu (renovāciju) un akmeņaina māla aizsprosta (krāces) izveidošanu, ja to realizēs atbilstoši dabas parka "Pape" dabas aizsardzības plānā iekļautajām rekomendācijām, jo:

1. Samazināsies Papes ezera aizaugšanas un pārpurvošanās procesi, kas nodrošinās ezerā esošo īpaši aizsargājamo sugu un biotopu saglabāšanos, to aizsardzību, apsaimniekošanu un atjaunošanas pasākumu veikšanu, kā arī nodrošinās īpaši aizsargājamo sugu putniem labvēlīgas ligzdošanas un caurceļojošo putnu uzturēšanās apstākļus.
2. Tiks nodrošināta maksimāli iespējamā ūdens novadīšana no Papes ezera pa Papes kanālu Baltijas jūrā pie stabila Papes ezera ūdens līmeņa, kas nodrošinātu nepieciešamo ezera ūdens baseina, ņemot no Papes poldera novadāmos virszemes ūdeņus un palu ūdeņus, un tādējādi tiktu samazināts dabas parka "Pape" un Papes poldera zemju applūšanas risks.

DAP Papes kanāla renovācijas nepieciešamību (akmeņu krāces izveidi) atbalsta, atsaucoties uz Dabas aizsardzības plānā norādīto mērķi Nr. 4.2.7. Stabilizēts un daļēji atjaunots Papes ezera hidroloģiskais režīms.

²²⁷ Vlasakker, J.W.G. van de (2006), *Evaluation of the Hydrological Regime Lake Pape*, FNC report 2006.001, Flaxfield Nature Consultancy, the Netherlands.

²²⁸ VSIA "Meliorprojekts" 25.09.2018. iesniegums Nr. 04/1-0.3/165 Par ūdens notekas Papes kanāla atjaunošanu.

²²⁹ DAP 29.10.2010. vēstule Nr. 3.14/5574/2018-N Par valsts nozīmes ūdensnotekas "Papes kanāls" atjaunošanu.

DAP projektēšanas darbiem izvirzījusi vairākas prasības, tostarp:

- 1) sertificētam sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertam veikt ekspertīzi par paredzētās darbības ietekmi uz piejūras kāpu biotopiem un noteiktām augu sugām un paredzēto darbību veikt saskaņā ar šo ekspertīzi;
- 2) noteiktas prasības attiecībā uz koku ciršanu plānotās darbības laikā;
- 3) noteikti ierobežojumi darbu veikšanai zivju nārsta laikā;
- 4) *akmeņaina māla aizsprosta (krāces) izveidošanas augstumam un Papes kanāla un ezera ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumu izstrādei, t.sk. ezera ūdens līmeņa uzstādīņumam, ņemt vērā dabas parka "Pape" dabas aizsardzības plānā iekļautās rekomendācijas;*
- 5) saņemt DAP atļauju akmeņaina māla aizsprosta (krāces) izveidošanai un kanāla gultnes pārtīrīšanai atbilstoši MK noteikumu Nr. 706 noteikumiem;
- 6) noteiktas prasības kanāla gultnes pārtīrīšanas rezultātā iegūtās grunts pārvietošanai, izlīdzināšanai;
- 7) noteiktas citas prasības īpaši aizsargājamu biotopu un sugu saglabāšanai.

Lai gan Papes kanāla atjaunošana praksē ietvēra arī mola pārveides darbus (mola pagarināšanu), konkrētajā gadījumā VSIA "Meliorprojekts" iesniegtais projektēšanas uzdevums nesaturēja informāciju par mola atjaunošanas iecerēm. Līdz ar to DAP izvirzītajās prasībās projektēšanas darbiem šis jautājums vispār nav ticis analizēts. Iekļauta vien vispārēja norāde ņemt vērā Dabas aizsardzības plāna prasības.

Līdz ar to pētījuma autora skatījumā pastāv vismaz divi iespējami iemesli, kāpēc mola atjaunošanas jautājums Papes kanāla atjaunošanas kontekstā vispār neparādās:

- a) mola pārbūves jautājums ticis risināts atsevišķā administratīvā procesa ietvaros (pētījuma autoram nav šādas informācijas);
- b) mola pārbūves risinājums nav sākotnēji atspoguļots DAP iesniegtajā dokumentācijā, līdz ar to šis risinājums no dabas aizsardzības interešu skatu punkta nemaz nav vērtēts.

Jāatzīmē, ka mola atjaunošanas un uzturēšanas jautājums nefigurē arī nepieciešamajā Papes ezera ekspluatācijas noteikumu saskaņošanas kontekstā.

Konkrētajā gadījumā konstatējams, ka pasākums, kas Dabas aizsardzības plānā atzīts par prioritāri īstenojamu, praksē nav ticis īstenots. Vēl jo vairāk – tikusi veikta mola pagarināšana pretēji Dabas aizsardzības plānā un Papes ezera hidroloģiskā režīma izvērtējumā norādītajam.

Ņemot vērā, ka mola pārbūves jautājums Papes kanāla atjaunošanas administratīvās saskaņošanas ar DAP ietvaros netika vērtēts, ir nepieciešams detalizētāk vērtēt šādas situācijas rašanās apstākļus, veicot atsevišķu Papes kanāla atjaunošanas projekta dokumentācijas analīzi. Tas ļautu identificēt nepilnības administratīvajās procedūrās un tādējādi padarīt efektīvāku dabas aizsardzības interešu ievērošanu līdzīgu projektu īstenošanas gadījumā.

KOPSAVILKUMS. SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

1. Turpinājumā norādīto secinājumu un priekšlikumu vieglākai uztveršanai tiek īsumā iezīmēta būtiskākā informācija par Papes ezeru ES direktīvu kontekstā:
 - 1.1. Ventas UBA 3. plānā Papes ezera (E002) ekoloģiskā kvalitāte novērtēta kā “vidēja”.
 - 1.2. Ventas UBA 3. plānā Līgupes–Paurupes kanāla (V081SP) ekoloģiskais potenciāls novērtēts kā “slikts”.
 - 1.3. Gan Ventas UBA 2. plānā, gan Ventas UBA 3. plānā Papes ezeram piemērota atkāpe no termiņa. Laba stāvokļa sasniegšana atlikta līdz 2027. gadam.
 - 1.4. Papes ezers ir atzīts par riska ūdensobjektu saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 418.
 - 1.5. Papes ezers noteikts kā prioritārais karpveidīgo zivju ūdens saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 118.
 - 1.6. Papes ezera teritorija nav uzskatāma par nitrātu jutīgu teritoriju atbilstoši MK noteikumu Nr. 834.
 - 1.7. Visa Latvija un līdz ar to arī Papes ezers ir uzskatāma par notekūdeņu jutīgu teritoriju saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 34.
 - 1.8. Papes ezera polderis ir nacionālas nozīmes plūdu riska teritorija. Tas galvenokārt ir pakļauts jūras vējuzplūdu riskam.
 - 1.9. Papes ezers ir ūdens objekts, kura hidroloģiskais režīms ir regulējams ar hidrotehniskajām būvēm un kuram izstrādājami ūdens objektu ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumi plūdu draudu novēršanai saskaņā MK noteikumiem Nr. 549.
 - 1.10. Papes ezers atrodas *Natura 2000* teritorijā – dabas parkā “Pape”. Tā ir nozīmīga teritorija ES nozīmes biotopu, putnu un sīkspārņu aizsardzībai.
 - 1.11. Dabas parkam “Pape” ir izstrādāts dabas aizsardzības plāns laika posmam no 2007. līdz 2018. gadam. Tā darbības termiņš pagarināts līdz 2023. gadam.
 - 1.12. Dabas parkam “Pape” ir spēkā esoši individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi (MK noteikumi Nr. 706).
 - 1.13. Papes ezeram 2019. gadā izstrādāti ūdens objekta ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumi.
2. Apkopojot dažādos avotos norādīto informāciju, secināms – kā galvenā Papes ezera problēma tiek izcelta ezera aizaugšana eutrofikācijas procesa rezultātā. Aizaugšanas galvenais cēlonis ir pārmērīga barības vielu iekļuve un uzkrāšanās ezerā.
3. Kā būtiskākie riska cēloņi norādīti: punktveida piesārņojums (notekūdeņos esošie biogēni); barības vielu notece no lauksaimniecības zemēm; vēsturiskais piesārņojums.
4. Dažādos avotos galvenās aplūkotās pieejas ezera ūdens kvalitātes uzlabošanai ir:
 - 4.1. panākt pēc iespējas dabiskāku ezera caurteci (upju ieteci ezerā), kā arī nodrošināt ūdens apriti starp dažādām ezera daļām;
 - 4.2. panākt, lai ezerā ietekošais ūdens ir “tīrs” (nav pārāk bagāts ar barības vielām);

4.3. nodrošināt jūras un ezera ūdens dinamisku apmaiņu.

5. Lai samazinātu lauksaimniecības prakšu negatīvo ietekmi uz dabas vērtībām, nereti ĪADT individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos tiek iestrādāti ierobežojumi saistībā ar minerālmēslu lietošanu lauksaimniecības zemēs. Piemēram, dabas liegumā "Ventas ieleja" un dabas parkā "Engures ezers". Būtu izvērtējama līdzīgu ierobežojumu ieviešanas nepieciešamība arī dabas parka "Pape" gadījumā. Vienlaikus jāņem vērā, ka lauksaimniecības ūdeņu ietekmētā platība ir ievērojami plašāka nekā tikai dabas parka teritorija, tādēļ vērtējama šādu pasākumu lietderība un pietiekamība.
6. Sākotnējā plūdu riska novērtējumā 2019.–2024. gadam norādīts, ka plūdu rezultātā var tikt nodarīts būtisks kaitējums aizsargājamām dabas vērtībām. Vienlaikus norādīts, ka liels skaits īpaši aizsargājamo dabas teritoriju ir tādas, kas ir pakļautas regulārai applūšanai, un tieši regulārais applūšanas režīms nosaka attiecīgās dabas teritorijas īpašo stāvokli un ir viens no priekšnosacījumiem tajās esošo dabas vērtību eksistencei. Līdz ar to applūšanas režīma saglabāšana ir galvenais uzdevums, par ko jā rūpējas šajās teritorijās. Lai lēmumu pieņēmējiem atvieglotu darbu, lemjot par noteiktu pasākumu atļaušanu un nosacījumiem to veikšanai, būtu svarīgi, lai dabas aizsardzības plānos vai ĪADT individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos tiek skaidri norādīts uz iespējamo plūdu pozitīvo vai negatīvo ietekmi uz dabas vērtību saglabāšanu. Pretējā gadījumā var rasties absurda situācija, ka teritorija tiek sargāta no ietekmes, kas tai ir nepieciešama.
7. Līdzšinējā vietējā pašvaldība (Rucavas novads) Papes ezeru uzlūkojusi kā vērtīgu tūrisma attīstības resursu. Rucavas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijā plānots seškārtīgi palielināt Papes dabas parka apmeklētāju skaitu gadā no 5 000 apmeklētājiem (2012. g.) līdz 30 000 apmeklētājiem (2038. g.). Dabas vērtības tiek uzlūktas kā resurss tūristu plūsmas palielināšanai, vietējās ekonomikas attīstībai. Vienlaikus vairākkārt tiek uzsvērta dabas aizsardzības interešu saskaņošana ar ekonomiskajām interesēm ar uzsvaru uz to, ka jānovērš "nesamērīgi ierobežojumi" īpašumu izmantošanā. Nepārprotami norādīts, ka pašvaldība nevēlas īpaši aizsargājamo dabas teritoriju paplašināšanu. Stratēģijas saturs liecina, ka pašvaldība vēlas būtiski palielināt savu lomu lemjot par Papes ezera nākotni. Attīstības plāni netiek vērsti uz ieguldījumiem pašu dabas vērtību, kapitāla saglabāšanā un vairošanā, bet gan centieniem jau esošos dabas resursus pēc iespējas vairāk izmantot ekonomisko mērķu sasniegšanā. Teritorijas plānošanas procesā pašvaldības samierinās ar ĪADT individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos noteiktajām prasībām, ņemot vērā ārējo normatīvo aktu hierarhiju.
8. Dažādos avotos pastāv pretrunīga informācija par to, kāda ir Rucavas notekūdeņu ietekme uz Papes ezera stāvokli. Ventas UBA 2. plānā Papes ezers minēts starp ūdens objektiem, kuros tiek novadīti lieli notekūdeņu apjomi. Arī *Natura 2000* programmā norādīts, ka Papes ezera

eutrofikāciju pastiprinošs apstāklis ir Rucavas notekūdeņu ieplūde no Paurupes. Vienlaikus citos avotos šī problēma netiek identificēta. Līdz ar to nepieciešams precizēt, vai Rucavas notekūdeņu ieplūde Papes ezerā joprojām ir aktuāla problēma.

9. Saskaņā ar MK noteikumu Nr. 834 5.3. apakšpunktu par nitrātu īpaši jutīgām teritorijām tiek atzīti dabiskas izcelsmes iekšzemes ūdeņi un jūras piekrastes ūdeņi, ja tie ir kļuvuši eitrofiski. Ņemot vērā, ka gan Papes ezers gan daudzi citi Latvijas ūdens objekti saskaras ar eutrofikācijas izraisītām problēmām, VARAM, pamatojoties uz MK noteikumu Nr. 834 14.1. apakšpunktu, jāpārskata īpaši jutīgo teritoriju robežas. Ja Papes ezera ūdens kvalitāti ietekmējošā teritorija tiktu klasificēta kā īpaši jutīga teritorija, tad uz to būtu attiecināmas MK noteikumu Nr. 834 6. punktā noteiktās papildu prasības, piemēram, attiecībā uz kūtsmēsļu un fermentācijas atlieku izkliešanu, slāpekli saturošu minerālmēsļu izsēšanu, maksimāli pieļaujamo slāpekļa normu kultūraugiem u. c. Vienlaikus jāvērtē, vai MK noteikumu Nr. 834 6. punktā noteiktā standarta saturs ir pietiekams, lai tā ievērošana sniegtu pienesumu Papes ezera eutrofikācijas problēmu mazināšanā.
10. Papes ezers ir atzīts par riska ūdensobjektu saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 418. Tas nodrošina papildu piesardzību, izvērtējot dažādas darbības, kurām varētu būt ietekme uz ezera stāvokli. Šis statuss noteiktos gadījumos uzliek pienākumu valsts institūcijām pārskatīt nosacījumus, kuri ietverti A vai B kategorijas piesārņojošās darbības atļaujās vai ūdens resursu lietošanas atļaujās, izvērtējot nepieciešamību samazināt noteiktos emisijas limitus vai mainīt ūdens resursu lietošanas nosacījumus. Tas arī nodrošina iespēju pārskatīt ūdeņu stāvokļa monitoringa programmas, izvērtēt nepieciešamību grozīt izsniegtajos tehniskajos noteikumos noteiktās vides aizsardzības prasības. Riska ūdensobjekta statuss arī dod iespēju ES un citus finanšu instrumentus prioritāri izmantot pasākumu realizācijā, kas nepieciešami ezera ūdens kvalitātes uzlabošanai.
11. Vairākos avotos, tajā skaitā Ventas UBA 3. plānā norādīts, ka Līgupes un Paurupes ūdeņi tiek novadīti jūrā pa Līgupes–Paurupes kanālu, neskarot ezeru. Situācija dabā liecina, ka Līgupe ietek Papes ezerā, savukārt Līgupes–Paurupes kanāls vecajā Līgupes ieplūdes vietā ir aizbērts. Arī Paurupe ietek ezerā, bet kanālu sāk piepildīt, tikai sasniedzot noteiktu ūdens līmeni, vai arī gadījumā, ja mākslīgi tiek nobloķēta Paurupes ietece ezerā. Līgupes–Paurupes kanālu galvenokārt piepilda noteces ūdeņi, kas nāk no Dienvidiem – Nidas purva puses, nevis Līgupes un Paurupes. Līdz ar to Ventas UBA 3. plānā būtu precizējama informācija par Līgupes–Paurupes kanāla darbību.
12. Ūdens struktūrdirektīva un Plūdu direktīva paredz pienākumu ņemt vērā aizsargāto apgabalu (tajā skaitā *Natura 2000* teritoriju) mērķus. Ūdens struktūrdirektīva paredz, ka gadījumā, ja uz konkrētu ūdenstilpi attiecas vairāk nekā viens no izvirzītajiem mērķiem, tad piemēro visstingrāko mērķi. Ne vienmēr iespējams noteikt, kurš ir visstingrākais mērķis attiecīgajā situācijā. Dabas direktīvu kontekstā problēma saistīta ar to, ka Latvijā nav pienācīgi noteikti aizsargājamo

teritoriju līmeņa saglabāšanas mērķi. Kamēr tas nav izdarīts, kompetentajām institūcijām, kas strādā ar Ūdens struktūrdirektīvu un Plūdu direktīvu, ir grūti šos mērķus ņemt vērā, ja tie nav pietiekami skaidri definēti.

13. Pozitīvi vērtējams, ka dabas parkam "Pape" ir spēkā esoši individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi (MK noteikumi Nr. 706). Tas ir ārējs normatīvs akts, kuram ir ļoti liela ietekme uz administratīvo aktu (dažādu atļauju) pieņemšanu saistībā ar ezera izmantošanu. Ņemot vērā noteikumu juridisko statusu, tie tiek respektēti gan no pašvaldību puses, lemjot par teritorijas plānošanas jautājumiem, gan citām institūcijām, izdodot administratīvos aktus. Līdz ar to ļoti būtiski Papes ezera aizsardzībai svarīgos jautājumus risināt tieši ar individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu starpniecību, iestrādājot tajos nepieciešamos uzlabojumus.
14. Nepieciešams precizēt Papes ezera ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumu saturu (it īpaši sadaļu 3.3.), precīzi norādot, kuru pasākumu īstenošana ir saimnieciskās darbības veicēja pienākums, bet kuru pasākumu īstenošana ir saimnieciskās darbības veicēja tiesības. Piemēram, Papes ezera gadījumā ļoti būtiski nodrošināt tā ūdenslīmeņa monitoringu. Papes ezera ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumos noteikts uzdevums "ierīkot automātisko ūdenslīmeņa mērīšanas ierīci". Tomēr nav nepārprotami noteikts, ka tas ir saimnieciskās darbības veicēja pienākums šādu pasākumu īstenot (tajā skaitā nodrošināt mērierīces uzturēšanu). Līdz ar to nepieciešams precizēt Papes ezera ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumu 3.3. sadaļu.
15. Plānošanas dokumentos kā viens no ezera eutrofikāciju pastiprinošajiem apstākļiem minēta Papes poldera darbība. Ventas UBA 3. plānā norādīts, ka Papes ezerā lauksaimniecības slodze barības vielu noteces dēļ no lauksaimniecības zemēm ir novērtēta kā būtiska. Norādīts, ka nepieciešams strauji samazināt biogēnu (N un P) slodzi Papes ezerā. Šajā kontekstā pētījuma autora ieskatā nepieciešams Papes ezera ekspluatācijas noteikumus papildināt, nosakot saimnieciskās darbības veicējam par pienākumu veikt Papes poldera darbības rezultātā ezerā ieplūstošā ūdens kvalitātes pastāvīgu monitoringu un atbilstošus pasākumus lauksaimniecības un mežsaimniecības rezultātā radušos biogēnu ieplūdes mazināšanai.
16. Pastāv izaicinājumi ar Dabas direktīvu un Plūdu direktīvas mērķu saskanīgu īstenošanu praksē. No vienas puses nepieciešams strauji samazināt biogēnu slodzi ezerā, lai sasniegtu dabas aizsardzības mērķus, no otras puses meliorācijas sistēmas (tajā skaitā Papes polderis) pilda plūdu riska samazināšanas funkcijas, galvenokārt samazinot plūdu nelabvēlīgo ietekmi uz saimniecisko darbību – lauksaimniecības zemju applūšanu. Kamēr daļa zemes īpašnieku cenšas novērst zemes applūšanas risku, padarot efektīvākas meliorācijas sistēmas, tikmēr otra daļa cīnās ar meliorācijas sasniegumu negatīvo ietekmi uz dabas vērtību saglabāšanu. Attiecībā uz meliorācijas sistēmu uzturēšanas jautājumiem dabas parka "Pape" individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu (MK noteikumi Nr. 706) tiesību normām ir speciālo tiesību normu

raksturs attiecībā pret MK noteikumu Nr. 714 tiesību normu regulējumu. Tomēr jāņem vērā, ka Papes ezerā piesārņojums ieplūst no ievērojami lielākām platībām nekā aptver dabas parka "Pape" teritorija. Līdz ar to Papes dabas parka teritorijā var īstenot visdažādākos aizsardzības un apsaimniekošanas pasākumus, bet tam būs maza jēga, ja netiks risināts jautājums par piesārņojuma izcelsmes avotiem – plašākām teritorijām, kurās īstenotās meliorācijas prakses rezultātā tiek novadīti ūdeņi Papes ezerā. Līdz ar to ir nepieciešams veikt detalizētāku izpēti par meliorācijas un dabas aizsardzības normatīvā regulējuma savstarpējo saskaņotību, īpaši pievēršot uzmanību slodzēm, kuru avots atrodas ārpus īpaši aizsargājamu teritoriju robežām.

17. Papes ezera gadījumā saskatāmi pozitīvie piemēri, meklējot kompromisus dažādu interešu saskaņošanai. Piemēram, 2020. gadā veicot darbus Papes kanāla sakārtošanā, ticis atjaunots nevis slūžu mehānisms, bet gan izveidots pārgāznes mehānisms, nodrošinot dinamisku jūras un ezera organismu apmaiņu, u. c. Ir iespējams novērot plānošanas dokumentos ietvertu pasākumu faktisku realizāciju dzīvē. Vienlaikus šāda pieeja nav konstatējama visos gadījumos (sk. nākamo secinājumu).
18. Kā negatīvā prakse minama Dienvidu mola (pie kanāla ietekas jūrā) pagarināšana. Gan Papes ezera hidroloģiskā režīma izvērtējumā, gan Dabas aizsardzības plānā norādīts, ka nepieciešams veikt mola nojaukšanu, jo tas traucē jūras ūdens ieplūšanu ezerā un arī kavē ezera ūdens izteci. 2020. gada Papes kanāla atjaunošanas projekta ietvaros šis pasākums netika realizēts (pretēji plānošanas dokumentiem mols tika pat pagarināts). Konkrētajā gadījumā Dabas aizsardzības pārvaldē 2018. g. iesniegtais projektēšanas uzdevums nesaturēja informāciju par mola atjaunošanas iecerēm. Līdz ar to DAP izvirzītajās prasībās projektēšanas darbiem šis jautājums vispār nav ticis analizēts. Līdz ar to ir nepieciešams detalizētāk vērtēt šādas situācijas rašanās apstākļus, veicot atsevišķu Papes kanāla atjaunošanas projekta dokumentācijas analīzi. Tas ļautu identificēt nepilnības administratīvajās procedūrās un tādējādi padarīt efektīvāku dabas aizsardzības interešu ievērošanu līdzīgu projektu īstenošanas gadījumā.

IZMANTOTIE AVOTI

Normatīvie akti

1. Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums. <https://likumi.lv/ta/id/315654-administrativo-teritoriju-un-apdzivoto-vietu-likums>
2. Civillikums. I pielikums. Publisko ezeru un upju saraksts. <https://likumi.lv/ta/id/90219-civillikums-pielikumi>
3. Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2006/7/EK (2006. gada 15. februāris) par peldvietu ūdens kvalitātes pārvaldību un Direktīvas 76/160/EEK atcelšanu. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006L0007&from=LV>
4. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2007/60/EK (2007. gada 23. oktobris) par plūdu riska novērtējumu un pārvaldību. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32007L0060&from=LV>
5. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:02009L0147-20190626&from=EN>
6. Jūras vides aizsardzības un pārvaldības likums. <https://likumi.lv/ta/id/221385-juras-vides-aizsardzibas-un-parvaldibas-likums>
7. Konvencija par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā par ūdensputnu dzīves vidi. <https://likumi.lv/doc.php?id=34521>
8. Likums "Par ietekmes uz vidi novērtējumu". <https://likumi.lv/ta/id/51522-par-ietekmes-uz-vidi-novertejumu>
9. Likums "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām". <https://likumi.lv/ta/id/59994-par-ipasi-aizsargajamam-dabas-teritorijam>
10. Meliorācijas likums. <https://likumi.lv/ta/id/203996-melioracijas-likums>
11. Oficiālo publikāciju un tiesiskās informācijas likums. <https://likumi.lv/ta/id/249322-oficialo-publikaciju-un-tiesiskas-informacijas-likums>
12. MK 09.10.2007. noteikumi Nr. 686 "Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību". <https://likumi.lv/ta/id/164588-noteikumi-par-ipasi-aizsargajamas-dabas-teritorijas-dabas-aizsardzibas-plana-saturu-un-izstrades-kartibu>
13. MK 12.03.2002. noteikumi Nr. 118 "Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti". <https://likumi.lv/ta/id/60829-noteikumi-par-virszemes-un-pazemes-udenu-kvalitati>
14. MK 12.07.2011. noteikumi Nr. 549 "Noteikumi par ūdens objektiem, kuru hidroloģiskais režīms ir regulējams ar hidrotehniskajām būvēm". <https://likumi.lv/ta/id/233047-noteikumi-par-udens-objektiem-kuru-hidrologiskais-rezims-ir-regulejams-ar-hidrotehniskajam-buvem>
15. MK 16.09.2014. noteikumi Nr. 548 "Dabas lieguma "Ventas ieleja" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi". <https://likumi.lv/ta/id/268921-dabas-lieguma-ventas-ieleja-individualie-aizsardzibas-un-izmantosanas-noteikumi>
16. MK 17.02.2004. noteikumi Nr. 92 "Prasības virszemes ūdeņu, pazemes ūdeņu un aizsargājamo teritoriju monitoringam un monitoringa programmu izstrādei". <https://likumi.lv/ta/id/84753-prasibas-virszemes-udenu-pazemes-udenu-un-aizsargajamo-teritoriju-monitoringam-un-monitoringa-programmu-izstradei>
17. MK 20.09.2011. noteikumi Nr. 706 "Dabas parka "Pape" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi". <https://likumi.lv/ta/id/236676-dabas-parka-pape-individualie-aizsardzibas-un-izmantosanas-noteikumi>
18. MK 20.09.2011. noteikumi Nr. 706 "Dabas parka "Pape" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi". <https://likumi.lv/ta/id/236676-dabas-parka-pape-individualie-aizsardzibas-un-izmantosanas-noteikumi>
19. MK 23.11.2010. noteikumi Nr. 1071 "Prasības jūras vides stāvokļa novērtējumam, laba jūras vides stāvokļa noteikšanai un jūras vides mērķu izstrādei". <https://likumi.lv/ta/id/222270-prasibas-juras-vides-stavokla-novertejumam-laba-juras-vides-stavokla-noteiksanai-un-juras-vides-merku-izstradei>
20. MK 03.08.2010. noteikumi Nr. 714 "Meliorācijas sistēmas ekspluatācijas un uzturēšanas noteikumi". <https://likumi.lv/ta/id/214609-melioracijas-sistemas-ekspluatācijas-un-uzturesanas-noteikumi>

21. MK 23.08.2011. noteikumi Nr. 652 "Aizsargājamās jūras teritorijas "Nida–Pērkone" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi". <https://likumi.lv/ta/id/234988-aizsargajamas-juras-teritorijas-nidaperkone-individualie-aizsardzibas-un-izmantosanas-noteikumi>
22. MK 28.11.2017. noteikumi Nr. 692 "Peldvietas izveidošanas, uzturēšanas un ūdens kvalitātes pārvaldības kārtība". <https://likumi.lv/ta/id/295404-peldvietas-izveidosanas-uzturesanas-un-udens-kvalitates-parvaldibas-kartiba>
23. MK 22.01.2002. noteikumi Nr. 34 "Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī". <https://likumi.lv/ta/id/58276-noteikumi-par-piesarnojošo-vielu-emisiju-udeni>
24. MK 22.01.2002. noteikumi Nr. 34 "Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī". <https://likumi.lv/ta/id/58276-noteikumi-par-piesarnojošo-vielu-emisiju-udeni>
25. MK 23.12.2014. noteikumi Nr. 834 "Prasības ūdens, augsnes un gaisa aizsardzībai no lauksaimnieciskās darbības izraisīta piesārņojuma". <https://likumi.lv/ta/id/271376-prasibas-udens-augsnes-un-gaisa-aizsardzibai-no-lauksaimnieciskas-darbibas-izraisita-piesarnojuma>
26. MK 23.12.2014. noteikumi Nr. 829 "Īpašās prasības piesārņojošo darbību veikšanai dzīvnieku novietnēs". <https://likumi.lv/ta/id/271374-ipasas-prasibas-piesarnojošo-darbibu-veikšanai-dzivnieku-novietnes>
27. MK 23.12.2014. noteikumi Nr. 834 "Prasības ūdens, augsnes un gaisa aizsardzībai no lauksaimnieciskās darbības izraisīta piesārņojuma". <https://likumi.lv/ta/id/271376-prasibas-udens-augsnes-un-gaisa-aizsardzibai-no-lauksaimnieciskas-darbibas-izraisita-piesarnojuma>
28. MK 24.11.2009. noteikumi Nr. 1354 "Noteikumi par sākotnējo plūdu riska novērtējumu, plūdu kartēm un plūdu riska pārvaldības plānu". <https://likumi.lv/ta/id/201369-noteikumi-par-sakotnejo-pludu-riska-novertejumu-pludu-kartem-un-pludu-riska-parvaldibas-planu>
29. MK 27.06.2017. noteikumi Nr. 384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu". <https://likumi.lv/ta/id/291947-noteikumi-par-decentralizeto-kanalizācijas-sistemu-apsaimniekosanu-un-registresanu>
30. MK 27.06.2017. noteikumi Nr. 384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu". <https://likumi.lv/ta/id/291947-noteikumi-par-decentralizeto-kanalizācijas-sistemu-apsaimniekosanu-un-registresanu>
31. MK 27.12.2005. noteikumi Nr. 1014 "Ūdens objektu ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumu izstrādāšanas kārtība". <https://likumi.lv/ta/id/124798-udens-objektu-ekspluatācijas-apsaimniekosanas-noteikumu-izstradasanas-kartiba>
32. MK 28.05.2013. noteikumi Nr. 291 "Noteikumi par nacionālas nozīmes lauksaimniecības teritorijām". <https://likumi.lv/ta/id/257136-noteikumi-par-nacionalas-nozimes-lauksaimniecibas-teritorijam>
33. MK 28.08.2012. noteikumi Nr. 596 "Dabas parka "Engures ezers" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi". <https://likumi.lv/ta/id/251170-dabas-parka-engures-ezers-individualie-aizsardzibas-un-izmantosanas-noteikumi>
34. MK 31.05.2011. noteikumi Nr. 418 "Noteikumi par riska ūdensobjektiem". <https://likumi.lv/ta/id/231084-noteikumi-par-riska-udensobjektiem>
35. Padomes Direktīva 91/271/EEK (1991. gada 21. maijs) par komunālo notekūdeņu attīrīšanu. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:01991L0271-20140101&from=EN>
36. Padomes Direktīva 91/676/EEK attiecībā uz ūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu, ko rada lauksaimnieciskās izcelsmes nitrāti. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:01991L0676-20081211&from=LV>
37. Padomes Direktīvas 92/43/EEK (1992. gada 21. maijs) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:01992L0043-20130701&from=EN>
38. Sugu un biotopu aizsardzības likums. <https://likumi.lv/doc.php?id=3941>

Citi avoti

39. 2021.–2027. gada ES plānošanas periods. <https://www.zmni.lv/2020/12/28/2021-2027-gada-es-planosanas-periods/>

40. 21.02.2013. tikšanās protokols par Rucavas novada pilnveidotās redakcijas risinājumu saskaņošanu ar Dabas aizsardzības pārvaldi.
<http://www.rucava.lv/mda/fmg/Att%C4%ABst%C4%ABbas%20programma/teritorijas%20pl%C4%81noju%20ms/2.pdf>
41. 3. perioda Daugavas/ Gaujas/ Lielupes/ Ventas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plānu un Plūdu riska pārvaldības plānu izstrādes laika grafiks. <https://videscentrs.lv/gmc.lv/lapas/udens-apsaimniekosana-un-pludu-parvaldiba>
42. *An Assessment of actions taken by the EU to Implement the Water Framework Directive (WFD). Do they make the WFD work? The European Environmental Bureau. 2003.* http://www.wrrl-info.de/docs/EEB_PositionpaperWFDjune03.pdf
43. Atjaunots Papes kanāls Rucavas pagastā. <https://www.zm.gov.lv/presei/atjaunots-papes-kanals-rucavas-pagasta?id=11403>
44. Baltijas jūras piekrastes Rucavas novada peldvietas „Pie Papes bākas” ūdens apraksts. Veselības inspekcija. 2020. <https://www.vi.gov.lv/sites/vi/files/content/rucavas-novada-peldvietas-pie-papes-bakas-udens-apraksts.pdf>
45. Baranovskis Ģ. 2021. Eiropas Savienības un Latvijas tiesību aktu prasību un to ieviešanas izvērtējums Lubāna ezera ūdensobjekta kontekstā.
46. Baumanis J. Pape 1966–1986. Putni dabā 80 (2017/4). https://putnidaba.lob.lv/wp-content/uploads/2019/12/Putni-daba_80-2017_4-8_lpp26-30.pdf
47. BIOR 25.06.2019. saskaņojums Nr. 30-3/812-e. Par ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumu saskaņošanu.
48. Boeuf B., Fritsch O. *Studying the implementation of the Water Framework Directive in Europe: a meta-analysis of 89 journal articles. Ecology and Society 21(2):19. 2016.* <http://dx.doi.org/10.5751/ES-08411-210219>
49. Carter J.G. *Spatial Planning, Water and the Water Framework Directive: Insights from Theory and Practice. 2007. The Geographical Journal Vol. 173, No. 4.* <https://www.jstor.org/stable/30130629>
50. Carvalho L., Mackay E. B., Cardoso A. C., Baattrup-Pedersen A., Birk S., Blackstock K. L., Borics G., Borja A., Feld C. K., Ferreira M. T., Globevnik L., Grizzetti B., Hendry S., Hering D., Kelly M., Langaas S., Meissner K., Panagopoulos Y., Penning E., Rouillard J., Sabater S., Schmedtje U., Spears B. M., Venohr M., van de Bund W., Solheim A.L. *Protecting and restoring Europe's waters: An analysis of the future development needs of the Water Framework Directive. Science of The Total Environment, Volume 658, 2019.* <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2018.12.255>
51. *Commission Note on Establishing Conservation Measures for Natura 2000 sites.* https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/commission_note/comNote%20conservation%20measures_EN.pdf
52. *Common Implementation Strategy for the Water Framework Directive (2000/60/EC). Guidance Document No. 23. Guidance Document on Eutrophication Assessment in the Context of European Water Policies. European Commission. 2009.* https://circabc.europa.eu/sd/a/9060bdb4-8b66-439e-a9b0-a5cfd8db2217/Guidance_document_23_Eutrophication.pdf
53. Dabas datu pārvaldības sistēma “Ozols”. <https://ozols.gov.lv/pub>
54. Dabas parka “Pape” dabas aizsardzības plāns 2007.–2018. g. SIA “Grupa 93”. 2007. <https://www.daba.gov.lv/lv/pape>
55. DAP 04.03.2013. atzinums “Par Rucavas novada teritorijas plānojuma pilnveidoto redakciju”. <http://www.rucava.lv/mda/fmg/Att%C4%ABst%C4%ABbas%20programma/teritorijas%20pl%C4%81noju%20ms/3.pdf>
56. DAP 29.10.2010. vēstule Nr. 3.14/5574/2018-N Par valsts nozīmes ūdensnotekas “Papes kanāls” atjaunošanu.
57. DAP 07.08.2019. vēstule Nr. 3.15/80/2019-N1. Par Papes ezera ūdens objekta ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumiem.
58. DAP 16.09.2019. lēmums Nr. 3.15/158/2019-N10 par ūdens objekta ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumiem.

59. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/56/EK (2008. gada 17. jūnijs), ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai jūras vides politikas jomā. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:02008L0056-20170607&from=EN>
60. Eleftheriadou E., Giannopoulou I., Yannopoulos S. *The European Flood Directive: Current implementation and technical issues in transboundary catchments, Evros / Maritsa example*. *European Water* 52: 13-22, 2015.
61. ELFLA projekti 2007–2013. <https://www.zmni.lv/elfla-projekti-2007-2013/>
62. ES Biodaudzveidības stratēģija 2030. gadam. Eiropas Komisija 2020. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0380&from=EN>
63. ESSF projekti 2018–2020. <https://www.zmni.lv/essf-projekti-2018-2020/>
64. *Fitness Check of the Water Framework Directive and the Floods Directive*. European Commission. 2019. [https://ec.europa.eu/environment/water/fitness-check-of-the-eu-water-legislation/documents/Water%20Fitness%20Check%20-%20SWD\(2019\)439%20-%20web.pdf](https://ec.europa.eu/environment/water/fitness-check-of-the-eu-water-legislation/documents/Water%20Fitness%20Check%20-%20SWD(2019)439%20-%20web.pdf)
65. *Floods Directive: progress in assessing risks, while planning and implementation need to improve*. European Court of Auditors. 2018. <https://op.europa.eu/webpub/eca/special-reports/floods-directive-25-2018/en/>
66. Giakoumis T., Voulvoulis N. *The Transition of EU Water Policy Towards the Water Framework Directive's Integrated River Basin Management Paradigm*. 2018. *Environmental Management* 62, p. 819–831. <https://doi.org/10.1007/s00267-018-1080-z>
67. Ivo Dinsberga @orkaans 18.08.2021. ieraksts Twitter. <https://twitter.com/orkaans/status/1427901804063379457?s=19>
68. Kļaviņš M. Ūdens vides kvalitāte un to ietekmējošie faktori. LATVIJA. ZEME, DABA, TAUTA, VALSTS. Nikodemus O., Kļaviņš M., Krišjāne Z., Zelčs V. (zin.red.). Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2018, 316. lpp.
69. Komunālo notekūdeņu un notekūdeņu dūņu apsaimniekošana Latvijā. VARAM. 2018. [https://www.meteo.lv/fs/CKFinderJava/userfiles/files/Vide/Udens/notekudeni/Zinojums notekud parskats_062019.pdf](https://www.meteo.lv/fs/CKFinderJava/userfiles/files/Vide/Udens/notekudeni/Zinojums%20notekud%20parska%20ts_062019.pdf)
70. Kopsavilkums par pasākumu programmu izpildi 2016.–2018. gadā un to izmaksu aprēķinu saskaņā ar Ūdens struktūrdirektīvas 2000/60/EK prasībām. LVĢMC. 2018. <https://videscentrs.lvģmc.lv/lapas/udens-apsaimniekosana-un-pludu-parvaldiba#58821716>
71. Latvijas plūdu riska un plūdu draudu kartes. LVĢMC. 2021. <https://videscentrs.lvģmc.lv/iebuve/pludu-riska-un-pludu-draudu-kartes>
72. Lielā dumpja biotopu atjaunošana divos piekrastes ezeros Latvijā (LIFE COASTLAKE). <https://ldf.lv/lv/projects/life-coastlake>
73. Līgupe. <https://www.pdf-pape.lv/lv/apskates-objekti/4-dabas-un-kulturvestures-objekti/46-ligupe?ref=37>
74. NATURA 2000 - STANDARD DATA FORM. <https://natura2000.eea.europa.eu/Natura2000/SDF.aspx?site=LV0303500>
75. *Natura 2000* teritoriju apsaimniekošana – Direktīvas 92/43/EEK 6. panta noteikumi. Komisijas paziņojums C (2018) 7621. https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/LV_art_6_guide_jun_2019.pdf
76. *Natura 2000* teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma 2018–2030. Dabas aizsardzības pārvalde. 2017. <https://www.daba.gov.lv/lv/media/1641/download>
77. *Natura 2000. 'Branding' Natura 2000 goods and services*. European Commission. 2021. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d31b281c-fa4d-11eb-b520-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-223687552>
78. *Natura 2000*. https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/index_en.htm
79. Nīcas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2014.–2030. gadam. <https://www.nica.lv/mda/fmg/Att%C4%ABst%C4%ABbas%20dokumenti/N%C4%ABcas%20novada%20ilgtsp%C4%93j%C4%ABgas%20att%C4%ABst%C4%ABbas%20strat%C4%93%C4%A3ija%202014.%20%E2%80%93%202030.%20gadam.pdf>
80. Novada raksturojums. <http://www.rucava.lv/lv/par-novadu/>

81. Pamata pasākumi Ventas upju baseinu apgabalā 2022.–2027. gadam.
https://videscentrs.lv/gmc.lv/files/Udens/Udens_apsaimniekosana_plani_2021_2027/Ventas_UBA/Ventas%20UBAP%202022-2027%20pielikumi/VIII.A%20nod.%20pielikumi%20VUBA%20pdf/
82. Pape – putnu paradīze. <https://www.pdf-pape.lv/lv/dabas-parks/par-dabas-parku/pape-putnu-paradize/>
83. Pape – teritorija. <https://www.daba.gov.lv/lv/pape-teritorija>
84. Papes ezers. <https://www.ezeri.lv/database/>
85. Pieturvietā – plavas. <https://www.pdf-pape.lv/lv/apskates-objekti/4-dabas-un-kulturvestures-objekti/26-pieturvietas-plavas!/?route=44>
86. Polderu plavas. <https://www.pdf-pape.lv/lv/apskates-objekti/0-50-polderu-plavas/?route=45>
87. Priede A. (red.) 2017. Aizsargājamo biotopu saglabāšanas vadlīnijas Latvijā. 4. sējums. Purvi, avoti un avoksnāji. Dabas aizsardzības pārvalde. <https://www.daba.gov.lv/lv/media/4845/download>
88. *Prioritised Action Framework (PAF) for Natura 2000 in Latvia pursuant to Article 8 of Council Directive 92/43/EEC on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora (the Habitats Directive) for the Multiannual Financial Framework period 2021–2027.* DAP. 2020. https://latvianature.daba.gov.lv/wp-content/uploads/2021/05/PAF_Latvia_2021-2027.pdf
89. *Report from the Commission to the Council and the European Parliament on the implementation of Council Directive 91/676/EEC concerning the protection of waters against pollution caused by nitrates from agricultural sources based on Member State reports for the period 2012–2015.* European Commission. 2018. https://ec.europa.eu/environment/water/water-nitrates/pdf/nitrates_directive_implementation_report.pdf
90. Rucavas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013–2038.
[http://www.rucava.lv/mda/fmg/Att%C4%ABst%C4%ABbas%20programma/Rucavas%20novada%20ilgtsp%C4%93i%C4%ABgas%20att%C4%ABst%C4%ABbas%20strat%C4%93%C4%A3ija%202013.-2038.gadam%20\(piln%C4%81%20versija\).pdf](http://www.rucava.lv/mda/fmg/Att%C4%ABst%C4%ABbas%20programma/Rucavas%20novada%20ilgtsp%C4%93i%C4%ABgas%20att%C4%ABst%C4%ABbas%20strat%C4%93%C4%A3ija%202013.-2038.gadam%20(piln%C4%81%20versija).pdf)
91. Rucavas novada teritorijas plānojums 2013.–2025. gadam. Paskaidrojuma raksts. Teritorijas atļautās (plānotās) izmantošanas risinājumi un to pamatojums.
http://www.rucava.lv/mda/fmg/Att%C4%ABst%C4%ABbas%20programma/teritorijas%20pl%C4%81noju ms/6_Rucava_paskaidroj_raksts_kopsavilkums_2013.pdf
92. Rucavas novada teritorijas plānojums 2013.–2025. gadam. <http://www.rucava.lv/lv/teritorijas-planosana-2/teritorijas-planojums-1/>
93. Sākotnējais plūdu riska novērtējums 2019.–2024.gadam. LVGMC. 2018.
https://meteo.lv/fs/CKFinderJava/userfiles/files/Vide/Udens/Ud_apsaimn/UBA%20plani/Sakotnejais_plu du_riska_NOVERTEJUMS.pdf
94. Sūkņu stacijas. <http://www.zmni.lv/polderu-stacijas/>
95. Sūnāklis E. Lai straujāk attīstītu kolhoza saimniecību. *Komunisti*, Nr.59a (25.12.1959). periodika.lv
96. *The State of Nature in the EU. Conservation status and trends of species and habitats protected by the EU Nature Directives 2013–2018.* European Union. 2021. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/911cf28a-5ad1-11eb-b59f-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-191495597>
97. Ūdens apsaimniekošana un plūdu pārvaldība. LVGMC. <https://videscentrs.lv/gmc.lv/lapas/udens-apsaimniekosana-un-pludu-parvaldiba>
98. Ūdens objekta ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumi. Papes ezers. 2019. VSIA “Meliorprojekts”.
99. Urtāns A. V. (red.) 2017. Aizsargājamo biotopu saglabāšanas vadlīnijas Latvijā. II Upes un ezeri. Dabas aizsardzības pārvalde. <https://www.daba.gov.lv/lv/media/4838/download>
100. Vadlīnijas lielā dumpja *Botaurus stellaris* sugas aizsardzības plānam Latvijā.
https://ldf.lv/sites/default/files/faili/projekti/COASTLAKE/dumpja_sugas_plana_vadlinijas.pdf
101. Vadlīnijas vietējām pašvaldībām JPA situācijas uzlabošanai. 2019. Vides izglītības fonds.
<http://www.videsfonds.lv/documents/vadl-nijas-viet-j-m-pasvald-b-m-jpa-situ-cijas-uzlabosana.pdf>
102. VARAM 11.04.2020. rīkojums Nr. 1-2/45 “Par iespējamo plūdu postījumu vietu karšu un plūdu riska karšu apstiprināšanu”.
[https://www.meteo.lv/fs/CKFinderJava/userfiles/files/Vide/Udens/Ud_apsaimn/UBA%20plani/Rikojums.p df](https://www.meteo.lv/fs/CKFinderJava/userfiles/files/Vide/Udens/Ud_apsaimn/UBA%20plani/Rikojums.pdf)
103. Vegners M. Meliorācija Papē. *Ekonomists*, Nr. 13-14 (01.07.1926). periodika.lv

104. Ventas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns 2015.–2021. gadam. Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs. <https://videscentrs.lv/gmc.lv/lapas/udens-apsaimniekosana-un-pludu-parvaldiba>
105. Ventas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns un plūdu riska pārvaldības plāns 2022.–2027. gadam. 416 lpp. Rīga, Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs (2021).
106. Ventas upju baseinu apgabala Plūdu riska pārvaldības plāns 2016.–2021. gadam. <https://videscentrs.lv/gmc.lv/lapas/udens-apsaimniekosana-un-pludu-parvaldiba#58821716>
107. Videi draudzīga meliorācija. Vadlīnijas bioloģiskās daudzveidības uzturēšanai ūdensnotekās un meliorācijas grāvjos un plūdu risku mazināšanai. 2018. Biedrība “Ūdensaina”. https://www.varam.gov.lv/lv/metodiskie-materiali-vides-joma?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F
108. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra 29.01.2019. rīkojums Nr. 1-2/14 “Par dabas aizsardzības plāna darbības termiņa pagarināšanu”.
109. VSIA “Meliorprojekts” 25.09.2018. iesniegums Nr. 04/1-0.3/165 Par ūdens notekas Papes kanāla atjaunošanu.
110. Vlasakker, J.W.G. van de (2006), *Evaluation of the Hydrological Regime Lake Pape*, FNC report 2006.001, Flaxfield Nature Consultancy, the Netherlands.
111. Voulvoulis V., Arpon K.D., Giakoumis T. *The EU Water Framework Directive: From great expectations to problems with implementation*. 2017. *Science of The Total Environment*. Volume 575. p. 358-366. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2016.09.228>
112. VVD Liepājas RVP 08.01.2020. saskaņojums Nr. 2.4/LI/30 Par Papes ezera ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumu saskaņošanu.

1.pielikums. Normatīvais ietvars saistībā ar Papes ezera izmantošanu.

